

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**факультет іноземних мов
кафедра англійської мови**

**Функціонування запозичень з латинської мови в сучасному
англомовному медичному дискурсі**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 601 групи
Никифрук Тетяна Мирославівна

Керівник:

доктор філологічних
наук, професор Єсипенко Н. Г.

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2024 р.
Зав. кафедрою _____ проф. Єсипенко Н.Г.*

Чернівці – 2024

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Т.М.Никифрук
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Никифорок Т.М. Функціонування запозичень з латинської мови в сучасному англомовному медичному дискурсі

Магістерська кваліфікаційна робота за спеціальністю 035 «Філологія «Англійська мова і література та друга іноземна мова». – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2024.

У кваліфікаційній роботі вперше з'ясовано особливості функціонування запозичень з латинської мови в сучасному англомовному медичному дискурсі на основі відібраних лексико-термінологічних одиниць.

Для цього проаналізовано наукову літературу, пов'язану з дослідженням особливостей функціонування латинських запозичень в сучасному англомовному медичному дискурсі. Вивчено погляди вчених щодо понять термін, фахова мова, фахова мова медицини. Визначено роль запозичень з латинської мови в сучасному англомовному медичному дискурсі в аспекті семантичного та структурно-етимологічного спрямування.

Матеріалом дослідження слугували лексико-термінологічні одиниці, відібрані з англо-українського медичного словника «Essential Terminology in Medicine and Stomatology» Лапи Г.М, Войткевич Н.І. та англомовних статей українсько-румунського журналу «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини», що вирізняються ознаками запозичень з латинської мови в сучасному англомовному медичному дискурсі в тематичному та структурно-етимологічному аспекті.

Методи дослідження зумовлені метою й завданнями праці, а також специфікою досліджуваного матеріалу. Методами дослідження є загальні методи спостереження, аналізу і синтезу, лінгвістичний описовий метод, структурний аналіз латинських запозичень у англійській мові. Метод статистичних підрахунків. Використання методологічних прийомів класифікації та порівняння дасть можливість дослідити наявні в мові закономірності.

Проаналізовано 396 лексико-термінологічних одиниць, відібраних з англо-українського медичного словника «Essential Terminology in Medicine and Stomatology» Лапи Г.М, Войткевич Н.І. та 215 одиниць з англомовних статей

українсько-румунського журналу «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини», що вирізняються ознаками запозичень з латинської мови в сучасному англomовному медичному дискурсі в аспекті семантичного та структурно-етимологічного спрямування.

Розглянуто та схарактеризовано у першому розділі «Латинські запозичення в англійській мові» розглядаються латинські запозичення в англійській мові, зокрема періоди та сфера функціонування, поняття фахової мови у лінгвістиці, визначається поняття «термін», вимоги до терміна.

У другому розділі «Функціонування термінів латинського походження у фаховій мові медичної сфери» досліджуємо функціонування термінів латинського походження у фаховій мові медичної сфери. Зокрема більш детально подається визначення фахової мови та фахової мови медицини, проведено тематичний розподіл термінів медичної галузі на основі вибірки.

У третьому розділі «Етимологічний та структурний аналіз» зроблено структурно-етимологічний аналіз медичних термінів. Класифіковано медичні терміни вибірки на терміни змішаного походження та власне латинського походження. Здійснено структурний аналіз та класифікацію термінів медичної галузі за структурними особливостями.

Описано питання етапів розвитку та формування англійської мови та фахової мови медицини, вивчено низку теоретичних понять, зроблено та досліджено тематичний розподіл медичної термінології англійської мови, запозиченої з латинської мови. Ми дійшли висновку, що в усвідомленні закономірностей, явищ та фактів іноземних мов ключову та фундаментальну роль відіграла латинська мова. У контексті історичного розвитку та умов існування латинська мова впливала на всі мовні рівні іноземних мов: фонетика, граматики, лексика, словотворення. Англійська мова також чи не найбільше увібрала лексичних одиниць латинської мови. Впродовж тривалого розвитку та формування англійської мови її словниковий склад весь час поповнювався запозиченнями з латинської мови. Внаслідок цих процесів половину лексичного складу англійської мови становлять латинізми.

Отож, латинська мова справді відіграла визначну роль у розвитку та формуванні лексики англійської мови. Всі зазначені вище періоди в мові знайшли своє відображення і в медичній термінології, розвиток якої тісно пов'язаний із медичними відкриттями та висвітлює процеси наукового пізнання в суспільстві.

У процесі тематичного розподілу найбільшу кількість становлять терміни анатоמו-гістологічного спрямування та реабілітації. Менше термінів виокремлено з фармації, психології та стоматології. Однак підчас розподілу виникла проблема щодо уналежнення того чи іншого терміна до певної галузі, отож, наприклад, назви термінів опорно-рухової системи можна зарахувати і до термінів фізичної та медичної реабілітації.

З'ясувавши поняття етимології та структурної класифікації медичних термінів ми проаналізували терміни медичної галузі і у відсотковому співвідношенні побачили, що медична термінологія анатоמו-гістологічного спрямування здебільшого формувалася на основі лат. запозичень, що становить 90 % і 53% запозичень у англійській медичній термінології, натомість клінічна увібрала здебільшого елементи грецького походження.

Грецькі суфікси і префікси часто у поєднанні з латинськими словами доповнюють значення англійських медичних термінів. Терміни утворені шляхом комбінації латинських і грецьких терміноелементів в англійській мові становлять 10% і 53%. Більшість медичних термінів запозичених з латинської мови створені префіксальним способом, менше суфіксальним, словоскладання і словосполучення. Однак іноді чітку межу між латинськими і грецькими елементами важко провести, бо римляни свого часу також багато перейняли з грецької мови у латинську.

Перспективи подальших досліджень полягають у тому, щоб і надалі проводити вивчення англійського лексичного складу та проведенні паралелей з латинською мовою – колискою та джерелом збагачення словникового складу багатьох мов.

Отримані результати наукового дослідження можуть стати основою для порівнянь з результатами спорідненої тематики на більш широкому ареалі

лінгвістичних спостережень. Практична частина, яка висвітлена у додатках до основних досліджень, стане суттєвим доповненням словникового складу фахівців фармацевтичної, стоматологічної, медико-психологічної, реабілітаційної галузей медицини.

Ключові слова: термін, фахова мова, фахова мова медицини, запозичення, функціонування, галузі медицини, етимологія, структура, семантика.

ABSTRACT

Nykyforuk T. M. Functioning of Latin borrowings in modern English-speaking medical discourse

Master's qualification paper in the specialty 035 "Philology "English language and literature and second foreign language". - Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2024.

Features of the functioning of Latin borrowings in modern English-speaking medical discourse on the basis of selected lexical and terminological units were analyzed for the first time in the given qualification work.

For this purpose, the scientific literature related to the study of the features of the functioning of Latin borrowings in modern English-speaking medical discourse was analyzed. The views of scientists on the concepts of term, professional language, professional language of medicine were studied. The role of borrowings from Latin in modern English-speaking medical discourse in terms of semantic and structural-etymological orientations has been determined.

The material chosen for this were lexical and terminological units selected from the English-Ukrainian medical dictionary "Essential Terminology in Medicine and Stomatology" by Lapa G.M., Voytkevych N.I. and English-language articles of the Ukrainian-Romanian journal "Current Issues of Social Sciences and History of Medicine", which are distinguished by the features of borrowings from Latin in modern English-speaking medical discourse in terms of thematic and structural and etymological aspects.

The research methods are determined by the aim and objectives of the work, as well as by the specifics of the studied material. The research methods are general methods of observation, analysis and synthesis, linguistic descriptive method, structural analysis of Latin borrowings in English. The method of statistical calculations. The use of methodological methods of classification and comparison will make it possible to study the patterns existing in the language.

396 lexical and terminological units selected from the English-Ukrainian

medical dictionary "Essential Terminology in Medicine and Stomatology" by Lapa G.M., Voitkevych N.I. and 215 units from English-language articles of the Ukrainian-Romanian journal "Actual Issues of Social Sciences and History of Medicine" were analyzed, which are distinguished by the features of borrowings from Latin in modern English-language medical discourse in terms of semantic and structural and etymological orientation.

Latin borrowings in the English language are examined in the first chapter "Latin borrowings in the English language," in particular, the periods and scope of functioning, the concept of professional language in linguistics, the concept of "term," and the requirements for a term were examined.

The functioning of terms of Latin origin in the professional language of the medical sphere were studied in the second chapter "Functioning of terms of Latin origin in the professional language of the medical sphere". In particular, the definition of professional language and professional language of medicine is given in more detail, and the thematic distribution of terms of the medical field is carried out based on the sample.

In the third chapter "Etymological and structural analysis," a structural and etymological analysis of medical terms is carried out. The medical terms of the sample are classified into terms of mixed origin and of Latin origin itself. A structural analysis and classification of terms of the medical field by structural features are carried out.

The issues of the stages of development and formation of the English language and the professional language of medicine are described, a number of theoretical concepts are studied, a thematic distribution of the medical terminology of the English language borrowed from Latin is made and investigated. We have come to the conclusion that the Latin language played a key and fundamental role in the awareness of the laws, phenomena and facts of foreign languages. In the context of historical development and conditions of existence, the Latin language influenced all linguistic levels of foreign languages: phonetics, grammar, vocabulary, word formation. The English language also absorbed perhaps the most lexical units of the Latin language. During the long development and formation of the English language, its vocabulary was constantly replenished with borrowings from the Latin language. As a result of

these processes, half of the lexical composition of the English language is Latinisms.

Thus, the Latin language really played a significant role in the development and formation of the English vocabulary. All the above mentioned periods in the language were reflected in medical terminology, the development of which is closely related to medical discoveries and highlights the processes of scientific knowledge in society.

In the process of thematic distribution, the largest number of terms are anatomical-histological and rehabilitation. Fewer terms were isolated from pharmacy, psychology and dentistry. However, during the distribution, a problem arose regarding the affiliation of a particular term to a particular field, so, for example, the names of terms of the musculoskeletal system can also be included in the terms of physical and medical rehabilitation.

Having clarified the concepts of etymology and structural classification of medical terms, we analyzed the terms of the medical field and in percentage terms we found that medical terminology of the anatomical-histological direction was mostly formed on the basis of Latin borrowings, which account for 90% and 53% of borrowings in English medical terminology, while clinical has absorbed mostly elements of Greek origin.

Greek suffixes and prefixes, often in combination with Latin words, complement the meaning of English medical terms. Terms formed by combining Latin and Greek term elements in the English language account for 10% and 53%. Most medical terms borrowed from Latin are created by prefixation, less by suffixation, word formation and word combinations. However, sometimes a clear boundary between Latin and Greek elements is difficult to draw, because the Romans also adopted a lot from Greek into Latin at one time.

Prospects for further research are defined as continuation of studying English lexical composition and drawing parallels with Latin - the cradle and source of enrichment of the vocabulary of many languages.

The results of the scientific study can become the basis for comparisons with the results of related topics in a wider area of linguistic observations. The practical part, which is covered in the appendices to the main studies, will become a significant

addition to the vocabulary of specialists in the pharmaceutical, dental, medical-psychological, and rehabilitation branches of medicine.

Keywords: term, technical language, technical language of medicine, borrowing, functioning, branches of medicine, etymology, structure, semantics.

Зміст

Вступ

Розділ 1. Латинські запозичення в англійській мові

1.1 Періоди та етапи розвитку та формування англійської мови, періодизація англійської медичної термінології.

1.2 Поняття «фахова мова».

1.3 Визначення терміна. Вимоги до терміна.

Висновки до першого розділу

Розділ 2. Функціонування термінів латинського походження у фаховій мові медичної сфери

2.1 Визначення фахової мови.

2.2 Фахова мова медицини.

2.3.1 Терміни анатомії.

2.3.2 Терміни фармацевтичної галузі.

2.3.3 Терміни стоматології.

2.3.4 Терміни реабілітації.

2.3.5 Терміни психології.

2.3.6 Терміни хірургії.

Висновки до другого розділу

Розділ 3. Етимологічний та структурний аналіз

3.1 Етимологія як галузь науки.

3.2 Терміни змішаного походження.

3.3 Терміни власне латинського походження.

3.4 Структура термінів: суфіксальні, префіксальні, словоскладання, словосполучення, терміни утворені способом конверсії.

Висновки до третього розділу.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

ВСТУП

Впродовж останніх десятиліть увагу лінгвістів і фахівців різних галузей науки і техніки привертає інтерес до вивчення лексики мови професії, у нашому випадку це структура та лексично-семантична характеристика медичних термінів. Термінологія є порівняно молодого наукою, яка вивчає теорію терміна, термінології, номенклатури тощо. Примітним є інтерес до слів та способів їх утворення, походження, виникнення та поширення. Розвиток науки і медицини в сучасному світі та посилення професійної комунікації між медичними працівниками різних країн, використання англійської мови, зростання дослідницького інтересу та попиту на медичну термінологію та її деталі пояснюється безперервним зростанням науково-технічної інформації, процесом наукової інтеграції, інтенсифікацією процесу терміноутворення. Поглиблений розвиток науки і техніки, особливо медичної термінології, допоміг з'ясувати важливість системної термінології.

Актуальність запропонованої роботи зумовлюється загальним спрямуванням лінгвістичних досліджень на вивчення специфіки медичних термінів. Актуальність теми дослідження також підсилюється тим, що в зв'язку з поширенням англійської мови в усі сфери вжитку виникає необхідність у вивченні та аналізі фахової мови, у нашому випадку – фахової мови медицини, що у свою чергу потребує окремого дослідження особливостей мови й розуміння джерел походження медичної термінології та застосування відповідно до ситуації та мети спілкування. Запропоноване дослідження дасть змогу з'ясувати й висвітлити низку актуальних питань, пов'язаних з категорією медичного терміна, починаючи з проблеми визначення фахової мови, терміна, його класифікації, структурно-семантичних особливостей і джерел походження та запозичення.

Метою роботи є дослідити, проаналізувати та узагальнити теоретичні питання щодо способів формування медичної термінології на основі матеріалу англо-українського медичного словника «Essential Terminology in Medicine and Stomatology» Лапи Г.М, Войткевич Н.І. та англомовних статей українсько-румунського журналу «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини».

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати ряд **завдань**:

- схарактеризувати особливості латинських запозичень у англійській мові відповідно до періодів та сфери вживання;
- з'ясувати суть поняття фахової мови та фахової мови медицини;
- дати визначення терміна загалом та перерахувати основні ознаки медичного терміна;
- проаналізувати специфіку формування медичних термінів, визначити латинські запозичення у англійській медичній термінології.
- зробити тематичний розподіл термінів медичної галузі на основі вибірки;
- схарактеризувати поняття етимології та проаналізувати і розподілити терміни вибірки за структурно-етимологічними особливостями.

Об'єктом дослідження виступає медична термінологія.

Предметом дослідження є структура та функціонування запозичених медичних термінів з латинської мови .

Матеріалом дослідження визначено 396 термінів, відібраних з англо-українського медичного словника «Essential Terminology in Medicine and Stomatology» Лапи Г.М, Войткевич Н.І. та 215 одиниць відібраних з англомовних статей українсько-румунського журналу «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини» за період 2020-2024 років.

Відповідно до мети і завдань праці з урахуванням специфіки матеріалу, який досліджується, нами було використано низку загальних методів, а саме: метод спостереження, аналіз та синтез, описовий мовознавчий метод, метод структурного аналізу латинських запозичень у англійській мові. Метод статистичних підрахунків. Використання методологічних прийомів класифікації та порівняння дасть можливість дослідити наявні в мові закономірності.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані у процесі викладання та вивчення курсів з англійської мови та при написанні курсових та магістерських випускних досліджень.

Особистий внесок студента у розв'язання поставленої проблеми. Класифікацію та розподіл вибраної термінології щодо тематичного та структурно-етимологічного аналізу зроблено студенткою самостійно.

Робота складається зі вступу 3 розділів із висновками та додатками.

Вступна частина нашого дослідження характеризується презентацією актуальності теми нашого дослідження, визначенням мети та низки завдань, які нам необхідні для реалізації визначеної теми, а також об'єкт, предмет, методологія дослідження та з'ясування практичного значення отриманих результатів.

Перший розділ «Латинські запозичення в англійській мові» характеризується розглядом латинських запозичень в англійській мові, зокрема періоди та сфера функціонування, поняття фахової мови у лінгвістиці, визначається поняття «термін», вимоги до терміна.

У другому розділі «Функціонування термінів латинського походження у фаховій мові медичної сфери» досліджуємо функціонування термінів латинського походження у фаховій мові медичної сфери. Зокрема більш детально подається визначення фахової мови та фахової мови медицини, проведено тематичний розподіл термінів медичної галузі на основі вибірки.

У третьому розділі «Етимологічний та структурний аналіз» зроблено структурно-етимологічний аналіз медичних термінів. Класифіковано медичні терміни вибірки на терміни змішаного походження та власне латинського походження. Здійснено структурний аналіз та класифікацію термінів медичної галузі за структурними особливостями.

Розділ 1

ЛАТИНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1 Періоди та етапи, періодизація англійської медичної термінології

В усвідомленні закономірностей, явищ та фактів іноземних мов ключову та фундаментальну роль відіграла латинська мова. У контексті історичного розвитку та умов існування латинська мова впливала на всі мовні рівні іноземних мов: фонетика, граматики, лексика, словотворення. Англійська мова також чи не найбільше увібрала лексичних одиниць латинської мови. Впродовж тривалого розвитку та формування англійської мови її словниковий склад весь час поповнювався запозиченнями з латинської мови. Внаслідок цих процесів половину лексичного складу англійської мови становлять латинізми. Стверджують, що з 20000 найбільш уживаних слів англійської мови близько 10400 латинського походження, приблизно 2200 – грецького і лише 5400 мають англосаксонське походження. Отож, латинська мова справді відіграла визначну роль у розвитку та формуванні лексики англійської мови.

Історія вивчення питання. У низці праць вітчизняних і зарубіжних дослідників порушено питання періодизації. Варто зазначити, що спостерігаються певні розбіжності у визначенні періодів розвитку та формування англійської мови, бо розвиток мови нерозривно пов'язаний з історичними умовами, які вплинули на становлення мовних правил. Доцентка кафедри іноземних мов Буковинського державного медичного університету Стегніцька Л.В. зазначила у статті «Розвиток і становлення англійської медичної термінології в аспекті мовної періодизації»: «Періодизацію англійської мови досліджували О.В. Бабенко, Дж. Алгео (John Algeo), А. Бау та Т. Кейбл (A. Baugh and T. Cable), Д. Крістал (D. Crystal), Г. Міллер (G. Miller) та ін. Розвідки щодо розвитку медичної термінології знайшли своє відображення в працях Дж. Баная (G. Banay), Е. Ендрюса (E. Andrews), Р. Фортюна (R. Fortune) тощо» [26, с.81]. Опрацювавши останні дослідження, констатуємо, що англійська термінологія медицини розвивалася під впливом іноземних мов інших країн, а

поява іншомовних слів була спричинена різними чинниками, а саме: зміна географічного положення, внутрішні та зовнішні політичні особливості зокрема захоплення скандинавцями, завоювання нормандцями, торгівля з Римом, обмін науковим досвідом з країнами Європи. Що відвертало увагу від вивчення розвитку періодів англійської мови. Метою наших досліджень є проаналізувати латинські запозичення в англійській мові у діяхронічному зрізі та розкрити взаємозв'язок у етапах їхньої періодизації.

Як правило, в історії англійської мови вирізняють чотири періоди розвитку – давньоанглійський період (449–1100 pp.), середньоанглійський період (1100–1500 pp.), ранній сучасний (1500–1800pp.) та пізній сучасний період англійської мови (1800 – до) [31]. А саме: «Давньоанглійський період (450–700 pp.) – дописьмовий період та існування діалектів племен; період письмової давньоанглійської (700–1066 pp.) – домінування західно-саксонського діалекту; ранній середньоанглійський період (1066–1350 pp.) – початок нормандського завоювання та поява англо-нормандської мови; період класичної середньоанглійської мови (1350–1475) – англійська стає мовою держави і літератури; період ранньої нової англійської (1476–1660 pp.) – граматики та закінчення стають фіксованими, поява першої книги англійською; неокласичний період (1660-1800 pp.) – унормування мови, поява стилів, фіксація вимови, стандартизація граматики; період пізньої нової англійської (1800 – дотепер). Розглянемо детальніше кожен із періодів. **Періодизація англійської мови. Давньоанглійський період (500–1100 pp.).**» [26, 81]. Доанглійський період пов'язується з племенами кельтів, які розташовувалися на британських островах. Поява на Британських островах римлян (5 ст. до н.е.) мала незначний вплив на лексичний склад англійської мови. Запозичення були здебільшого побутові, до прикладу: «fork від лат. furca, cheese від лат. caseus, kitchen від лат. coquina, sock від лат. soccus, belt від лат. balteus, pillow від лат. pulvinus, mat від лат. matta, cup від лат. cuppa, dish від лат. discus, box від лат. buxis, street від лат. strata та інші» [32, с. 135]. «Після прийняття та поширення християнства з'являються релігійні слова, такі як alms, abbot, martyr, hymn, nun, priest, monk, cloister, creed, devil, angel, psaltery, apostle. Отже, в англосаксонську мову ввійшло більше 600 слів

sermo vulgaris, які були запозичені у римлян» [52, с. 23]. Такі запозичення були результатом відносин з Римом, комерційно-торгівельні взаємовідносини сприяли запозиченню слів, пов'язаних з економікою та комерцією, військові контакти породили привнесення словесного запасу з військової справи, і зрештою культурно-наукові нашіарування стали наслідком запозичень з різних галузей літературного, театрального, словесно-літературного мистецтва, а також релігійні та наукові. Така взаємодія була тривалою, що сприяло оновленню та нашіаруванню запозичень. **Середньоанглійський період (1100–1500 рр.)** характеризується тим, основою основ всіх наук була латина у результаті цього глосарії наповнюються словами запозиченими з латині. А ключову роль у проникненні латині у різні сфери життя людей стала французька мова, як-от: право, медицина, теологія, література тощо. **Сучасна англійська мова (1500 – дотепер).** Сучасний період характеризується тривалим проміжком часу і поділяється на ранній і пізній. Ранній період сучасної англійської мови (1500–1800 рр.) характеризується упорядкування мови та регламентацією норм. Домінування латині призвело до того, незнання латині стало причиною неосвіченості людей. А доба Ренесансу, яка характеризується розквітом мистецьких та наукових вподобань, появу нових предметів, явищ, абстрактних понять, які потрібно було називати, тож існувала необхідність у створенні нових лексичних одиниць. Хоча латинь домінувала у всіх сферах людського життя, використовувався національний потенціал для поповнення словникового складу і бажання удосконалювати, покращувати та шліфувати словниковий склад. «Приблизно в XVI ст. ця монополія була зруйнована і виявлені численні недоліки англійської мови, що призвело до появи запозичених слів. Англійська, без сумніву, була досить примітивною порівняно з класичними мовами, тому необхідно було внести зміни, щоб привести слово у відповідність до звичних англійських форм. Отже, запозичені з латинської слова зазнають певних адаптаційних змін. Зокрема, іменники латинського походження отримали англійські закінчення, як-от: -tas (лат. sanitas) → -ty (англ. sanity), -antia/ -entia (scientia, tendentia) → -ance(-ancy)/-ence(-ency) (science/ tendency), а прикметники із закінченням -bilis (capabilis) отримали звичне англійське закінчення -ble

(capable)» [26, с. 82]. «Системність та урегульованість англійської мови припадає на XVII–XVIII ст. Науковий раціоналізм намагається сформулювати правила та принципи, які можна логічно пояснити та застосувати. Класична латинь розглядається як взірець літератури та мови. Інтелектуальні тенденції направлені на зусилля із стандартизації, уточнення та виправлення англійської мови. Розглядається питання щодо використання англійської мови для написання наукових трактатів, в яких латина здавна була традиційною. З цією метою значно доповнено словниковий запас і представлено адекватну систему правопису. Вперше було звернено увагу на граматику, яка була довільна та несистематизована. На відміну від грецької та латини, які мали свої стандарти, англійська була неупорядкована і різнилася навіть серед освічених людей. Всі ці факти привели до академічного вивчення мови. З'являються словники (для вдосконалення вокабуляра) та практичні трактати з граматики (для унормування письма). Всі зусилля науковців були спрямовані на те, щоб стабілізувати мову та затвердити її в постійній формі. Отже, одну з найбільш амбітних надій XVIII ст. було здійснено і мова отримала свою раціональну та постійну форми» [35, с. 238–239]. «Колоніальна політика Англії також сприяла надходженню нової лексики. **Пізня сучасна англійська мова (1800–2000 рр.).** Пізня сучасна англійська мова – це стан наукового прогресу, де словниковий запас відображає розширення свідомості та кругозору. Глобалізована англійська (2000 – дотепер). У час глобалізації світу та суспільства все частіше говорять про інтернаціональну мову. Свого часу міжнародною мовою була латина, якою розмовляли у всій Римській імперії. Причиною цього була не стільки чисельність римлян, як їхня державна потужність. Є тісніший зв'язок між домінуванням мови та економічною, технологічною та культурною силою. Цей зв'язок стає все більш зрозумілий під час вивчення історії Англії та аналізу історії англійської мови» [41, с. 7].

Періодизація латинських запозичень в англійській мові тісно пов'язана з історичними етапами, адже запозичення слів іншомовного походження, за спостереженнями лінгвістів, неоднозначно позначається на процесі мовного розвитку. «Запозичення іншомовної лексики є наслідком не лише кількісного

збагачення словника, але й викликає певні зміни в його структурі, напр., сприяє варіативності лексем, їх перегруповуванню та зміні зв'язків між ними. Увійшовши до словникового складу мови, лексеми іншомовного походження можуть зазнавати в ній процесів архаїзації, детермінологізації, метафоризації тощо» [15, с.4].

«Запозичення – елемент чужої мови (слово, морфема, синтаксична конструкція та ін.), який було перенесено з одної мови до іншої в результаті мовних контактів, а також сам процес переходу елементів одної мови до іншої» [19].

Як показує практика вивчення словникового складу багатьох мов, що сприяє полегшенню у процесі оволодіння тією чи іншою мовою є процес запозичення, пов'язаний з тривалою взаємодією мов впродовж історичного розвитку між собою. Саме тому, перехід слів з однієї мови в іншу, як показують спостереження є важливою ланкою у лексиці цілого ряду мов.

Варто зазначити, що лексичний склад сучасної англійської мови пропонують вважати саме англійським, крім тих слів, які формально вказують на походження з іншої мови. До прикладу, *padishah* (походь з перської мови, що перекладається буквально падишах, а ще, наприклад *khaliff* (бере свій початок з мови арабських країн і також прямо означає халіф. Але, за підрахунками науковців 80% лексичного складу латинської мови становлять латинські, грецькі, французькі, іспанські запозичення та запозичення з інших мов.

Значну частину у словниковому складі сучасної англійської мови охоплюють елементи латинської мови. У контексті історичного процесу виділяють кілька етапів запозичення слів з латини, кожен з яких характеризується певними особливостями.

Як уже зазначалося, наслідком захоплення римлянами островів Британії (54 рік до н.е.) стала поява первинних запозичень у давній мові англійців. Зокрема, на той час «було запозичено назви міст, що мають другий компонент, *cester* який походить від лат. *castra* «військовий загін»: *Chester, Manchester, Winchester, Lancaster, Leicester*; *coln* – від лат. *colonia* «поселення»: *Lincoln, Colnchester*; *port* – від лат. слова *portus* «гавань, порт»: *Portsmouth, Bridgeport, Devonport*» [1, с.9]

Також «слова *stret* (street) «дорога, вулиця» від лат. *via strata* «мощена дорога», *weall* (wall) «стіна» від лат. *vallum* «вал». Внаслідок торгівельних контактів з Римською імперією давньоанглійську мову було збагачено назвами *рослин, тварин та продуктів харчування*. Напр.: *win* (wine) «вино» від лат. *vinum*, *pund* (pound) «загорожа, в'язниця» від лат. *pondo, ynce* (ounce) «унція» від лат. *uncia, cīese* (cheese) «сир» від лат. *caseus, mile* (mile) «миля» від лат. *milla passum, cīres* (cherry) «вишня» від лат. *cerasus, pipor* (pepper) «перець» від лат. *piper, torr* (tower) «вежа» від лат. *tunis, cytel* (kettle) «чайник, *заст.* казан» від лат. *catillus, myln* (mill) «млин» від лат. *molinum* та ін» [1, с. 9]. Такими наслідками мовних змін позначений перший етап запозичень з латинської мови.

Епоха християнізації Великобританії характеризується також активним запозиченням латинських елементів і буде знаменуватися в історії розвитку мови другим етапом латинських запозичень. Особливістю тематичного складу лексики цього часу є привнесення слів, пов'язаних з елементами релігії та освітньою діяльністю, до прикладу, *∴ candel* (candle) «свічка» від латинської *candela*, *prēost* (priest) «священик» від латинської *presbyter*, «школа» *scol* (school) від лат. *schola*, «апостол» *apostol* (apostle) від лат. *apostolus, biscop* (bishop) «єпископ» від лат. *episcopus*. Але у основі цих запозичень були здебільшого грецькі елементи, які свого часу перейшли у латинську мову, тобто спостерігаємо непряме запозичення, що може служити гіпотезою до наших подальших досліджень, адже, у двох наступних практичних розділах нашої роботи та додатках, ми неодноразово фіксуватимемо явища непрямого запозичення з грецької мови за посередництвом латині.

З історичних джерел дізнаємося, що середньоанглійський період (XII-XV ст.) в Англії на початку свого існування характеризується активним функціонуванням англійської, французької (англо-норманської) та латинської мови як мови релігії та науки.

А вже друга половина XII ст. представлена розширенням середовища функціонування саме англійської мови. Прокламація короля Генріха III (1258

р.), вважається першим державним документом, написаним лондонським діалектом.

Хоча ще існували сфери діяльності, в яких англійська мова не функціонувала. Мовне питання вирішив король Генріх VIII. Всі важливі державні документи та частково художні тексти було перекладено англійською.

Однак залишалися сфери, у яких англійська мова не вживалася. За ініціативи Генріха III, державні документи і частину художніх творів переклали англійською.

Нестача спеціальної термінології в галузі науки нівелювалася використанням латинських слів, обрамлених англійською формою. «Напр.: *animal* «тварина» від лат. *animal*, *formula* «формула» від лат. *formula*, *veto* «заборона» від лат. *veto*, *idea* «думка, образ» від лат. *idea*, *comedy* «комедія» від лат. *comedia*, *antenna* «антена» від лат. *antenna*, *fact* «обставина, подія, факт» від лат. *factum*, *paralytic* «паралітик; безсилий» від лат. *paraliticus*, *radius* «радіус; спиця» від лат. *radius*, *tradition* «традиція, старий звичай» від лат. *tradere*, *separate* «окремий; самостійний» від лат. *separare* та ін. Це третій пік появи латинських запозичень в англійській мові.

Отже, словниковий склад англійської мови зосередив у собі всі необхідні лексичні елементи, що переважно запозичені з латинської мови під час трьох етапів. Саме завдяки запозиченням англійська мова має достатні внутрішні ресурси для задоволення потреб її носіїв» [10, с 23].

На думку Д. Крістала (D. Crystal): «Настає пора глобалізованої англійської, внаслідок чого багато слів англійського походження зайняли своє місце у щоденному спілкуванні та більше не сприймаються як іншомовні. Науковий світ також обрав англійську як мову спілкування, зокрема, престижним вважається друк наукових досліджень і доповідей у англomовних виданнях. Крім того, вивчення саме англійської мови є пріоритетним у вищих закладах освіти та науки. Всі зазначені вищі періоди в мові знайшли своє відображення і в медичній термінології, розвиток якої тісно пов'язаний із медичними відкриттями та висвітлює процеси наукового пізнання в суспільстві» [42].

Разом з усіма мовними процесами, пов'язаними із взаємодією латині і англійської мови, активно становлюється, розвивається термінологія медичної сфери, зважаючи на стрімкі прогреси у медицині Р. Фортунен (R. Fortune) пропонує періодизацію англійської медичної термінології: «староанглійська (600–1150 pp.), середньоанглійська (1150–1450 pp.), період Ренесансу (1450–1700 pp.), науковий період (1700–1850 pp.), ранній сучасний період (1850–1950 pp.). Староанглійська (600–1150 pp.). Вплив латини очевидний із назв манускриптів, таких як *Herbarium Apulei* чи *Medicina de Quadrupedibus*, де основний текст написаний староанглійською з незначною кількістю латинських термінів, таких як *ampulla* чи *febris*» [40, с. 91]. «Поява латинських запозичень була результатом тривалих інтелектуальних зв'язків із Римською імперією. Обмін досвідом у галузі медицини сприяв постійному оновленню знань, і завдяки римлянам англійська медична термінологія поповнилась словами, які мали прямий чи периферійний зв'язок із медициною, як, наприклад: *palm, organ, balsam, fennel, chrism, font, coriander, ginger, laurel, scrofula* та інші» [53, с. 142]. Такі дослідження зумовлюють висновок: «Отже, медичні терміни староанглійського періоду мали буденний характер, були периферійно пов'язані з медициною та практично збігалися з давньоанглійським періодом англійської мови. Середньоанглійський період (1150–1450 pp.).

У середні віки медицина була під владою церкви, а лікуванням займалися церковнослужителі при монастирях. Медицина не була наукою і навіть саме слово *medicus* метафорично означало абат, тобто служитель церкви, який займався духовним зціленням» [58, с. 8–10]. Нормандське захоплення привнесло суттєві зміни як у суспільне життя, так і у медичну сферу, що безумовно знайшло свій вплив на лексичну сферу англійської термінології у галузі медицини. Офіційною мовою медицини того часу була латина, тому здебільшого медичні терміни мають латинське походження, пристосовані до правил її. Анатомічні терміни є наслідком такого мовного явища, а саме: «*face* від лат. *facies*, *joint* від лат. *junctum*, *vein* від лат. *vena*, *stomach* від лат. *stomachus*, *spleen* від лат. *splen*, *pupil* від лат. *pupilla*, *diaphragm* від лат. *diaphragma*, *ligament* від лат. *ligamentum*, *carbuncle* від лат. *carbunculus* та засоби лікування *remedy* від лат. *remedium*,

ointment від лат. *unguentum*, poison від лат. *potio* та інші». Цей етап англійської термінології медицини співпадає з періодизацією мови. Якщо говорити, про Період Ренесансу (1450–1700 pp.). у розвитку медичної термінології, слід зазначити, що Європа всю увагу спрямувала на науку. Свого апогею досягла і медицина, сповнена нових відкриттів і знань. Латинь будучи мовою релігії, філософії і науки, медицини зокрема, нею продовжують перекладати грецькі та арабські медичні трактати. позначення нових концептів у галузі медицини супроводжується застосуванням латинської мови, як-от: *climax*, *appendix*, *epitome*, *exterior*, *delirium* чи *axis*. З применшенням впливу церковних канонів і правом робити розтин тіла, зростає прогрес у галузі анатомії, що дає велику кількість мовних одиниць нових, створених за допомогою латинських терміноелементів. Наслідком такого прориву була поява цілої низки відкриттів, зокрема Андреасом Везаліусом (*Andreas Vesalius* (1514–1564 pp.)) упорядковано атлас анатомії «*De Humani Corporis Fabrica*». Англійський лікар Вільям Гарві (*William Harvey*, 1578–1657 pp.) вивчає та описує систему кровообігу та властивості крові. Італійським науковцем Леонардо да Вінчі (*Leonardo Da Vinci* (1452–1519 pp.)) зроблено велику роботу щодо вивчення сухожиль, м'язів, кісток. Хірург з Франції Амбруаз Паре (*Ambroise Paré* (1510–1590 pp.)) вивчає сучасну криміналістичну патологію та хірургію, що стане доброю основою для наступних досліджень з цієї галузі.

Отож, формування великої кількості термінологічних одиниць стали наслідком вище зазначених відкриттів. Унормування лексики у галузі анатомії, суттєво поповнило англійську термінологію медичної галузі. Латинські слова становили важливий елемент англійського словника та вводились у мову за допомогою писемності. Переклад праць показував недоліки, бо небагатий словниковий запас змушував запозичувати з інших мов. Письменники, добре володіючи латинню старалися замінити складні латинськими коренями складні англійські слова та адаптувати їх на англійський лад. Пристосування відбувалося шляхом відкидання «латинського закінчення, як *hepaticus* – *hepatic*, *cardiacus* – *cardiac*, *lumbalis* – *lumbal*, *sacralis* – *sacral*. Крім того, частина латинських закінчень адаптовано, як-от: *-us* в прикметників було змінено на *-ous* (*osseus* –

osseous) або на -al (externus – external)» [39]. Такі процеси спостерігаються і в українській мові, наприклад Analginum –анальгін, Dimedrolum – дімедрол. Період Ренесансу(1700–1850 pp.), який прийшов на зміну Середньовічній добі характеризується тим, що медики досягли успіху у переливанні крові, винайшли та почали використовувати стетоскоп, винайшли хінін (засіб проти малярії) та аспірин (жарознижувальний препарат). Чимало лексичних одиниць прямо увійшли в англійську мову з латини тогочасної, як-от: scoliosis, analgesia, diastasis, asphyxia, деякі сформувалися шляхом комбінування греко-латинських компонентів, до прикладу, префікси sub/supra у термінах submaxillary, suprarenal чи латинським прикметниковим закінченням -oidus\iformis із значенням схожий чи подібний до чогось, тобто має форму якогось предмета, як-от cricoid, trapezoid, mastoid, vermiform, filliform та ін.

Упродовж (1850–1950 pp.). інтернаціональна співпраця в галузі медицини породила необхідність існування мови універсальної комунікації, саме такої, якою свого часу була латина. І ми спостерігаємо, що такою мовою може бути англійська. Адже, більшості авторитетних медичних періодичних видань основною вимогою є наявність резюме англійською мовою. Англійською мовою перекладено більшість підручників і посібників з медичної галузі. Англійська мова є мовою міжнародного спілкування, спостерігається вплив англійської на формування і медичної термінології загалом. Що є характерною ознакою раннього сучасного періоду функціонування англійської мови.

Отож, латинська мова справді відіграла визначну роль у розвитку та формуванні лексики англійської мови. Зазначені періоди розвитку та становлення англійської мови знайшли своє віддзеркалення і в термінології медицини, яка формувалася разом з медичними відкриттями.

Перспективи подальших досліджень полягають у тому, щоб і надалі проводити вивчення англійського лексичного складу та проведенні паралелей з латинською мовою – колискою та джерелом збагачення словникового складу багатьох мов.

1.2. Поняття «фахова мова»

На сьогодні лінгвістика змінює свій орієнтир від абстрактних знань про мову до активного залучення мовних засобів та їх функціонування у мовленнєвій діяльності. Тенденція щодо застосування мовознавчих одиниць у різноманітних сферах спілкування є актуальною нині. З II пол. XIX століття інтенсивно досліджується комунікативна природа різних галузей наукового знання та професійної діяльності, основні проблеми яких залишаються актуальними й донині.

В аспекті багатофункціональної і багатоструктурної літературної мови виокремлюється окрема функціональна група, яка обслуговує професійну сферу. Сучасна лінгвістика сьогодні використовує кілька еквівалентних термінів для позначення цієї загальнонаціональної мови, зокрема «фахова мова», «мова спеціального призначення», «підмова», «субмова» тощо.

«Фахова мова» – термін, який вживається у мовознавчих працях, представлених всіма формами вербальної і невербальної комунікації певної спеціальності щодо тієї чи іншої науково-технічної галузі. Крім того, різноманіття дефініцій даного терміна наголошує на релевантних властивостях фахових мов з огляду на коло наукових інтересів дослідника, наприклад, за В. Шмідтом, фахова мова – це «засіб оптимального взаєморозуміння про предметну галузь для фахівців, яка характеризується специфічним лексиконом і спеціальними нормами щодо вибору, уживання й частотності загальновживаних лексичних і граматичних засобів; вона не існує як самостійна форма реалізації в мові, а актуалізується у фахових текстах, які, крім елементів фахового тексту, завжди містять елементи загальновживаної мови» [45]. За Л. Гоффманом, «фахова мова — це сукупність усіх мовних засобів, які застосовуються в певній обмежуваній фахом галузі комунікації для забезпечення взаєморозуміння між зайнятими в цій галузі фахівцями» [57].

Британська та американська література послуговується терміном «мова спеціального призначення» («*language for special purposes*», вона ж LSP) використовується для називання лексики певної професії. Абревіатура LSP

посідає значне місце не лише в літературі англomовного світу, але активно прослідковується у джерельній базі наукових форумів міжнародного рівня, що відповідає сучасному статусу англійської мови як мови міжнародного спілкування. Лотар Хоффман використовував термін «фахова мова», і ми у нашій науковій праці також будемо ним послуговуватися. Поняття «фахова мова», з німецької «*Fachsprache*» є найбільш детально вивченим у німецькій лінгвістиці, що дає можливість подати дефініцію терміна «фахова мова». Так, як вже й було зазначено раніше, німецький лінгвіст Л.Хоффман визначає фахову мову як «сукупність всіх мовних засобів, які використовуються в спеціально окресленій комунікативній сфері з метою досягнення розуміння між всіма фахівцями певної галузі» [45]. Т.Р. Кияк слушно доповнює: «До цієї дефініції варто додати ще й той факт, що функціонування певної мови забезпечується винятково чітко встановленою термінологією» [14].

Під сукупністю мовних засобів Л. Гоффман розуміє «не тільки фонетичні, морфологічні і лексичні елементи та правила синтаксису, але і їх функціональну взаємодію при будь-яких можливих у цій галузі актах комунікації. Всі ці мовні засоби він розділив на три класи:

- мовні засоби, які наявні у всіх субмовах;
- мовні засоби, які наявні у всіх фахових мовах;
- мовні засоби, які наявні тільки в одній фаховій мові»[45].

Перше завдання, яке стоїть перед будь-яким професійним дослідником мови, – окреслення обсягу об'єкта дослідження. На нашу думку, об'єктом професійного мовного дослідження є представлення мови певної дисципліни. Тут виникає питання: які типи термінів можна віднести до тієї чи іншої професійної мови? Адже окрім загальноприйнятих термінів, зафіксованих у словниках, кожен науковий текст містить багато одиниць, щодо яких дослідники та лінгвісти мають приймати рішення. Ми, за словами Є.Ф. Скороходкома, «схильні думати, що при вирішенні цієї практичної задачі можуть бути три види помилок:

- термінологічна одиниця вважається не терміном;
- за термін приймається нетермінологічна (загальнолітературна) одиниця;

- термін вважається сполукою кількох термінів (або терміна і загальнолітературного слова)» [24].

Отже, поняття «фахова мова» – великообсяжний об'єкт у галузі лінгвістики, який зацікавлює своїм існуванням лінгвістів вже не одне десятиліття. Назву галузевій мові надав саме німецький дослідник Л.Хоффман, який окреслює цей стиль мови як спеціально створену мовну сферу для фахівців певних професійних галузей, одиницею якої є слово, що наявне: у загальноновживаній мові; у всіх фахових сферах; у одній фаховій сфері (термін).

3. Визначення терміна. Вимоги до терміна.

«Термін (лат. terminus «кордон», «межа») – це спеціальне слово чи словосполучення, прийняте у певній професійній сфері й уживане в особливих умовах. Термін – це член певної терміносистеми, що належить до певної галузі науки, техніки та виробництва, а концептуальне значення терміна визначається його положенням у терміносистемі» [43].

Термінологія – система термінології для певної галузі чи субгалузі наукового чи технічного знання, яка номінує наукову теорію чи наукову концепцію. Джерелом терміносистеми є термінологія. Однак, на відміну від термінології, терміносистема формується не одночасно з формуванням конкретної науки, а узгоджується з етапом становлення теорії цієї науки.

Кожен термін має своє визначення (точну наукову дефініцію) поряд з іншими термінами в тій же галузі знань. Терміни в їх термінології часто є однозначними порівняно зі загальноприйнятими словами. Однак одне й те саме слово може перебувати в омонімічних зв'язках з різними галузями знань. Ці терміни є протилежністю загальної лексики, оскільки вони стосуються наукового поняття: термін відображає результати наукового дослідження та його теоретичне осмислення.

Отже, філософське і гносеологічне визначення терміна пов'язується з його логічним визначенням. У цьому випадку на перше місце постає зв'язок між поняттям і терміном. Стаття енциклопедичного словника з логіки говорить про

термін наступним чином: «Термін – слово, в якому відповідає повне поняття, ізолюване, або те що входить до складу судження. Наукові терміни (так звані *termini technici*) – це слова, що мають спеціальне, чітко визначене в даній науковій області значення» [30].

Існує таке визначення терміна: «Термін – слово або словосполучення, що є назвою певного поняття якої-небудь спеціальної галузі науки, техніки або мистецтва» . що є доволі коротким, точним та влучним висловом, твердження, що описує таке неоднозначне поняття [36]. Науковці вважають, що між термінами і поняттями існує прямий зв'язок і він дотримувався думки, що між термінами і поняттями існує безпосередній зв'язок, а терміном визначав окреме слово або підрядне словосполучення, яке утворено на основі спілкування в певній професії. Визначення терміна у більшості іноземних робіт відповідає твердженням Дж.Х. Фельбера: «термін... – лінгвістичний символ, що означає одне або більше понять, які визначені із суміжних понять. Це може бути слово або словосполучення» [30].

Лінгвісти розділилися на два табори, коли йдеться про визначення термінів. Деякі вважають цей термін особливим словом у словнику мови. Д.С. Ракутен висловлює подібне бачення, керуючись лінгвістично: «Термін – (лат. *Terminus* – термін, від лат. *Terminus* – межа, кордон) слово або словосполучення, що покликане точно позначати поняття і його співвідношення з іншими поняттями в межах однієї сфери».

Перейдемо до розгляду саме медичної термінології, її поняття, способів визначення, проблем, функцій, властивостей. Медичні терміни – це особливий тип лексики, що відрізняється від загальнонавчаних слів за структурною семантикою, словотворенням, стилістичними показниками, а тому має особливий статус у системі словникового складу мови. Одним із варіантів пояснення понять медичної термінології є складова спеціальної експертизи, яка створює етнолінгвістичну картину світу, відображає деталі наукового мислення, принципи наукового мислення, засади фахового текстотворення [14].

Найважливішим аспектом професійного спілкування є правильне використання галузевої термінології. Таким чином, детальна типологія мовних

одиниць у галузі медицини, виявлення спільних термінологічних ознак з урахуванням специфіки мови сприяє міжмовному узгодженню та зіставленню лексики медичних термінів, що дає можливість обмінюватися науковою інформацією, без якої неможливе професійне спілкування.

Отже, термін – це мовна одиниця фахової мови, що використовується у певній професійній сфері, служачи фахівцям науковим визначенням й прив'язкою до галузі. А дискурс щодо чіткого визначення значення терміну у системі фахової мови викликали виникнення двох таборів, одна з яких вважає, що термін є особливим у словнику словом (наприклад, Д. С. Ракутен) [48], а інша вважає їх похідними словами від загальновживаної лексики. Медична термінологія відрізняється від інших фахових мов складовою спеціальної експертизи, що відтворює професійне медичне середовище, науковий та фаховий засади мислення, що дозволяє медпрацівникам обмінюватися особливо вузькою за значенням лексикою.

Вчені розробляють визначення термінів на основі критеріїв, які використовуються для відрізнення термінів від загальновживаних слів. Це переважно зв'язок із науковими поняттями, високий ступінь абстрактності, логічний зв'язок зі значенням різних термінів, обмежених певною системою, пов'язаних з наукою чи професією. У наукових джерелах літературі також є спроби визначити мовознавчі вимоги до термінів як мовних одиниць.

В. Лейчик включає такі характеристики терміна, як «відсутність синонімів, належність до системи, однозначність, семантична прозорість, стилістична нейтральність, недостатня експресія тощо. Подальший розвиток термінології, зумовлений «законом протиставлення основи мови та термінологічної природи терміна», має на меті виявити суперечливість більшості категорій термінів, суперечливі висловлювання не завжди передбачають спосіб їх подолання» [26].

Сьогодні лінгвісти виділили дві основні характеристики терміна. По-перше, воно тісно пов'язане з певною сферою науки чи техніки: однакові слова мають різні значення в різних галузях (наприклад, реакції є у медичній галузі, хімічній промисловості та політичній діяльності). По-друге, тлумачення слова розкривається через точне, логічне визначення, а не значення слова.

Основоположник лексики російської термінології Д. Лотте вважає, що «на відміну від загальновживаних слів терміни завжди виражають суворо фіксоване поняття і повинні бути короткими, однозначними, синонімічними, ононімічними. Нормативні вимоги до терміна вперше розроблені науковцями і є основою для подальших досліджень терміна» [32].

Українські та зарубіжні мовознавці висувають до термінів такі вимоги:

- 1) зв'язок із науковими поняттями;
- 2) є чітке визначення, тобто коротке логічне визначення поняття, що відображає основні характеристики конкретного об'єкта;
- 3) закономірність;
- 4) спеціальна сфера застосування;
- 5) тенденції щодо чіткості в термінологічному полі, тобто термінології, характерної для галузі;
- 6) термінологія повинна бути відносно незалежною від контексту;
- 7) формулювання має бути точним і зрозумілим;
- 8) термінологія повинна бути короткою (стислою) та семантично прозорою, хоча ця вимога часто суперечить вимозі точності, тобто також важлива для термінологічних одиниць;
- 9) терміни не повинні мати синоніми чи омоніми;
- 10) план висловлювання – слово чи словосполучення;
- 11) стилістична нейтральність, тобто відсутність виразності, модальності, естетичного та емоційного характеру; 1
- 2) ці слова мають бути милозвучними (вимога евфонії) (за М. Володіна, Д. Ганич, О. Герд, Б. Головін, Т. Канделаки, І. Кочан, Г. Мацюк та інші).

Підсумовуючи вимоги дослідників до термінології, ми вважаємо, що основними є такі: 1) термін має пропонувати наукове поняття 2) термін повинен мати визначення, тобто зміст кожного терміна зосереджується на відповідному понятті; 3) термін має бути систематичним; 4) термін має бути однозначним у відповідній термінологічній галузі; 5) формулювання має співвідноситися з правилами і нормами літературної мови; 6) слово стилістично нейтральне (відсутність емоційного забарвлення). Ці характеристики реалізуються лише в

терміносистемі, поза ними терміни втрачають свій детермінований та систематичний характер – детермінологізуються, тобто переходять до загальнонавжivanoї лексики.

Формування сучасної медичної термінології пов'язане не тільки з його вихідними лексичними компонентами, змістом споріднених понять, а й пов'язане із соціальними змінами у світі та в окремих країнах, що мають створити медичні школи[45].

Медична термінологія має багато спільного з термінами з природничих наук, але має і свої особливості:

1. Медичні терміни засновані на термінах, запозичених з греко-латинських термінів або штучно створених з елементів греко-латинських термінів. В англійській мові близько 95% термінів базуються на класичних мовах. Крім того, анатомічні та гістологічні терміни, які є частиною медичної термінології, повністю складені латинською мовою на основі її алфавіту, фонетики та граматики.

2. Оскільки грецькі та латинські терміни є основою медичних термінів майже в усіх європейських мовах, терміни медицини у своїй основі є міжнародними. Лише латиною у професійній мові лікарів будь-якої країни світу вживаються окремі спеціальні вирази.

3. Активне створення термінології з елементів класичної термінології зі свідомим впливом на термінологію: Медична термінологія є високо мотивованою та семантично прозорою.

4. Для доповнення термінів активно вживаються епонімічні терміни (епонім – назва явищ, понять чи методів, названих іменем тих, хто вперше їх відкрив чи описав) [44].

Стислість та однозначність – основні характеристики терміна. Однак не завжди можна досягти і покладатися на однозначність, особливо коли один і той же термін використовується в різних галузях науки і техніки. Така ситуація пояснюється термінологією, яку використовують професіонали галузі, враховуючи їх спеціалізацію. В результаті термін може набувати двох або більше значень, на відміну від первинного визначення терміна. Сфера медицини є

неймовірно широкою, на детальне дослідження якої очікують тисячі термінів. Здатність свідомо аналізувати текст, розуміти його форму, роль порядку слів, значення слів, які призводять до поширених помилок перекладу, та їх правильні еквіваленти, знімає горе лікаря чи студента, щоб зрозуміти загальний зміст вимагає наукового. мислення за допомогою припущень чи інтуїції. Ці знання значно полегшують роботу з англійськими текстами та документами. Правильне володіння лексичними еквівалентами у фаховій мові значною мірою допоможе лікарям поділитися досвідом між собою, що є невід'ємною частиною роботи кожного спеціаліста[45].

Отже, на сьогодні різні дослідники термінології нараховують такі основні вимоги до терміна: зв'язок слова з науковими поняттями; чітка дефініція явища, описаного терміном; вузька галузева сфера застосування терміна; незалежність від контексту в реченні. Також термін як слово фахового значення має мати точне, семантично прозоре та зрозуміле формулювання, бути стилістично нейтральним та милозвучним. Медична термінологія вирізняється активним створенням термінології з елементів класичної термінології зі свідомим впливом на термінологію, та містить у собі впливи як запозичених греко-латинських термінів, так і широко використаних у сфері медицини побутових явищ, що набувають нового, сталого і вузького значення у галузі.

Висновки до першого розділу

В усвідомленні закономірностей, явищ та фактів іноземних мов ключову та фундаментальну роль відіграла латинська мова. У контексті історичного розвитку та умов існування латинська мова впливала на всі мовні рівні іноземних мов: фонетика, граматика, лексика, словотворення. Англійська мова також чи не найбільше увібрала лексичних одиниць латинської мови. Впродовж тривалого розвитку та формування англійської мови її словниковий склад весь час поповнювався запозиченнями з латинської мови. Внаслідок цих процесів вчені наголошують на тому, що половину лексичного складу англійської мови становлять латинізми. Стверджують, що з 20000 найбільш уживаних слів

англійської мови близько 10400 латинського походження, приблизно 2200 – грецького і лише 5400 мають англосаксонське походження.

Проаналізувавши латинські запозичення в англійській мові у діяхронічному зрізі та розкривши їх взаємозв'язок з етапами періодизації, ми також акцентували увагу на запозиченнях медичної термінології з латинської до лексичного складу англійської мови. У процесі роботи ми використовували методи аналізу, синтезу, узагальнення дослідженого, опису. Узагальнили поняття фахова мова та з'ясували визначення терміна, схарактеризували основні вимоги до терміна.

Наукова новизна дослідження полягала у новому прочитанні, переосмисленні та трактуванні мовно-історичних подій, пов'язаних з розвитком та джерелами наповнення лексичного пласту англійської лексики шляхом запозичень з латинської мови. У контексті визначених періодів розвитку англійської мови акцентовано увагу саме на ролі латини у процесі становлення англійської мови. Разом з усіма мовними процесами, пов'язаними із взаємодією латини і англійської мови, активно становлюється, розвивається термінологія медичної сфери, зважаючи на стрімкі прогреси у медицині, розглядаємо періоди розвитку англійської медичної термінології, ключому ролі у формуванні якої відіграла знову ж таки латинь.

Отож, латинська мова справді відіграла визначну роль у розвитку та формуванні лексики англійської мови. Зазначені періоди розвитку та становлення англійської мови знайшли своє віддзеркалення і в термінології медицини, яка формувалася разом з медичними відкриттями.

Упродовж (1850–1950 рр.). інтернаціональна співпраця в галузі медицини породила необхідність існування мови універсальної комунікації, саме такої, якою свого часу була латина. І ми спостерігаємо, що такою мовою може бути англійська. Адже, більшість авторитетних медичних періодичних видань основною вимогою є наявність резюме англійською мовою. Англійською мовою перекладено більшість підручників і посібників з медичної галузі. Англійська мова є мовою міжнародного спілкування, спостерігається вплив англійської на формування і медичної термінології загалом. Що є характерною ознакою раннього сучасного періоду функціонування англійської мови.

Розділ 2

ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕРМІНІВ ЛАТИНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ У ФАХОВІЙ МОВІ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ

Терміни латинського походження були запозичені різними галузями знань і медициною зокрема. У основі термінів галузей медицини, анатомії, фармації, стоматології, клініки активно функціонують латиські та грецькі медичні терміни та їх терміноелементи, які послужили основою для творення нових термінів.

2.1 Визначення фахової мови

Мова спеціальності, складовою якої є термінологічний, лексичний компонент, граматичні особливості, що обслуговує конкретну сферу чи галузь знань називається фаховою мовою. Підвидами фахової мови є медична мова, мова економічна, юридична, мова технологій та ін. Базовою основою формування та зародження нових фахових мов є поява нових галузей знань та розвиток нових технологій для функціонування яких виникає потреба у створенні спеціальної лексики та термінології. Еквівалентами до поняття «фахова мова» є «мова для спеціальних цілей» *«language for special purposes»*, «підмова», «субмова».

За визначенням Л. Хоффмана, фахова мова - це «сукупність всіх мовних засобів, які використовуються в спеціально окресленій комунікативній сфері з метою досягнення розуміння між всіма фахівцями певної галузі» [45]. Т. Р. Кияк наголошує на тому, що «до цієї дефініції варто додати ще й той факт, що функціонування певної мови забезпечується винятково чітко встановленою термінологією» [14]. Основною функцією фахової мови є забезпечити взаєморозуміння представників певної галузі, сприяти інформаційному та когнітивному обміну знаннями у визначеній професійній сфері чи дискурсі.

Термінологія забезпечує збагачення фахової мови та її функціонування. Лексеми вузької сфери використання, міжгалузеві терміни науки, професійна лексика, номенклатурні назви, жаргонізми тієї чи іншої професійної галузі і лексеми загальноновживаного характеру є складовою словника професійних

текстів. Що більше у фаховому тексті термінів, то вищий рівень абстракції фахової мови.

Наявність у фаховій мові як спеціальній мові, яка обслуговує конкретну сферу чи галузь знань, власної термінологічної системи і відрізняє її від загальноживаної. Основним джерелом збагачення фахової мови є загальноживана мова разом з діалектами, жаргонами, які перебувають у постійному взаємозв'язку і утворюють загальну, національну мову.

Характерною особливістю фахової мови є фахова лексика та іншомовні слова фахового вокабуляра. Професійний вокабуляр є маловживаним за межами певної сфери, а якщо і вживається, то з іншим значенням. Якщо порівнювати фахову та загальноживану мову, то можуть спостерігатися відмінності на рівні граматики, синтаксису та ін.

З історії дослідження фахових мов відомо, що перед XIX ст. здебільшого предметом дослідження була професійна лексика і лише згодом термінологія фахової мови стала центром наукового інтересу.

Нині основою наукових досліджень є термінологічні системи, на базі яких укладено чимало спеціальних та різноманітних термінологічних довідників.

2.2 Фахова мова медицини

Фахова мова медицини – особливий функціональний різновид літературної мови, що обслуговує медичну сферу. Фахова мова медицини як і будь-якої іншої галузі формується на джерелах загальноживаної мови і перебуває з загальноживаною мовою у безперервному зв'язку, але водночас відмінність полягає насамперед у формуванні власної термінологічної системи. Характерною особливістю фахової мови є існування фахової лексики та слів іноземного походження, які поза фаховою сферою, котра ними обслуговується, використовуються не часто, або мають інше значення, як зазначалося у підрозділі 2.1 «Фахова мова». Разом з формуванням і розвитком мови медичної професії фахівці медичної галузі часто не дотримуються правил використання фахової медичної термінології, незважаючи на високий рівень її розвитку та

формування. Зважаючи на ситуацію і мету комунікації фахівцю медичної галузі потрібно доречно й правильно добирати різноманітні мовні засоби висловлення думки на лексичному, граматичному, фразеологічному та інших рівнях. Професійно володіти мовою фахового спілкування медика: дотримання норм професійного спілкування, знання спеціальної термінології, специфічних номінацій, практичне використання цих знань означає професійно володіти мовою фахового спілкування медика.

Система ставлень людини до інших людей прослідковується у процесі спілкування. Наукова мова медицини, розмовна мова медицини, мова медичних документів вважаються різновидами медичної професійної мови. Головним різновидом професійної мови медичних працівників, яка є важливою для наукового спілкування у галузі медицини є медична наукова мова. Складовою наукової мови медицини є медична термінологія, терміни загальнонаукові та інші додаткові засоби необхідні для упорядкування наукового тексту. Працівниками медичної галузі у сфері усного діалогічного спілкування використовується розмовна мова медицини, яка поділяється на практичну медичну мову і мову розмовну. Для офіційного спілкування в галузі охорони здоров'я слугує мова медичної документації. Характерною особливістю мови медичної документації є наявність спеціальної медичної термінології, сталих термінологічних словосполучень і медичних термінів. Володіння термінологією своєї спеціальності є важливим для професії кожної людини. Однією із найскладніших термінологічних систем вважається термінологія сучасної медицини. Характерною особливістю медичної термінології є наступне:

«1. Запозичені греко-латинські терміни або терміни, створені штучно з греко-латинських терміноелементів становлять основу медичної термінології. Варто зазначити, що близько 95% англійських термінів створено на базі класичних мов. Не меншу значущість класичні мови мають і в українській медичній термінології.

2. Активне створення термінів з класичних терміноелементів призвело до свідомого впливу на термінологію: медичні терміни мають високий ступінь вмотивованості і є семантично прозорими.

3. Для поповнення термінології активно використовуються епонімічні терміни. Терміни-епоніми це терміни до складу яких входять імена або прізвища людей, які вперше виявили ті чи інші явища. З метою уникнення помилкової орієнтації терміна дається назва захворювання на ім'я дослідника, який його описав. Згодом з'ясовується етіологія або патогенез захворювання, з'являється новий термін, що дає більш точне уявлення про приналежність даного поняття до певного класу, отож епонімічним термін, як правило, витісняється.

4. Співіснують дві лексичні системи: наукова і побутова лексика. Певною мірою тут відбувається відокремлення професійної медичної мови від непрофесійної медичної мови, який містить побутові найменування і знаходиться в активному вжитку серед людей, які не є представниками медичної галузі» [21, с. 177].

Анатомічна, клінічна і фармацевтична термінологія є основними напрямками медичної термінології. Анатомічна термінологія є основною частиною медичної освіти, більшість анатомічних термінів вивчаються кафедрою іноземних мов на курсі «Основи латинської мови», паралельно на кафедрі анатомії Клінічна термінологія активно функціонує в клінічній практиці. Клінічні терміни це в основному складні слова, створені з словотвірних елементів. У засвоєнні клінічної термінології основну роль відіграють греко-латинські терміноелементи. Термінологія фармації також використовує в основному грецькі і латинські слова або їх терміноелементи, з яких штучно формуються нові терміни і назви. Номінування лікарських засобів, препаратів, речовин, рослин, хімічних елементів утворюються з стандартних латинських і грецьких початкових та кінцевих терміноелементів, що дає можливість за назвою лікарського засобу отримати інформацію про принцип його дії, хімічний склад основних компонентів. Що дуже важливо для представника кожної медичної галузі. З історії дослідження фахових мов відомо, що до початку XIX ст. здебільшого предметом дослідження була професійна лексика і лише згодом термінологія фахової мови стала центром наукового інтересу. Справжній фахівець, представник кожної медичної галузі має вправно володіти сформованою мовною, мовленнєвою та комунікативною компетенціями. У мові

медичної професії укладається варіант професійної норми, оснований на нормах загальнолітературної мови. Загальнолітературними нормами є акцентуаційні, фонетичні, граматичні, лексико-стилістичні варіанти мовних стереотипів, зафіксовані загальномовними словниками, які також є складовими професійних мовних норм. Але основою медичної професійної мови є своя специфіка щодо творення використання і функціонування спеціальної термінології та медичних мовних кліше.

2.3 Тематичний розподіл термінів медичної галузі на основі вибірки

Зважаючи на вищезазначене, виходячи з класифікації медичних галузей нами зроблено тематичний розподіл медичних термінів на основі вибірки. Див. додаток. Ми виокремили медичну, фармацевтичну(хімічну), стоматологічну термінологію, терміни медичної психології. У свою чергу складовою медичної термінології є анатоμο-гістологічні терміни та клінічні терміни, які входять до різних систем органів (серцево-судинна, кардіологічна, травна, дихальна, опорно-рухова, яка може бути ключовим складником галузі фізичної та медичної реабілітації, ендокринна, репродуктивна, органи чуття). Крім того ми виділили окремо терміни медичної терапії та реабілітації.

2.3.1 Терміни анатомії. Терміни анатомії представлено за тематичним розподілом відповідно до систем органів (серцево-судинна, травна, дихальна, опорно-рухова, яка може бути ключовим складником галузі фізичної та медичної реабілітації, ендокринна, репродуктивна, органи чуття).

Таблиця 2.1.

Тематичний розподіл термінів медичної галузі, відібраних з англо-українського медичного словника Essential Terminology in Medicine and Stomatology Лапа Г.М, Войткевич Н.І.

	Системи людського організму	кількість	%
1	Серцево-судинна система	28	7
2	Дихальна система	13	3
3	Нервова система	13	3
4	Ендокринна система	16	4
5	Травна система	7	1
6	Сечовидільна система	9	2
7	Лімфатична система	10	2
8	Репродуктивна система	17	5
9	Опорно-рухова система	17	5
10	Органи чуття	13	3
	Сфери медицини		
1	Стоматологія	25	7
2	Реабілітація	110	27
3	Фармація	60	16
4	Хірургія	47	12
5	Психологія	11	3
6	Анатомія	143	35
	Всього	396	100%

Як видно з таблиці 2.1., найбільша кількість термінів латинського, латинсько-грецького походження притаманна анатомії (143 лексичні одиниці) та

реабілітації (110 одиниць). Найменший показник запозичених латинських термінів спостерігаємо у галузі психології (11 термінів) та стоматології (25 лексем).

Щодо частоти латинських термінів, які позначають різні системи людського організму, то переважає число термінопозначень серцево-судинної системи (28 одиниць) та репродуктивної й опорно-рухової систем (по 17 лексем відповідно). Найменш представленою є травна система (7 термінів).

Проведемо кількісний підрахунок термінів латинського походження, що використовувалися авторами фахових медичних статей у науковому збірнику. Кількості вживань ілюструємо у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Тематична класифікація термінів відібраних з англомовних статей збірника «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини»

Медицина		
Системи людського організму	кількість	%
Серцево-судинна система	15	7
Дихальна	1	0.4
Нервова	2	0.9
Ендокринна	14	6.5
Травна	2	0.9
Сечовидільна	3	1.3
Лімфатична	1	0.4
Репродуктивна	9	4.1
Опорно-рухова	1	0.4
Органи чуття	1	0.4

Сфери медицини		
Стоматологія	7	3.2
Реабілітація	62	28.8
Фармація	20	9.3
Хірургія	23	10.6
Психологія	23	10.6
Анатомія	31	14
Всього	215	100%

Як видно з таблиці 2.2., у медичному дискурсі автори статей вживали найбільше термінів серцево-судинної системи (15 одиниць), ендокринної (14 одиниць) та репродуктивної систем (9 термінів); органи чуття, опорно-рухова система, лімфатична й дихальна системи мають по одну терміну вживання.

Щодо медичних галузей, які описувалися у наукових статтях, то найзатребуванішими термінами є ті, що стосуються реабілітації (62 одиниці) та анатомії (31 лексема).

“The left and right *atria chambers* are responsible for filling the left and right *ventricle chambers* with blood before every heartbeat” - серцево-судинна система [65].

“Notably, *immunohistochemical* staining showed infiltration of GM-CSF+CD4+ T cells at inflammatory sites in IL-1Ra KO mice” – ендокринна система [65].

Звертаючи увагу на функції медичних термінів латинського походження, які вживалися у наукових статтях, то вирізняємо такі функції: репрезентативна, сигніфікативна, комунікативна та прагматична [33].

Репрезентативна, або номінативна функція, лексичних одиниць полягає в називанні або номінації понять, предметів, явищ тощо. Будь-яке слово мови називає (позначає) щось. Це стосується термінів медичної сфери, які позначають органи людського тіла, системи організму, процеси, медичні інструменти та ін.

“*Coagulation* factor (F)XI has been described as a component of the early phase of the contact pathway of blood *coagulation*, acting downstream of factor XII” – процес в організмі [65].

“We tested the hypothesis that the C5b-9 *membrane* attack complex (MAC) localizes to sites of villous injury and modulates trophoblast function.” – частина органу [65].

“The types of *tubes* used include the nasogastric tube (NG tube), the gastrostomy tube (G-tube or PEG-tube), and the jejunostomy tube (J-tube or PEJ-tube)” – медичний інструмент [65].

Другою за частотою використання термінів є їх вживання у сигніфікативній чи семасіологічній функції – здатність виражати відмінні риси, змістовне поняття про певний клас предметів:

“Chronic *abacterial* prostatitis is a common disabling but enigmatic condition with a symptom complex of pelvic area pain and lower urinary tract symptoms” – бактеріальний тип [65].

“The *abdominal* muscles support the trunk, allow movement, hold organs in place, and are distensible (being able accommodate dynamic changes in the volume of abdominal contents)” – черевні м’язи [65].

Наступною функцією медичних термінів у наукових статтях є комунікативна, суть якої полягає в передачі між автором статті та читачем певної змістовної інформації за допомогою слів із встановленням зворотного зв’язку. У комунікативної функції як однієї з базових функцій мови є декілька підфункцій чи вторинних функцій [33, с.238]. Загалом виокремлюють:

- 1) інформативну підфункцію – використання мови для об’єктивного повідомлення про подію, факт тощо:

“*Mesiocclusion* or Class III *malocclusion* is one of the dental disturbances that represents the magnitude and complexity of the entire problem of malocclusion” [65].

- 2) емотивну (емоційно-експресивну) підфункцію – використання мови для висловлення власного (суб’єктивного) відношення до змісту повідомлення чи до співрозмовника:

“We present a patient with eight primary *malignant* tumors and review the relevant literature. Our patient was a 59-year-old female with Crohn disease with an otherwise non-contributory medical history. Risk factors for multiple primary tumors were not detected in our patient. At a follow-up of 108 months from the time of diagnosis of the first *malignancy*, our patient was still alive” – злякисний [65].

- 3) прагматичну підфункцію (впливу) – використання мови для інтелектуального, емоційного чи вольового впливу на адресата мовлення:

“ Therefore, we aimed to investigate whether a daylight intervention in the morning could improve the circadian rhythms of cortisol and melatonin and enhance objective and subjective sleep quality in *geriatric* patients” [65].

- 4) фактичну чи контактовстановлюючу підфункцію – використання мови задля встановлення психологічного контакту співрозмовників:

“*Immunization* is a global health success story, saving millions of lives every year. *Vaccines* reduce risks of getting a disease by working with your body’s natural defenses to build protection. When you get a *vaccine*, your immune system responds.” [65].

Таблиця 2.3. представляє кількісний розподіл функцій термінів медичної сфери латинського походження, що вживалися у наукових статтях медичної тематики.

Таблиця 2.3.

Функції термінів латинського походження у медичних статтях

Функція	Кількість	Відсоткове співвідношення
Репрезентативна або номінативна функція	112	52%
Сигніфікативна чи семасіологічна функція	23	10%
Комунікативна функція / прагматична функція	80	38%
всього	215	100 %

Як видно з таблиці 2.3., найчастішою функцією термінів латинського походження у медичному дискурсі, що досліджувався, є репрезентативна функція, яка несе найбільше номінативне навантаження у писемному мовленні, а також комунікативна функція термінів, яка гарантує належне сприйняття читачами медичної інформації, а також має певний вплив на розуміння викладеного матеріалу. Слід зазначити, що всі функції тісно переплітаються і не мають чітких меж у проаналізованому матеріалі.

Отже, терміни латинського походження можна розподілити за галузями медицини та за системами людського організму. Кожен термін, що опиняється в певному контексті у дискурсі, виконує функцію, що сприяє чіткому номінуванню явища медицини, чи допомагає повністю передати повідомлення медичного характеру, виконуючи при цьому комунікативну або прагматичну функцію.

Висновки до другого розділу

З історії дослідження фахових мов відомо, що до початку XIX ст. здебільшого предметом дослідження була професійна лексика і лише згодом термінологія фахової мови стала центром наукового інтересу. Справжній фахівець, представник кожної медичної галузі має вправно володіти сформованою мовною, мовленнєвою та комунікативною компетенціями. У медичній професійній мові формується професійний варіант норми, який базується на нормах загальнолітературної мови. Загальнолітературними нормами є акцентуаційні, фонетичні, граматичні, лексико-стилістичні варіанти мовних стереотипів, зафіксовані загальномовними словниками, які також є складовими професійних мовних норм. Але основою медичної професійної мови є своя специфіка в творенні і вживанні спеціальної термінології та деяких властивих медичній мові кліше.

У процесі тематичного розподілу найбільшу кількість становлять терміни анатоμο-гістологічного спрямування та реабілітації. Менше термінів

виокремлено з фармації, психології та стоматології. Однак під час розподілу виникла проблема уналежнення того чи іншого терміна до певної галузі, отож, наприклад, назви термінів опорно-рухової системи можна зарахувати і до термінів фізичної та медичної реабілітації. Отже, розподіл термінів, дібраних зі словника, показав найбільшу кількість термінів латинського, латинсько-грецького походження для анатомії (143 лексичні одиниці) та реабілітації (110 одиниць). Найменший показник запозичених латинських термінів спостерігаємо у галузі психології (11 термінів) та стоматології (25 лексем).

У медичному дискурсі автори статей вживали найбільше термінів серцево-судинної системи (15 одиниць), ендокринної (14 одиниць) та репродуктивної систем (9 термінів); органи чуття, опорно-рухова система, лімфатична й дихальна системи мають по одну терміну вживання.

Кожен термін, що опиняється в певному контексті у дискурсі, виконує функцію, що сприяє чіткому номінуванню явища медицини (112 випадків вживання термінів у цій функції), чи допомагає повністю передати повідомлення медичного характеру, виконуючи при цьому комунікативну або прагматичну функцію (80 випадків). Сигніфікативну чи уточнюючу функцію мали терміни у 23 контекстах.

Розділ 3

ЕТИМОЛОГІЧНИЙ ТА СТРУКТУРНИЙ АНАЛІЗ ТЕРМІНІВ

3.1 Етимологія як галузь науки

Одним із важливих розділів лінгвістики вважається етимологія, що у перекладі з гр. означає правда, істина та наука, тобто наука про походження слів, яка послуговується низкою методик, спрямованою на з'ясування значення слів та отримання самого результату дослідження. Сучасне мовознавство термін етимологія трактується як мінімум у трьох значеннях. По-перше, етимологія як розділ мовознавства, який вивчає походження слів, по-друге, науково-дослідну процедуру, метою якої є розкриття походження слова, по-третє, сам результат цієї процедури. За допомогою давніх текстів шляхом порівняння слів зі словами з інших мов етимологія відновлює історію словесного складу мови, зокрема первинне значення слова, джерело та зміну значення слова у процесі функціонування.

Термін «етимологія» до наукового обігу ввели представники філософської грецької школи, яких називали стоїками у IV ст. до н.е.- II ст. н.е. Етимологічні дослідження мають важливе значення у процесі з'ясування історичних, етнографічних, етногенетичних особливостей, бо історія значень слів тісно переплітається з історією народу. Результатом досліджень у етимологічному аспекті про значення слів на давніх етапах мовного розвитку отримують інформацію про певні уявлення про життя і мислення населення в найдавніші часи, та від часів їхнього існування до нас не дійшли писемні пам'ятки.

Результати таких досліджень представлені у етимологічних словниках. Етимологічні словники пропонують історію слів та інформацію про мови з якими ці слова споріднюють, розширюють та поглиблюють наші лінгвістичні знання.

У спеціальних етимологічних словниках можна побачити дані про споріднені мови та історію походження слів. Щоб розширити та поглибити знання в галузі лінгвістики, історії, географії, літератури, культури потрібно звертатися до етимологічних словників. До прикладу, вивчення семантичного

значення слів, визначення первинності та встановлення послідовності їхнього розвитку, яким займається лексикологія іноді неможливо без етимологічної інформації. Вивчення та дослідження рідної та іноземної мови потребує етимологічних даних, якими послуговуються фонетика, лексикологія, морфологія та фразеологія.

Етимологія послуговується низкою методів дослідження серед яких провідне місце займають порівняльно-історичний метод. Основним завданням порівняльно-історичного методу є відтворення, відновлення звукових форм та значень, які є однаковими для слів, які ми зіставляємо та морфем різних мов так і однієї мови. В залежності від цього розрізняють внутрішню і зовнішню реконструкцію у дослідженні семантичних змін.

Навсмісне чи ненавсмісне припущення зв'язку між неспорідненими словами, беручи за основу звукову подібність слів з різними семантичними значеннями та помилкове морфологічне членування слова, а також його семантичне переосмислення призводить до поширення та розвитку псевдоетимології.

3.2. Терміни змішаного походження

У результаті дослідженої нами англійської медичної термінології щодо етимології, можемо стверджувати, що запозичення відбувалися не тільки з латинської, але і з грецької, французької та інших мов. У більшості слів прослідковується запозичення з власне латинської мови. Однак, у процесі трансформацій та пристосування запозиченої термінології відбувалися певні зміни шляхом додавання грецьких терміноелементів, що стало наслідком змішаного запозичення з грецької та латинської мов. У процесі з'ясування нами етимології медичних термінів на основі опрацьованого нами матеріалу 16 термінологічних одиниць мають змішане грецько-латинське походження, наприклад:

1. Iatric - від латинського "iātricus" (лікарський), походить від грецького "iātros" (лікар) latrogenic - з латинського "iātros" (лікар) і грецького "genes" (породжений), означає "викликаний лікарем"
2. antiviral пох. Гр. an a протівірусний і лат. virus, і n
3. abacterial - латинська приставка a- (без) + bacterium (бактерія). Bacterium походить від грецького bakterion (паличка), оскільки бактерії часто мають паличкоподібну форму
4. b.plate прикусний шаблон (середньовічної латині plata «пластинчатий обладунок», заснований на грецькому platus «плоский»)
5. ethics n етика, мораль, вчення про мораль - ethics (етика) – від грецького "ethikos," що означає «пов'язаний із звичаями», через латинське "ethica”
6. medical e. деонтологія, лікарська етика - medical ethics (медична етика) – лікарська етика, також від грецького "ethos," через латинське
7. spermatic a сім'яний - від латинського "spermaticus", що походить від грецького "spermatikos", що означає «з пов'язаним з насінням» або “сім'ям”.
8. Hypovolaemia n гіповолемія (з грецької "hupo", що означає «нижче», від грецького «volēma», що означає «об'єм», і лат. «haima» (кров), тобто «об'єм крові»)
9. Hypoxemia n гіпоксемія, знижений вміст кисню в крові (Слово складається з префікса «hupo-« (під) і кореня «охеміа», що походить від грецького «охус» (кисень) і «haima» (кров). Воно вживається в латині у формі «hypoxemia».)
10. Hypoxia n (hypoxia; грец. hupo – нижче, лат. oxigenum – кисень), гіпоксія, кисневий голод
11. hyposensitive a з низькою чутливістю (з грецької "hupo", що означає «нижче», «sensitivus», що походить від лат. "sensus" (відчуття), означає "чутливий")
12. hyposensitization n зниження чутливості до алергенів (з грецької мови "hupo", що означає нижче, від лат. слова "sensibilis", що означає "чутливий")

13. hyposensitization n зниження чутливості до алергенів
14. (від грецького "hypo," що означає «під», «менше», "Sensitization" – від латинського "sensus," що означає «відчуття»
15. ethmoid a решітчастий (про кістку) - ethmoid (решітчастий) – від латинського "ethmoides," що походить від грецького "ēthmos," що означає «сито» через свою схожість з решітчастою структурою
16. hypotonic a зі зниженим (м'язевим) тонусом; гіпотонічний (розчин) (означає «менше» або «зниження» (з грецького "hypo"). від лат. "tonus," що походить від грецького "tonos," що означає «напруга» або «тонус»).

Класифікація термінів латинського і змішаного походження за збірником «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини» спостерігаємо 47 % термінів змішаного походження і 53 % власне латинського походження. Це пояснюється тим, що чимало термінів було запозичено саме з грецької мови, але з часом римляни асимілювали їх під свій вплив. А вже при творенні термінів вчені комбінували використання як грецьких, так і латинських терміноелементів.

Медична термінологія анатоμο-гістологічного спрямування здебільшого формувалася на основі латинських запозичень, натомість клінічна увібрала елементи грецького походження. Грецькі суфікси і префікси часто у поєднанні з латинськими словами доповнюють значення англійських медичних термінів.

3.3 Терміни власне латинського походження

Більшість досліджених нами термінів мають власне латинське походження, що у проілюстровано у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1.

Кількісний розподіл термінів латинського та змішаного походження

Походження термінів	Кількість	%
---------------------	-----------	---

Терміни латинського походження	353	90%
Змішаного походження	43	10%
Всього	396	100 %

Як видно з таблиці 3.1., терміни латинського походження переважають над термінами латинсько-грецького походження.

3.4 Структура термінів: суфіксальні, префіксальні, словоскладання, словосполучення, терміни утворені способом конверсії за словником

Найпоширенішим способом творення термінів-однословів досліджуваної терміносистеми є “морфологічний *словотвір*, що полягає в поєднанні афіксальних морфем з кореневою або похідною частиною слова, основоскладанні та аббревіації. Сміслові значення термінів, утворених морфологічним способом словотвору, виражене переважно мотивувальною основою. Афікси мають узагальнювальне значення, утворюючи загальні моделі однотипних утворень” [15, с.23] У системі афіксального словотвору найпродуктивнішим є суфіксація. Суфіксальні словотвірні типи термінів-іменників поділяються за характером твірних основ, мотивованих дієсловами, іменниками, прикметниками.

Префіксальний спосіб творення у медичній терміносистемі латинського походження характеризується певною кількістю моделей, серед яких чи не найпродуктивнішою є модель „префікс *dis* + дієслівна, іменникова, прикметникова твірна основа”, наприклад:

discomfort - від лат. *discomfortare* (позбавляти комфорту)

disinfect - від лат. *disinfectare* (позбавляти від інфекції)

disinfectant - від лат. *disinfectans* (дезінфікуючий)

Терміни, утворені таким чином, вказують на відсутність ознаки чи якості, названої мотивувальним словом: неінфекційний, некомфортний, дезінфікуючий.

Внаслідок додавання до іменникових основ префікса *dis* - постають терміни-іменники, що називають поняття, підпорядковані тим поняттям, які названі мотивувальним терміном, **disorder** - від лат. *disordinem* (безлад) - розлад.

Безсуфіксним способом твориться незначне число медичних термінів іменників, що позначають здебільшого наслідок дії. Відсіканням суфікса від твірної основи утворено такі терміни:

Pain - *rain* походить від латинського *roena* (покарання, біль).

gout - *gout* походить від латинського *gutta* (крапля), що стосується сечової кислоти, яка спричиняє подагру.

“Основоскладання (композиція) як різновид морфологічного способу словотворення виявляє високу продуктивність, оскільки дає змогу охарактеризувати поняття чи реалії за кількома ознаками та виражати родові відношення між ними” [12, с. 140-141]. У медичній терміносистемі терміни латинського походження або латинсько-грецького походження що утворені від двох повнозначних слів, зустрічаються рідко:

calcium-phosphorus metabolism - з латинського "*calcium*" (кальцій) і грецького "*phosphoros*" (фосфор) та "*metabole*" (зміна).

Не є поширеними у медичній терміносистемі латинські терміни, утворені морфолого-синтаксичним способом (конверсією). Для прикладу можна навести субстантивованій прикметник **patient** – пацієнт.

За будовою переважають двокомпонентні словосполучення, утворені за моделями „іменник + іменник” та „прикметник + іменник”:

income insurance - *income* походить від латинського *incotus* (вхід, прибуток), а *insurance* від старофранцузького *ensurer* (запевняти, гарантувати).

mental retardation (затримка розумового розвитку): термін "*retardation*" у поєднанні з "*mental*" використовується для позначення затримки розумового розвитку

Трикомпонентні термінологічні конструкції формуються за такими найпоширенішими схемами: „іменник + прийменник + іменник”

r. position of the mandible - від латинського “positio” (місцезнаходження), від “ponere” (ставити), від латинського “mandibula” (щелепа), утвореного від “mandere” (кусати).

Кількісний розподіл термінів за способом творення подаємо у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Розподіл термінів латинського походження за словотвірними способами

Спосіб словотвору	кількість	%
Суфіксальний	110	28%
Префіксальний	151	38%
Словоскладання	9	2%
Словосполучення	116	29%
Терміни, утворені способом конверсії	10	3%
Всього	396	100 %

Як видно з таблиці 3.2., найпоширенішим способом творення термінів латинського походження є афіксальний, а саме, префіксальний спосіб, що налічує 151 приклад; суфіксальний спосіб посідає друге місце за кількістю утворених термінологічних одиниць – 110. Словосполучення (двокомпонентні та трикомпонентні) також часті – 116 прикладів. Найменш поширеним способ словотвору виявилось словоскладання (9 прикладів).

Ми проаналізували терміни латинського походження, які використовувалися у медичних статтях і отримали такі результати:

Діаграма 3.1. Кількісний розподіл термінів латинського та змішаного походження в медичному дискурсі

Як видно з діаграми 3.1., у медичних статтях автори послуговувалися термінами латинсько-грецького походження частіше (53 % з дібраних термінів).

Аналіз термінів, дібраних з медичних статей, щодо словотвору показав наступні кількісні показники, що відображені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Словотвір термінів, що використані у медичних статтях

Спосіб словотвору	кількість	%
Безафіксний	17	8%
Суфіксальний	70	33%
Префіксальний	15	7%

Словоскладання	57	27%
Словосполучення	55	25%
Терміни, утворені способом конверсії	0	0
Всього	215	100 %

Як видно з таблиці 3.3., найпоширенішим способом словотвору у терміах латинського походження, що використовувалися у медичних статтях, були: суфіксальний спосіб (70 прикладів), словоскладання (57 термінологічних одиниць) та словосполучення (55 прикладів). Найменш уживаним був префіксальний спосіб словотвору (15 одиниць).

Отже, у більшості термів, дібраних зі словника, прослідковується запозичення з власне латинської мови. Однак, у процесі трансформацій та пристосування запозиченої термінології відбувалися певні зміни шляхом додавання грецьких терміноелементів, що стало наслідком змішаного запозичення з грецької та латинської мов. Щодо способу словотвору термінів латинського походження, то більшість утворення афіксальним способом (суфіксальним та префіксальним) та також морфолого-синтаксичним способом – словосполученнями (дво- чи трикомпонентними).

Висновки до третього розділу

З'ясувавши поняття етимології та структурної класифікації медичних термінів ми проаналізували терміни медичної галузі і у відсотковому співвідношенні побачили, що медична термінологія анатоμο-гістологічного спрямування здебільшого формувалася на основі лат. запозичень, що становить 90 % і 53 % запозичень у англійській медичній термінології, натомість клінічна увібрала здебільшого елементи грецького походження. Грецькі суфікси і префікси часто у поєднанні з латинськими словами доповнюють значення

англійських медичних термінів. Терміни утворені шляхом комбінації латинських і грецьких терміноелементів в англійській мові становлять 10% і 47 %.

Структурний розподіл термінів показав, що більшість термінів утворені префіксальним, суфіксальним способом, а також за допомогою словоскладання та основоскладання. Менше термінів утворено способом конверсії та майже не фіксуються терміни суфіксально-префіксального способу творення. Однак іноді чітку межу між латинськими і грецькими елементами важко провести, бо римляни свого часу також багато перейняли з грецької мови у латинську.

Найпоширенішим способом творення термінів латинського походження є афіксальний, а саме, префіксальний спосіб, що налічує 151 приклад; суфіксальний спосіб посідає друге місце за кількістю утворених термінологічних одиниць – 110. Словосполучення (двокомпонентні та трикомпонентні) також часті – 116 прикладів. Найменш поширеним способом словотвору виявилось словоскладання (9 прикладів).

Найпоширенішим способом словотвору у термінах латинського походження, що використовувалися у медичних статтях, були: суфіксальний спосіб (70 прикладів), словоскладання (57 термінологічних одиниць) та словосполучення (55 прикладів). Найменш уживаним був префіксальний спосіб словотвору (15 одиниць).

ВИСНОВКИ

Вивчаючи питання етапів розвитку та формування англійської мови та фахової мови медицини, з'ясувавши низку теоретичних понять, зробивши тематичний розподіл медичної термінології англійської мови, запозиченої з латинської мови ми дійшли висновку, що в усвідомленні закономірностей, явищ та фактів іноземних мов ключову та фундаментальну роль відіграла латинська мова. У контексті історичного розвитку та умов існування латинська мова впливала на всі мовні рівні іноземних мов: фонетика, граматики, лексика, словотворення. Англійська мова також чи не найбільше увібрала лексичних одиниць латинської мови. Впродовж тривалого розвитку та формування англійської мови її словниковий склад весь час поповнювався запозиченнями з латинської мови. Внаслідок цих процесів половину лексичного складу англійської мови становлять латинізми.

Отож, латинська мова справді відіграла визначну роль у розвитку та формуванні лексики англійської мови. Зазначені вище періоди в розвитку мови знайшли своє віддзеркалення і в медичній термінології, розвиток якої тісно переплітається із медичними відкриттями та висвітленням процесів наукового суспільного пізнання.

У процесі тематичного розподілу найбільшу кількість становлять терміни анатоμο-гістологічного спрямування та реабілітації. Менше термінів виокремлено з фармації, психології та стоматології. Однак під час розподілу виникла проблема щодо уналежнення того чи іншого терміна до певної галузі, отож, наприклад, назви термінів опорно-рухової системи можна зарахувати і до термінів фізичної та медичної реабілітації.

З'ясувавши поняття етимології та структурної класифікації медичних термінів ми проаналізували терміни медичної галузі і у відсотковому співвідношенні побачили, що медична термінологія анатоμο-гістологічного спрямування здебільшого формувалася на основі лат. запозичень, що становить 90 % і 53% запозичень у англійській медичній термінології, натомість клінічна увібрала здебільшого елементи грецького походження.

Грецькі суфікси і префікси часто у поєднанні з латинськими словами доповнюють значення англійських медичних термінів. Терміни утворені шляхом комбінації латинських і грецьких терміноелементів в англійській мові становлять 10% і 53%. Більшість медичних термінів запозичених з латинської мови створені префіксальним способом, менше суфіксальним, словоскладання і словосполучення. Однак іноді чітку межу між латинськими і грецькими елементами важко провести, бо римляни свого часу також багато перейняли з грецької мови у латинську.

Найпоширенішим способом творення термінів латинського походження є афіксальний, а саме, префіксальний спосіб, що налічує 151 приклад; суфіксальний спосіб посідає друге місце за кількістю утворених термінологічних одиниць – 110. Словосполучення (двокомпонентні та трикомпонентні) також часті – 116 прикладів. Найменш поширеним способом словотвору виявилось словоскладання (9 прикладів).

Найпоширенішим способом словотвору у термінах латинського походження, що використовувалися у медичних статтях, були: суфіксальний спосіб (70 прикладів), словоскладання (57 термінологічних одиниць) та словосполучення (55 прикладів). Найменш уживаним був префіксальний спосіб словотвору (15 одиниць).

Перспективи подальших досліджень полягають у тому, щоб і надалі проводити вивчення англійського лексичного складу та проведенні паралелей з латинською мовою, коліскою та джерелом збагачення словникового складу багатьох мов.

Отримані результати наукового дослідження можуть стати основою для порівнянь з результатами спорідненої тематики на більш широкому ареалі лінгвістичних спостережень. Практична частина висвітлена у додатках до основних досліджень стане суттєвим доповненням словникового складу фахівців фармацевтичної, стоматологічної, медико-психологічної, реабілітаційної галузей медицини.

Список використаних джерел

1. Верба Л.Г. Історія англійської мови. Посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів. Вінниця: Нова книга, 2006. 296 с.
2. Д'яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти
3. Дослідження з етимології та історичної лексикології української мови / В. Г. Складенко. Київ: Наукова думка, 2018. 685 с.
4. Етимологічний словник топонімів України : 3700 географічних назв / В. В. Лучик. Київ: Академія, 2014. 542 с.
5. Етимологічний словник української мови : в 7 т. / редкол.: О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. К. : Наукова думка, 1985. Т. 2 : Д Копці / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР ; укл.: Н. С. Родзевич та ін. 572 с. —С. 173
6. Етимологічний словник української мови: у 7-ми томах / Академія наук Української РСР, Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні ; редакційна колегія: О. С. Мельничук ... [та ін.]. Київ: Наукова думка, 1982—2012. (Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. Київ: Наукова думка, 1985. — 256 с.
7. Етимологічно-семантичний словник української мови: В 4т. / І. (Митрополит Іларіон) Огієнко. Вінніпег: Волинь, 1979—1994.
8. Єщенко Т. Медичний термін як засіб лексичного вираження текстової категорії інформативність. Вісник №890, 2018. URL: <http://science.lpnu.ua/uk/terminologiya/vsi-vypusky/visnyk-no-890-2018/medychnyy-termin-yak-zasib-leksychnogo-vyrazhennya>
9. Заболоцький Ю. Сучасні підходи до вивчення термінології. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/7787/1/45.pdf>
10. Зацний Ю.А. “Внутрішні” запозичення сучасної англійської мови// “Вісник СумДУ”. 2006. №11(95)’. Том 1. —с.23-29.
11. Кайку М. Фізика майбутнього. Львів : Літопис, 2017. 432 с.

12. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанровостилістичні проблеми . Вінниця : Нова книга, 2002. С. 564.
13. Кияк Т. Р., Фахові мови та проблеми термінознавства // Нова філологія. Збірник наукових праць. Запоріжжя: ЗНУ, 2007. № 27. —С. 203–208.
14. Кияк Т.Р. Фахові мови та проблеми термінознавства. *Нова філологія. Збірник наукових праць*. Запоріжжя, 2007. № 27. С. 203-208.
15. Коломієць К.М. Новітні запозичення з англійської мови в німецькій суспільно-політичній лексиці. *Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки*. 2002. № 2. с. 1-4.
16. Кочан І. М. Структурно-семантичні особливості двоелементних радіотехнічних термінів в українській мові. *Вісник Львівського ун-ту. Сер. філол.* Львів, 1987. №18. С. 28–30.
17. Краєвська Г.П. Українська мова як засіб професійного спілкування медика (актуальні проблеми сучасного медичного термінознавства). Вінниця, 2016. С. 12-13.
18. Леміш Н. Є. Етимологія англійських причинових сполучників // Актуальні проблеми іноземної філології: Лінгвістика та літературознавство Збірник наукових праць . —2010.
19. Мовне запозичення. «Вікіпедія».—http://uk.wikipedia.org/wiki/Мовне_запозичення.html.—2008.
20. О. П. Снежик та Ю. О. Бондар, Проблеми перекладу та упорядкування медичної термінології (на матеріалі французької та української мов)
21. Панько Т.І., Кочан І.М., Мацюк Г.П. Українське термінознавство. Львів: Світ, 1994. С. 215.
22. С. А. Вискушенко, Загальні особливості фахових мов (на матеріалі англійської фахової мови тваринництва)- *ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка* (33), (2007)- С.186-188.
23. Семеог О. М. Вступ до слов'янської філології: Навчальний посібник / Олена Семеог. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. —190 с. Тираж: 300. (с.:27)

- 24.Скороходько Е.Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу). Монографія. К., 2006. С. 99.
- 25.Соколов В.В. Відбиття лексико-фразеологічними новотворами англійської мови розвитку сучасної охорони здоров'я у США і Великобританії. Функціональна лінгвістика. Т. 2. 2011. № 2. С. 198–200.
- 26.Стегніцька Л. В.,Розвиток і становлення англійської медичної термінології в аспекті мовної періодизації // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2019 № 40 том 2. С. 81-85
- 27.Термін.URL:<http://www.wikiznanie.ru/ruwz/index.php/Special:Whatlinkshere/%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BC%D0%B8%D0%BD>
- 28.Ткач А.В. Принципи організації української медичної термінології на лексико-семантичному рівні. С. 219. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268531044.pdf>
- 29.Ткач А.В. Сучасна українська медична термінологія: проблеми та перспективи розвитку: Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2010. №. 23. С. 247-252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkpnu_fil_2010_23_55
- 30.Українська мова: енциклопедія / [редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. К. : Укр. енцикл., 2000. 752 с. (с.:62)
31. Шпак К. В. Місце етимології у когнітивних процесах// Studia Linguistica Збірник наукових праць. 2010, Вип. 4
- 32.Щерба Д.В. Термін та його дефініція як головні онтологічні поняття термінознавства. Вісник ЖДУ ім. І.Я. Франка. Житомир, 2006. Вип.28. С.237-239.
- 33.Algeo J. The origins and development of the English language. Wadsworth : Cengage learning, 2005. 368 p.
- 34.An Etymological Dictionary of the Ukrainian Language: 2 Vols. / By Jaroslav B. Rudnytskyj. Winnipeg-Ottawa, 1962-82.
- 35.Banay G. An Introduction to Medical Terminology II. Terms Drawn From Modern Languages. Bull Med Libr Assoc, 1949 Apr. No. 37(2). P. 152–163.
- 36.Bareman H. Dictionary of Medical Terms / H. Bareman, R. Hillmore, D. Jackson. 4 ed. London : Bloomsbury Publishing, 2004. 256 p.

37. Baugh A.C. and Cable T. A History of the English Language. 5th ed. London : Routledge, 2002. 447 p.
38. Belikov O., Moisey A., Belikova N., Belikova L. On the history of maxillofacial traumatology to the question of the issue // Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2023, №:1 (35), P. 56-63 (3 історії розвитку щелепно-лицевої травматології до постановки питання)
39. Bilezikian J., Potts J., Fuleihan G-H. Summery statement from a workshop on asymptomatic primary hyperparathyroidism: a perspective for 21-st century, J.Clin. Endocr. Metab., 2002, N 87, P. 5353–5361.
40. Bosworth J. A dictionary of the Anglo-Saxon language. London : Longman, 1838. 721 p.
41. Cameron M.L. Anglo-Saxon Medicine. Cambridge : Cambridge University Press, 1993. 211 p.
42. Crystal D. English as a global language. 2nd ed. Publisher : Cambridge University Press, 2003. 212 p.
43. Felber J.H. Terminology Manual. Paris: Unesco/Infoterm, 1984. 426 p.
44. Fortune R. The words of medicine: sources, meanings, and delights. Springfield, Ill : Charles C Thomas, 2001. 424 p.
45. Galinski C. Terminology and specialized communication. The international conference on “Professional Communications and knowledge Transfer». Vienna, 1998. Vol. 1. P. 117–131.
46. Hoffmann L. Kommunikationsmittel Fachsprache: Eine Einführung. Tubingen: Gunter Naer, 1985. S. 53.
47. Johnson H. “Parathyroid history and the Uppsala anatomist Ivar Sandström», J. History Medicine, 2009, N 21, P. 387–401.
48. Johnson H. The Uppsala anatomist Ivar Sandstrom and the parathyroid glands» Ups. J. Med. Sci., 2015, N 2, P. 72–77 .
49. Kafezis I. D., Diamantopoulos A. , Christakis I. The history of the parathyroid glands», Hormones, 2011, N 10, P. 80–84.
50. Kovalchuk P., Biryuk I, Kukovska I, Molodyanu A. Historical essay on the formation and basic methods of kinesiology // Current issues of social studies and history of

medicine Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2021, №:2 (30)
(ІСТОРИЧНИЙ НАРИС ЩОДО СТАНОВЛЕННЯ КІНЕЗІОЛОГІЇ ТА ЇЇ
ОСНОВНИХ МЕТОДІВ)

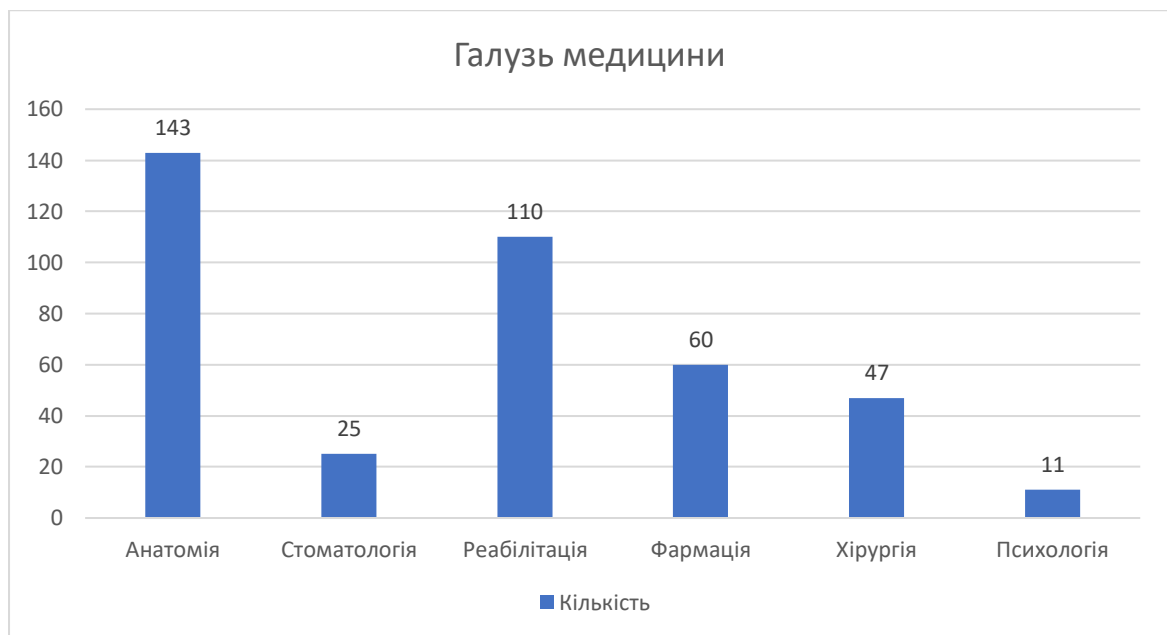
- 51.Kovalyova O. Evolution of the concept of heart failure // Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2024. №:1 (37). P. 72-78 (Еволюція концепції серцевої недостатності).
- 52.Lisova K., Kalinovska I. Application of training systems in obstetrics and gynecology teaching // Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2022. №:2 (34) (Застосування тренінгових систем у викладанні акушерства і гінекології).
- 53.Miller G. External Influences on English: From Its Beginnings to the Renaissance. Oxford : Oxford University Press, 2012. 350 p.
- 54.Nielsen H. F. The continental Backgrounds of English and its insular development until 1115. Publisher : Odense University Press, 1998. 233 p. Roelcke T. Fachsprachen. Berlin, 2005. 250 s.
- 55.Perepelitsa O., Bratenko M., Diyчук I. Historical and bibliographic study of the staff of the Department of Medical Chemistry (period 1979–1985). // Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2022, №:2 (34) (Історико-бібліографічне дослідження кадрового складу кафедри медичної хімії (період 1979–1985 pp.)
- 56.Rohovyi Yu., Bilookyi O., Bilookyi V., Bilooka Yu. Pathophysiological analysis of new strategic principles of a healthy lifestyle in improving the teaching of fundamental theoretical and clinical disciplines // Current issues of social studies and history of medicine Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2022, №:2 (34) (патофізіологічний аналіз нових стратегічних принципів здорового способу життя в поліпшенні викладання та засвоєння фундаментальних теоретичних та клінічних дисциплін).
- 57.Ruda J., Hollenbeak C., Stack B. A systematic review of the diagnosis and treatment of primary hyperparathyroidism from 1995 to 2003, Otolaryngol. Head Neck Surg., 2005, N 132, P. 359–372.

- 58.Schmidt W. Charakter und gesellschaftliche Bedeutung der Fachsprachen . Leipzig, 1971. 125 S.
- 59.Siraisi, Nancy G. Medieval and Early Renaissance Medicine: An Introduction to Knowledge and Practice. 1st ed. Publisher : University of Chicago Press, 1990. 264 p.
- 60.The History of English. URL: https://www.thehistoryofenglish.com/history_old.html.
61. Tymofiychuk I., Semenenko S. Blood type mystery // Current issues of social studies and history of medicine Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2021, №:2 (30) (ТАЄМНИЦЯ ГРУПИ КРОВІ)
62. Tymofiychuk I., Semenenko S., Tymofiichuk I., Semenenko N., Semenenko V. Parathyroid glands - historical essay // Current issues of social studies and history of medicine Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2020, N:4 (28) (ПРИЩИТОПОДІБНІ ЗАЛОЗИ — ІСТОРИЧНИЙ НАРИС)
- 63.Tymofiychuk I., Semenenko S., Slobodyan K., History of studying chronorithms in the regulation of physiological functions of the human organism // Current issues of social studies and history of medicine. Joint Ukrainian -Romanian scientific journal, 2021, №:4(32), P. 84-86 (Історія вивчення хроноритмічної регуляції фізіологічних функцій організму людини)
- 64.Wulff H.R. The language of medicine. Journal of the royal society of medicine. URL: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1079361/>

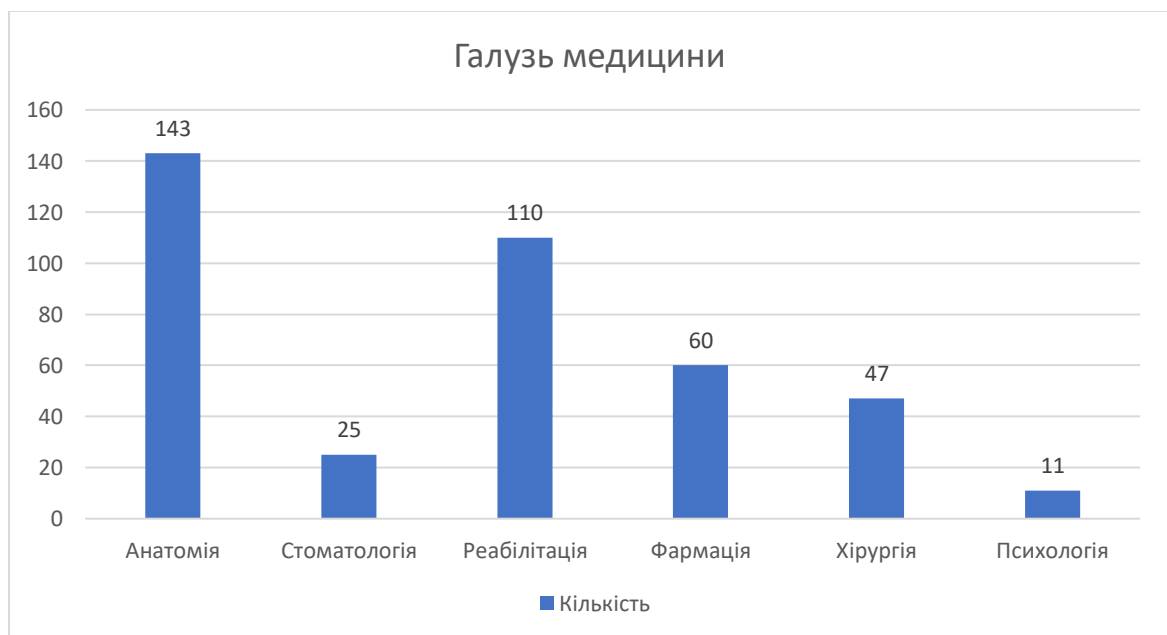
ІЛЮСТРАТИВНЕ ДЖЕРЕЛО

65.«Актуальні питання суспільних наук та історії медицини» - науковий журнал "Буковинський державний медичний університет" і Сучавський університет ім. Штефана чел Маре (Сучавський університет імені Штефана Великого). <http://e-aprsnim.bsmu.edu.ua/>

Додаток А
Діаграма А.1

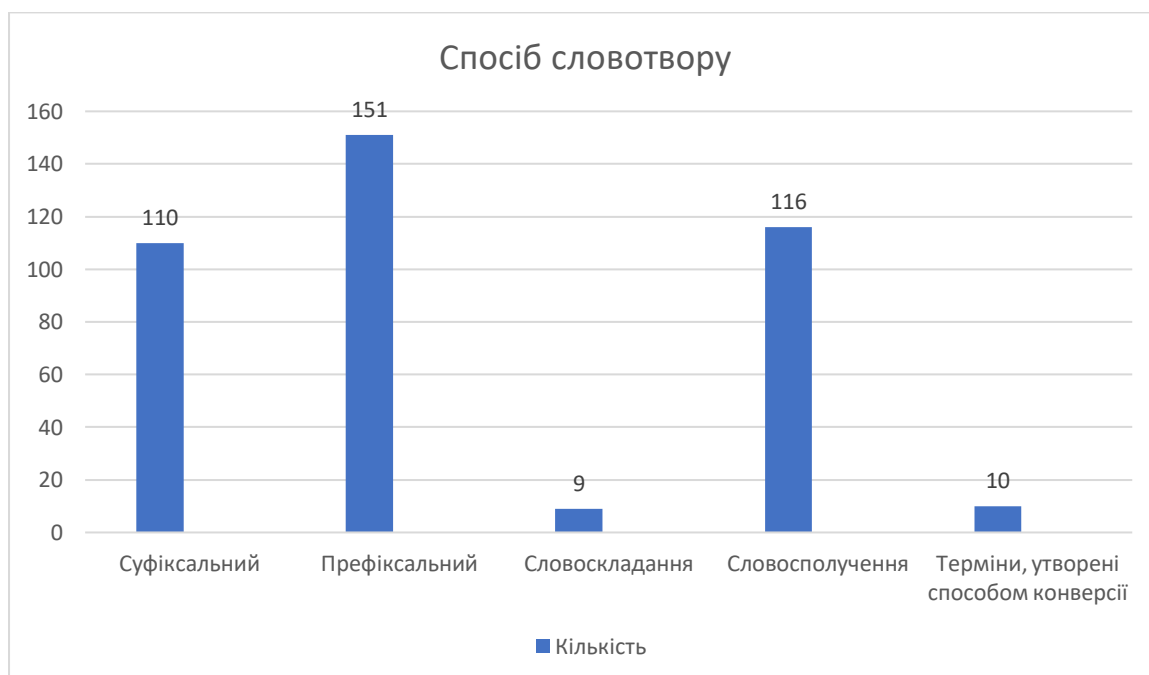
Діаграма А.2

Діаграма А.3

Діаграма А.4.

Додаток Б

Тематичний розподіл термінів медичної галузі відібраних з англо-українського медичного словника **Essential Terminology in Medicine and Stomatology** Лапа Г.М, Войткевич Н.І.

Анатомо-медична термінологія

Серцево-судинна система

1. **Circulation** - від латинського "circulatio", що означає "колообіг" або "рух у колі".
2. **Circulatory** - від латинського "circulatorius", що означає "рухаючийся в колі" або "пов'язаний з рухом у колі".
3. **Circumduction** - складається з латинських коренів "circum". (навколо) і "ducere" (водити), що означає "рухатися навколо».
4. **Circumference** - від латинського "circumferentia", що означає "навколишня лінія".
5. **Circumferential** - походить від латинського "circumferre", що означає "проходити навколо".
6. **Coagulate** - від латинського "coagulare", що означає "згортати".
7. **Coagulation** - від латинського "coagulatio", що означає "згортання".
8. **Circumstance** - також має латинське походження від «circumstantia», утвореного від circum (навколо) і stare (стояти).
9. *Insufficiency - insufficiency походить від латинського insufficientia (недостатність).*
10. **hypotensive** – від лат. hypo- (нижче) +tensio (тиск).
11. **Ciliary** - від латинського слова "cilia", що означає "вії".
12. **Circadian** - походить від латинських слів "circa" (близько) і "dies" (день), що означає "близько до дня", оскільки цей термін вказує на добовий ритм.
13. **Chamber** - від латинського слова camera, що означає склепіння
14. **Sorbent** - від латинського "sorbēre", що означає "поглинати".
15. **Coagulate v** (коагулювати, згортатися) – походить від латинського дієслова coagulare, що означає "згущувати" або "згортати". Це слово безпосередньо походить з латинської.
16. **Coagulation n** (коагуляція, згортання) – це іменник також походить від латинського слова coagulatio, що означає "процес згущення" або "згортання».
17. **Circumduction** - походить від латинського слова «circumductio», що утворене від circum (навколо) і ducere (вести, спрямовувати).
18. **Circumstance** - також має латинське походження від «circumstantia», утвореного від circum (навколо) і stare (стояти).
19. **Resident** «резидент» походить від лат. residens, від латинського слова "residentem" (той, що залишається або мешкає), від "residere" (сидіти, залишатися на місці).

- 20.**r. medical capacity** - від латинського “medicus” (лікар), що походить від “mederi” (лікувати), від латинського “capacitas”, що означає здатність, від “capax” (місткий, здатний утримувати)
- 21.**Respiration** - латинського походження respiration, від латинського “respiratio” (дихання), утвореного від “re-” (знову) і “spirare” (дихати)
- 22.**Artificial r.** - від латинського “artificialis” (штучний), що походить від “ars” (мистецтво, ремесло) + “facere” (робити).
- 23.**Respiratory** - від латинського “respiratorius”, що стосується дихання, від “spirare” (дихати).
- 24.**R. arrest** - від латинського “arrestare” (зупиняти, стримувати), що походить від “ad-” (до) + “restare” (залишатися).
- 25.**r. tract** - від латинського “tractus” (шлях, протока), утвореного від “trahere” (тягнути).
- 26.**Rest** - від латинського “restare” (залишатися, бути на місці).
- 27.**r. position of the mandible** - від латинського “positio” (місцезнаходження), від “ponere” (ставити), від латинського “mandibula” (щелепа), утвореного від “mandere” (кусати).
- 28.**Restoration** - від латинського restauratio, від латинського “restaurare” (відновлювати, повертати), від “re-” (знову) + “staurare” (будувати, робити).

Травна

1. **Abdominal a** з лат. **abdomin, inis** адомінальний, черевний.
2. **Acute (surgical) a** (від латинського "aberrans", що означає "відхилятися" або "блукати") гострий живіт.
3. **Ability** п лабільність, непостійність, нестабільність (from Latin “labilis”).
4. **abioscervical a** який (що) відноситься до губної поверхні шийки переднього зуба (from Latin “labium” (губа), “cervix” (шия)).
5. **Sinus** - sinus походить від латинського sinus (заглиблення, порожнина).
6. **Coli t.** - "coli" походить від латинського "Escherichia coli," що є науковою назвою кишкової палички”.
7. **Infectious t.** - термін "infectious" походить від латинського слова "infectio," що означає "зараження”.

Нервова

1. **Retardation** (затримка, гальмування, запізнення, ретардація)**: Походить від латинського слова "retardare", що означає "гальмувати" або "затримувати".
2. **Retarded** (сповільнений, відсталий (розумово відсталий))**: Формується від "retardation", вказуючи на затримку чи сповільнення.
3. **Mental retardation** (затримка розумового розвитку): термін "retardation" у поєднанні з "mental" використовується для позначення затримки розумового розвитку
4. **Retarded** (сповільнений, відсталий): походить від латинського слова "retardare," що має значення "уповільнювати" або "стримувати”
5. **Retention** (затримка, затримання, утримання, зберігання): походить від латинського слова "retinere," де "re-" означає "знову" або "назад," а "tenere" —

"тримати" або "утримувати"***General (загальний)**: Походження пояснюється через середньовічне латинське слово "generalis", що має значення "загальний" або "всезагальний".

6. **Generalized (узагальнений)**: Складається з слова "general" та суфікса "-ized", що допомагає утворювати прикметники з ідеєю загальності.
7. 3. **Generally (загалом)**: Походить від "general" з додаванням суфікса "-ly", який утворює прислівник з ідеєю загальності чи зазвичайності.
8. **medullary a** медулярний, мозковий (from Latin "medulla")
9. neurosis - невроз, викликаний лікування
- 10.**Icteric** - від латинського "icterus" (жовтяниця) походить від грецького "ikteros"
- 11.v. **memory** - memory від латинського memoria (пам'ять)l **nerve** - nerve від латинського nervus (жила, нерв)
- 12.v. **nerve** — nerve від латинського nervus (жила, нерв)
- 13.v. **organ** - organ від латинського organum (інструмент, орган)

Репродуктивна

1. **Generation** (покоління)**: Походить від латинського "generatio", що означає "народження" або "процес створення".
2. **Genital** (дітородний, статевий)**: Це слово походить від латинського "genitalis", що означає "стосуються репродуктивних органів".
3. **Pregnancy** - pregnancy походить від латинського praegnans (вагітність).
4. **wall** - wall походить від латинського vallum (захисний бар'єр, стіна).
5. **Generative** (генеративний)**: Відноситься до "generate", з суфіксом "-ive", що утворює прикметники, які показують здатність чи здібність.
6. **Generic** (непатентований, родовий)**: Це походить від латинського "genericus", що означає "загальний" або "спільний".
7. **Genetic** (генетичний)**: Походить від грецького "genetikos", що означає "походження" чи "про походження".
8. **Menstrual** а менструальний (from Latin "menstruus").
9. **Biparental** (складається з префікса «bi-» (двічі) і кореня «parent» (батько), що походить від латинського «parens», що означає «батько» або «мати». Таким чином, «biparental» буквально означає «від обох батьків»
- 10.**spermatic** а сім'яний - від латинського "spermaticus", що походить від грецького "spermatikos", що означає «з пов'язаним з насінням» або «сім'ям»
- 11.s. **cord** сім'яний канатик - **spermatic fluid** (сім'яна рідина) — походять від цього кореня
- 12.b. **rate** **рівень** народжуваності (від латинського слова rata, скорочення від pro rata parte — «згідно з часткою»)
- 13.b. **record** реєстрація народження, офіційний запис про народження (від латинського recordari, що означало «пам'ятати» або «повторювати в пам'яті»)
- 14.**date of b.** дата народження (від латинського слова data, що є формою множини від datum, що буквально означає "те, що дано")
- 15.**give b.** народити (від староанглійського giefan, що означало "давати")
- 16.**gene** n ген (від гр. γένος «рід», спорідненого з дінд. jánaḥ, лат. genus «тс.», псл. zętb, укр. зять;)

17.dominant g. домінантний ген (від лат. dominans, дієприкметник теперішнього часу від лат. dominari, таке ж походження як домінантність, домінування)

Сечовидільна система

1. **Evacuation** походить від латинського "evacuatiōnem", що означає "виведення", "виганання".
2. **artificial k.** штучна нирка - слово "artificial" походить від латинського "artificialis" (штучний).
3. **floating k.** блукаюча нирка - латинське слово "ren mobilis" використовується для позначення рухомої нирки.
4. **k. failure** ниркова недостатність - "failure" походить від латинського "fallere" (не вдаватися).
5. **k. pelvis** ниркова миска - "pelvis" з латини означає «таз» або «чаша».
6. **k. stone** камінь у нирці - "stone" латинською "calculus," що означає «камінь».
7. **k. transplant** нирка для трансплантації - "transplant" походить від латинського "transplantare" (пересаджувати).
8. **retention** - від латинського "retentio" (утримання), утвореного від "retinere" (тримати назад), від "re-" (назад) + "tenere" (тримати)
9. **r. of urine** - від латинського "urina", що означає сеча

Дихальна

1. **Etheric** походить від латинського слова "aethericus", яке, у свою чергу, походить від грецького "aither", що означає "небо" або "повітря".
2. ***Respiration (дихання)*:** Походить від латинського слова "respirare", що означає "дихати" або "дихання".
3. ****Respiratory (дихальний)**:** Це походження від "respiration" з додаванням суфікса "-ary", що вказує на пов'язаність з певним процесом чи функцією.
4. **duct** - duct походить від латинського ductus (канал, шлях)
5. **goiter** - goiter походить від латинського guttur (горло)

Лімфатична

1. **Hypovolaemia n** гіповолемія (з грецької "hupo", що означає «нижче», від грецького «volēma», що означає «об'єм», і лат. «haima» (кров), тобто «об'єм крові»)
2. **Hypoxemia n** гіпоксемія, знижений вміст кисню в крові (Слово складається з префікса «hupo-» (під) і кореня «охеміа», що походить від грецького «охус» (кисень) і «haima» (кров). Воно вживається в латині у формі «hуroxemіа».)
3. **Hypoxia n** (hуroxіа; грец. hуpo – нижче, лат. oxуgenum – кисень), гіпоксія, кисневий голод
4. **visceral** - походить від латинського слова viscera (внутрішні органи), що відноситься до органів у порожнинах тіла (зокрема, черевної порожнини)
5. **v. haemorrhage** - haemorrhage походить від грецького haima (кров) і rhēgnymi (розривати, рвати), що означає "кровотеча"

6. **viscid/viscous** - походить від латинського *viscidus* або *viscosus* (липкий, в'язкий). Ці терміни використовуються для опису густих, тягучих речовин
7. **blood v. - viscosity** походить від латинського *viscositas*, що позначає в'язкість або липкість
8. **v. liquid** - *liquid* походить від латинського *liquidus* (рідкий, текучий)
9. **viscosity** - походить від латинського *viscositas* (в'язкість), що описує опір течії рідини або її внутрішнє тертя
10. **specific v. - specific** походить від латинського *specificus* (особливий), що походить від *species* (вид)

Органи чуття

1. . **Visibility** (видимість, огляд) походить від англійського "visible", що означає "видимий" та у свою чергу походить від латинського "visibilis", що означає "можливий для побачення".
2. **Visible** (видимий, очевидний, помітний) походить від латинського "visibilis", що означає "можливий для побачення".
3. **Vision** (зір, зображення) походить від латинського "visio", що означає "побачення", "видіння".
4. **Visual** (що сприймається зором, візуальний) походить від лат. "visio" і вказує на все, що пов'язано з баченням або зоровим сприйняттям.
5. **hyposensitive a** з низькою чутливістю (з грецької "hypo", що означає «нижче», «sensitivus», що походить від лат. "sensus" (відчуття), означає "чутливий").
6. **hyposensitization n** зниження чутливості до алергенів (з грецької мови "hypo", що означає нижче, від лат. слова "sensibilis", що означає "чутливий").
7. **Pains** - *rain* походить від латинського *poena* (покарання, біль).
8. **hyposensitization n** зниження чутливості до алергенів (від грецького "hypo," що означає «під», «менше», "Sensitization" – від латинського "sensus," що означає «відчуття».
9. **visibility** - походить від латинського *visibilitas* (видимість), утвореного від *visibilis* (видимий), що походить від *videre* (бачити).
10. **good v. - good** походить від староанглійського *gōd* (хороший, добрий).
11. **limited/poor v. - limited** від латинського *limitare* (обмежувати), *poor* від латинського *pauper* (бідний).
12. **vision** - походить від латинського *visio* (бачення), утвореного від *videre* (бачити).
13. **v. signal** - *signal* від латинського *signum* (знак, сигнал).

Опорноно - рухова

1. **Spinal** - походить від латинського "spina", що означає "спинний".
2. **abarticular a** (від латинського *ab-* «подалі від» + *articulus* «суглоб») позасуглобовий

3. **abdominal a** (лат. abdomen, abdominis — черевко) абдомінальний, черевний
4. **abducent a** (від латинського abductor-відвідний м'яз) відвідний (про м'яз)
5. **abductor n** (від латинського abductor-відвідний м'яз) відвідний м'яз
6. **Resistance** (опір, протидія, стійкість): походить від латинського "resistentia", що означає "опір", "стійкість"
7. **Mesioclination** - походить від латинського "mesio-" (що означає "по центру") та "clinare" (що означає "нахилений").
8. **Mesioclusion** - "Mesio-" - префікс, який походить від латинського "mes", що означає "посередині" або "по центру". "Occlusion" - це термін з медичної термінології, який походить від латинського "occlusio", що означає "закриття"
9. **abarticular** - латинське **ab-** (від) + **articulus** (суглоб), *articulus* також означає точку з'єднання
10. **muscles** - *muscles походить від латинського musculus (маленька мишка), оскільки давні анатоми порівнювали м'язи з мишками під шкірою*
11. **ethmoid a** решітчастий (про кістку) - ethmoid (решітчастий) – від латинського "ethmoides," що походить від грецького "ēthmos," що означає «сито» через свою схожість з решітчастою структурою
12. **hypotonic a** зі зниженим (м'язевим) тонусом; гіпотонічний (розчин) (означає «менше» або «зниження» (з грецького "hypo"). Від лат. "tonus," що походить від грецького "tonos," що означає «напруга» або «тонус»
13. **spinal a** спинний - від латинського "spina," що означає «шип» або «хребет»
14. **s. column** хребетний стовп - латинське "columna vertebralis" використовується для позначення хребетного стовпа
15. **titer** - від латинського "titulus" заголовок
16. **coli t.** - "*coli*" походить від латинського "*Escherichia coli*," що є науковою назвою кишкової палички"
17. **infectious t.** - термін "*infectious*" походить від латинського слова "*infectio*," що означає "зараження"

Ендокринна

1. **tissue** - від латинського "texere" ткати.
2. **cellular t.** - від латинського "cellula" клітина.
3. **connective t.** - від латинського "connectere" з'єднувати.
4. **muscular t.** - від латинського "musculus" м'яз.
5. **t. paper** - термін "tissue" походить від латинського "tessere," що означає "ткати" тому серветка.

6. **titer** - від латинського "titulus" заголовок.
7. **melanoma** - від латинського "melas" темний.
8. **malignant m.** (злоякісна меланома) - термін "malignant" походить від латинського "malignus," що означає "злоякісний".
9. **membrane** - від латинського "membrana" перетинка.
10. **cellular m.** вказує на мембрану, яка оточує клітину.
11. **germinal m.** (бластодерма) - слово "germinal" походить від латинського "germen," що означає "зародок".
12. **tympanic m.** (барабанна перетинка) - термін "tympanic" походить від латинського "tympanum," що означає "барабан".
13. **memory** - від латинського "memoria" пам'ять.
14. **involuntary m.** - involuntary походить від латинського involuntarius (не довільний, не за власним бажанням), утворене з префікса in- (заперечення) і voluntas (воля).
15. **long-term m.** - long-term утворено від англійських слів long (довгий) та term (термін), яке походить від латинського terminus (межа, кінець).
16. **poor m.** - poor походить від латинського pauper (бідний, скромний).

2.3.2 Терміни фармацевтичної галузі

Терміни фармацевтичної галузі до складу якої увійшли назви лікарських препаратів, речовин та лікарських рослин, хімічних елементів.

Фармація

1. **Clinical** - походить від латинського "clinicus", що означає "лікарський".
2. **Antiviral** пох. Гр. *an a* протівірусний і лат. *virus*, і п.
3. **Solution** - від латинського "solutio", що означає "розчинення".
4. **Solubility** - походить від латинського "solubilitas", що означає "здатність до розчинення".
5. **Soluble** - також походить від латинського "solubilis", що означає "здатний розчинятися".
6. **Icteric** - від латинського "icterus" (жовтяниця) походить від грецького "ikteros"
7. **Solvent** - від латинського "solvēns", що означає "розчинник".
8. **abacterial a** (від латинського "a-", що означає "без", і "bacterium", що означає "бактерія") безмікробний, стерильний, асептичний.

9. **antigen** (від латинського "anti-", що означає "проти", і грецького "genes", що означає "той, що викликає") антиген.
10. **Coagulate v** (коагулювати, згортатися) – походить від латинського дієслова coagulare, що означає "згущувати" або "згортати". Це слово безпосередньо походить з латинської.
11. **Coagulation n** (коагуляція, згортання) – це іменник також походить від латинського слова coagulatio, що означає "процес згущення" або "згортання".
12. **disinfectant** - від лат. disinfectans (дезінфікуючий).
13. **disinfect** - від лат. disinfectare (позбавляти від інфекції).
14. **Biochemical** - Може мати походження із латинської "bio-" (життя) та "chemical" (хімічний).
15. **Bioinorganic** - Може мати походження із латинської "bio-" (життя) та "inorganic" (неорганічний).
16. **Abacterial** - латинська приставка a- (без) + **bacterium** (бактерія). *Bacterium* походить від грецького *bakterion* (паличка), оскільки бактерії часто мають паличкоподібну форму.
17. **gout** - *gout походить від латинського gutta (крапля), що стосується сечової кислоти, яка спричиняє подагру.*
18. **abdominal** - латинське *abdomen* (живіт) з суфіксом *al* (що відноситься до), *abdomen* може походити від *abdere* (ховати), бо черевна порожнина "ховає" внутрішні органи.
19. **aberrant** - латинське *ab-* (від) + *errare* (блукати, помилятися), означає "відхилений від норми".
20. **b.plate** *прикусний шаблон (середньовічної латині plata «пластинчатий обладунок», заснований на грецькому platus «плоский»).*
21. **ethics** *n* етика, мораль, вчення про мораль - *ethics* (етика) – від грецького "ethikos," що означає «пов'язаний із звичаями», через латинське "ethica"
22. **medical e.** деонтологія, лікарська етика - *medical ethics* (медична етика) – лікарська етика, також від грецького "ethos," через латинське.
23. **antipsychotic a** (від грецького "anti-", що означає "проти", і "psychosis" — "психоз") антипсихотичний, який знімає або запобігає нападу психоду.
24. **antipyretic n** (від лат. «анти — проти» і «грец. pyros — вогонь») протижарячковий або жарознижуючий засіб.
25. **antiseptic n** (від грец. Ἀντί — проти і σήπτικός — гноїстий) антисептичний засіб, антисептик, а протигнильний, антисептичний; який використовує, застосовує антисептики.
26. **antiserum n** (з латинського "anti-", що означає "проти", і грецького "sēma" "знак") імунна сироватка, антисироватка.
27. **antiviral a** (від латинського anti-"проти", та "virus" "отрута" або "вірус") противірусний.
28. **serum d.** - *serum* походить від латинського *serum* (сироватка).
29. **purulent d.** - *purulent* від латинського *pus* (гній).

30. **ethyl** петил - ethyl (етил) – від латинського "aether," що означає «ефір», і "-yl," що походить із грецької мови і в хімії позначає радикали.
31. **e. alcohol** етиловий спирт - ethyl alcohol (етиловий спирт) – «алкоголь», від арабського "al-kuhl," що означає "дрібний порошок", який пізніше став позначати дистильовані речовини.
32. **e. ether** етиловий ефір - ethyl ether (етиловий ефір) – "ether" походить від латинського "aether," що означає "чисте небо" або "високий ефір", а в хімії – це органічна сполука.
33. **solubility** п розчинність - від латинського "solubilis," що означає «те, що може бути розчинене» або «легкий для розчинення», від дієслова "solvere," що означає «розчиняти».
34. **acid s. розчинність в кислоті** - solubility number (показник розчинності), water solubility (розчинність у воді) – всі походять від латинського кореня "solvere.
35. **s. number** показник розчинності
36. **s. test** перевірка на розчинність
37. **water s.** розчинність у воді.
38. **solution** п розчин, розчинення - від латинського "solutio," що означає «акт розчинення», також від "solvere.
39. **acid s.** кислотний розчин - alkaline solution (лужний розчин), aqueous solution (водний розчин), buffer solution (буферний розчин), nutrient solution (поживний розчин), saturated solution (насичений розчин) – всі ці терміни походять від латинського "solutio.
40. **alkaline s.** лужний розчин.
41. **aqueous s.** водний розчин.
42. **buffer s.** буферний розчин.
43. **nutrient s.** поживний розчин.
44. **saturated s.** насичений розчин.
45. **sore** а хворобливий, запалений п болячка, виразка, рана - походить від староанглійського "sar", яке, в свою чергу, має коріння в латинському "sorus", що означає «болісний» або "рани".
46. **s. throat** запалене горло, ангіна - використовується в аналогічному сенсі для опису болю або запалення.

2.3.3 Терміни стоматології

1. **b.director** накусна напрямна пластинка (від англо-нормандської французької directour, від пізньолатинської director "губернатор", від dirigere "керувати")
2. **b.plane** оклюзійна площина (від латинського planum «пласка поверхня», середнього роду від прикметника planus «рівнинний».)
3. **b.registration** визначення прикусу (від середньовічної латинської registratio(n-), заснованої на латині regerere "вводити, записувати")

4. oral - походить від латинського *oralis* (ротний), утворене від *os* (рот)

mesentery n брижа (from Latin "mesenterium")

6. mesioclination n мезіальне зміщення зуба (from Latin "mesio" (від "mes" - середина) і "clination" (від "clinare" - нахилити).

7. mesiocclusion n прогенічний (антеріальний, мезіальний) прикус; звуження зубної дуги нижньої щелепи (from Latin "mesio" (від "mes" - середина) і "occlusion" (закриття, сполучення)).

8. Mesiodens - походить від латинського "mesio-" (по центру) та "dens" (зуб).

mesiodistal a мезіодистальний (from Latin "mesio" (від "mes" - середина) і "distal" (від "dīstāre" - бути віддаленим)).

9. mesioincisal a мезіорізцевий (from Latin "mesio" (від "mes" - середина), "incisal" (від "īncisus" - різати, розрізати), що вказує на розташування або напрямок від середини до краю (від верху до нижнього краю) передніх зубів, які часто називаються різцями)

10. Operative - також від латинського "operativus", що означає "діючий, працездатний".

11. Ophthalmic - походить від грецького "ophthalmos", що означає "око".

12. Opportunistic - походить від латинського "opportunus", що означає "сприятливий, вигідний".

13. Oral - також від латинського "oralis", що означає "усний".

14. Orally - також від латинського "oralis", тобто означає "усно".

15. Originate - від латинського "originari", що означає "походити, виникати".

16. g. dentistry *геріатрична стоматологія (походить від лат. dēns, dentis «зуб», спорідненого з двн. zap (нвн. Zahn), днн. tand, лит. dantis «тс.», нсл. *dęsna, укр. ясна;).*

17. labium - це слово повністю від латинського "губа".

18. l. majora (великі статеві губи) - термін "majora" походить від латинського "major," що означає "великий".

19. l. minora (малі статеві губи) - термін "minora" походить від латинського "minor," що означає "менший".

20. labial - від латинського "labialis" що в свою чергу від "labium".

21.l. arch (губна ортодонтична дуга) -т ермін "arch" походить від латинського "arcus," що означає "дуга".

22.l. teeth - у латинському контексті можна розглядати як "dentes labiales".

23. o. dentistry - dentistry походить від латинського dens (зуб)

tiresome - від латинського "trahere" тягнути.

2.3.4 Терміни реабілітації

Реабілітація

1.recessive g. рецесивний ген (від латинського «recessivus», що означає «той, що відступає» (від «recedere» – відступати))

2.geriatric н людина, яка хворіє захворюваннями старечого віку; а геріатричний, старечий (від грец. γέρωντος — стара людина і грец. λόγος — слово, знання)

3.o. medicine - *medicine* походить від латинського *medicina* (лікування), від *medicus* (лікар)

4.Responsible (відповідальний; той, що несе)**: Походить від латинського "responsabilis", що означає "під судову відповідальність".

5.Restless (неспокійний, тривожний, невгамовний)**: Складається зі слова "rest"(відпочинок) та суфіксу "-less", що вказує на відсутність.

6.Restoration (відновлення)**: Походить від латинського слова "restaurare", що означає "відновлювати" або "відновлення".

7. tolerance - від латинського "tolerantia" терпіння

immune t. (іmunна толерантність) - термін "immune" походить від латинського "immunis," що означає "захищений"

8.Spatial - від латинського "spatium", що означає "простір" або "відстань".

9.Tolerable - від латинського "tolerabilis", що означає "що можна терпіти".

10.Tolerance - від латинського "tolerantia", що означає "толерантність".

11.Visceral (вісцеральний) походить від латинського слова "viscera", що означає"внутрішні органи".

12.Viscosity (в'язкість, клейкість) походить від латинського "viscidus", що означає"клейкий", "ліпкий".

13.Viscosity ((динамічна) в'язкість, внутрішнє тертя, клейкість) також походить від "viscidus", але у формі "viscositas", яка вказує на властивість бути в'язкою чи клейкою.

14.Visualize (візуалізувати, уявляти собі у думках) складається з префіксу "vis" (зоровий) і "alize", що вказує на процес перетворення у зорову форму або уяву.

15.Vital (вітальний, життєвий, життєздатний) походить від латинського "vitalis", що означає "що належить до життя".

16.abacterial a (від латинського "a-", що означає "без", і "bacterium", що означає "бактерія") безмікробний, стерильний, асептичний

- 17.abarthrosis n** (від грецького "а-", що означає "без", і "arthrosis", що вказує на суглоб) діартроз, суглоб, синовіальне з'єднання, зчленування
- 18.abarticular a** (від латинського ab- «подалі від» + articulus «суглоб») позасуглобовий
- 19.acute (surgical) a** (від латинського "aberrans", що означає "відхилятися" або "блукати") гострий живіт
- 20.abdominal a** (лат. abdomen, abdominis — черевно) абдомінальний, черевний
- 21.abducent a** (від латинського abductor-відвідний м'яз) відвідний (про м'яз)
- 22.abductor n** (від латинського abductor-відвідний м'яз) відвідний м'яз
- 23.aberrant a** (від латинського "aberrans", що означає "відхилятися") аберантний, відхилений від норми
- 24.abiotic a** (від латинського "а-", що означає "без", і "biotikos", що означає "життєвий") абіотичний, неживий
- 25.diminish, diminution** - від лат. diminutio (зменшення)
- 26.disability** - від лат. disabilitas (безсилля)
- 27.disadvantage** - від лат. dis- (негатив) + vantaggio (перевага)
- 28.disaster** - від лат. disastrum (поганий вплив зірок)
- 29.discharge** - від лат. dischargere (вивільняти)
- 30.discomfort** - від лат. discomfortare (позбавляти комфорту)
- 31.disease** - від лат. diseases (хвороба)
- 32.disinfect** - від лат. disinfectare (позбавляти від інфекції)
- 33.disinfectant** - від лат. disinfectans (дезінфікуючий)
- 34.disorder** - від лат. disordinem (безлад)
- 35.dislodge** - від лат. dislocare (зрушувати)
- 36.hyposensitive a** з низькою чутливістю (з грецької "hupo", що означає «нижче», «sensitivus», що походить від "sensus" (відчуття), означає "чутливий")
- 37.hyposensitization n** зниження чутливості до алергенів (з грецької мови "hupo", що означає нижче, від лат. слова "sensibilis", що означає "чутливий")
- 38.hypotension n** знижений артеріальний тиск, знижений тонус, гіпотонія (з грецької «hupo», що означає нижче. лат. «tensio», (тягнути, напружувати), означає "тиск" або "напруження")
- 39.hypotensive n** гіпотонік, гіпотензивний засіб; а гіпотензивний, що знижує артеріальний тиск (з грецької "hupo", що означає «нижче» від лат. "tensivus", що походить від "tendere" (тягнути, напружувати)
- 40.hypothalamus n** гіпоталамус (лат. *hypothalamus*, від герц. ὑπό — «під» і θάλαμος — «кімната, камера, відсік, таламус»)
- 41.hypothyroidism n** гіпотеріоз (лат. *hypothyroidismus*), також гіпотиреоз (*hypothyreosis*)
- 42.circumference** - circum (навколо), ferre (нести)
c. of chest - cista (ящик)
- 43.circulatory** - circulare (рухатися по колу)
- 44.c. failure** - fallere (обманювати)
- 45.c. system** - systema (система елементів)
- 46.circumstance** - circum (навколо), stanre (стояти)
- 47.favourable c(s)** - favorem (допомога)

- 48.unfavourable c(s)** - префікс *un*, *favourable* (негативний)
- 49.clearance** - *clarus* (ясний)
- 50.immune c.** - *immunis* (вільний)
- 51.lymphatic c.** - *lymp̄ha* (волога)
- 52.renal c.** - *renalis* (нирки)
- 53.tissue c.** - *tessere* (ткати)
- 54.cleft** - *fissura* (щілина)
- 55.c. lip** - *lippa* (зуба)
- 56.c. palate** - *palatum* (піднебіння)
- 57.diminution** - походить від латинського *diminutio* (зменшення), утвореного від дієслова *diminutare* (зменшувати). Корінь *mini-* означає "менший" або "зменшувати"
- 58.o. mortality** - *mortality* походить від латинського *mortalitas* (смертність), утворене від *mortalis* (смертний)
- 59.d. of mental activity** - *mental* походить від латинського *mens* (розум), а *activity* від латинського *activitas* (активність)
- 60.disability** - походить від старофранцузького *desabilite* (безсилля), що виникло з латинської префікса *dis-* (заперечення) та *habilis* (здатний, придатний)
- 61.d. benefit** - *benefit* від латинського *bene* (добро) та *facere* (робити)
- 62.d. income insurance** - *income* походить від латинського *incom̄us* (вхід, прибуток), а *insurance* від старофранцузького *ensurer* (запевняти, гарантувати).
- 63.d. rate** - *rate* походить від старофранцузького *rate* (оцінка, норма), що має латинське походження від *rata* (рахунок, квота)
- 64.d. aid** - *aid* походить від старофранцузького *aide* (допомога), яке походить від латинського *adjutorium* (допомога, підтримка)
- 65.discharge** - походить від старофранцузького *descharger* (звільняти), утвореного від префікса *dis-* (відокремлення) та *charger* (навантажувати), яке походить від латинського *sarc̄icare* (навантажувати, перевозити на возі)
- 66.d. activity** - *activity* від латинського *activitas* (активність)
- 67.d. incidence** - *incidence* від латинського *incidere* (падати на, траплятися)
- 68.d. management** - *management* від латинського *manus* (рука), що спочатку стосувалося "керування руками"
- 69.d. prevention** - *prevention* походить від латинського *praeventio* (попередження), що утворене від *prae-* (перед) і *venire* (приходити)
- 70.e. groove** решітчаста борозна (носової кістки) - *ethmoid groove* (решітчаста борозна) та *ethmoid sinuses* (пазухи решітчастої кістки) також походять від цієї кореневої форми
- 71.e. sinuses** пазухи решітчастої кістки
- 72.E. tube** евстахієва труба - *Eustachian tube* (евстахієва труба) – назва походить від імені італійського анатома XVI століття Бартоломео Евстахія (*Bartolomeo Eustachi*), який вперше детально описав цю частину вуха. Слово "tube" походить від латинського "tuba," що означає «труба» або «трубчастий інструмент»
- 73.eversion** п виворіт, перекидання - *Eversion* (виворіт) – від латинського "evertere," що означає «перекидати» або «перевертати»

74.e. of the eyelid виворот повіки - *Eversion of the eyelid* (виворот повіки) походить від того ж латинського кореня

75.g. hospital геріатрична лікарня (лат. прикм. *hospitālis*, -е «належний до гостя; гостинний» є похідним від *hospes* «господар; гість»)

76.g. medicine геріатрична медицина (для людей старечого віку), походить від лат. *ars medicina* (лікувальне мистецтво)

77.hyposensitization п зниження чутливості до алергенів (від грецького "hypo," що означає «під», «менше», "Sensitization" – від латинського "sensus," що означає «відчуття»)

78.h. therapy гіпосенсибілізаційна терапія (від грецького «*therapeia*», що означає «лікування». Це слово вживається в латинській мові як «*therapia*»)

79.hypotonic a зі зниженим (м'язевим) тонусом; гіпотонічний (розчин) (означає «менше» або «зниження» (з грецького "hypo"). від лат. "tonus," що походить від грецького "tonos," що означає «напруга» або «тонус»)

80.h. shock гіпотонічний шок, гіпоосмотичний шо (від старофранцузького «*eschoquer*», що означає «збити з пантелику» або «сильно вразити», а його коріння йде до латинського «*excochare*», що означає «ударяти»)

81.Iatric - від латинського "iaticus" (лікарський), походить від грецького "iatros" (лікар)

82.Iatrogenic - з латинського "iatros" (лікар) і грецького "genes" (породжений), означає "викликаний лікарем"

83.k. cell кіллер-клітина - слово "cell" походить від латинського "cella," що означає «камера»

84.k. Lymphocyte лімфоцит-кілер, лімфоцит-«вбивця» - "lymphocyte" від латинського "lympa" (волога) та грецького "kytos" (клітина)

85.knee п коліно, колінний суглоб - від староанглійського "sneow," що походить від прагерманського "knewam." Латинська назва коліна – "genus"

87.k. cap колінна чашечка - слово "cap" від латинського "capra" (покриття)

88.k. joint колінний суглоб - "joint" від латинського "jungere" (з'єднувати)

89.k. pad наколінник - "pad" від латинського "patina" (плоска поверхня, тарілка)

90.kit п комплект, набір - походить від середньоанглійського "kitte," що походить від старофранцузького "quite," і може мати латинське походження через латинське "cista" (коробка, скриня)

91.first aid k. аптечка - слово "aid" походить від латинського "adiutare" (допомагати)

92.visual m. - *visual* походить від латинського *visualis* (зорова), від *videre* (бачити)

93.voluntary m. - *voluntary* походить від латинського *voluntarius* (добровільний, за власним бажанням), від *voluntas* (воля)

94.mesial - від латинського "medialis" серединний

95.m. occlusion - *occlusion* походить від латинського *occludere* (закривати, блокувати), від *ob-* (проти) та *cludere* (закривати)

96.mesiodistal - від латинського "mesial" від слова "medialis" серединний "distal" від "distalis" дальні

97.impaired v. - *impaired* від латинського *impaired* (зменшувати, погіршувати)

98.normal v. - *normal* походить від латинського *normalis* (нормальний)

99.visual - походить від латинського *visualis* (зорова, видима), утвореного від *videre* (бачити)

100.v. aids - *aids* походить від старофранцузького *aide* (допомога), що має латинське коріння в *adjutorium* (допомога)

101.v. cell - *cell* від латинського *cella* (комірка, маленька кімната)

102.+v. center - *center* від латинського *centrum* (центр)

2.3.5 Терміни психології

1.anxious а який тривожиться, хвилюється; який побоюється; тривожний, неспокійний лат. ANXIUS.

2. Eversion походить від латинського "evertere", що означає "перевертати", "вивертати", "перекидати".

3. Bipolar (префікс «bi-» (двічі) поєднується з «polar», що походить від латинського «polaris», що означає «поліус». У результаті «bipolar» має значення «двополіусний»).

4. Iatric - від латинського "iaticus" (лікарський), походить від грецького "iatros" (лікар)

5. Iatrogenic - з латинського "iatros" (лікар) і грецького "genes" (породжений), означає "викликаний лікарем"

mental а розумовий, психічний, душевний (from Latin "mens" or "mentis")

6. Resident (плікар-ординатор, прикомандирований)**: Походить від латинського слова "residentem", що означає "перебувати" або "проживати".

7. mental retardation (затримка розумового розвитку): термін "retardation" у поєднанні з "mental" використовується для позначення затримки розумового розвитку.

8. Retarded (сповільнений, відсталий): походить від латинського слова "retardare," що має значення "уповільнювати" або "стримувати".

9. Retention (затримка, затримання, утримання, зберігання): походить від латинського слова "retinere," де "re-" означає "знову" або "назад," а "tenere" — "тримати" або "утримувати".

10. retardation - від латинського retardatio.

11. mental r. - від латинського "mentalis", що стосується розуму, від "mens" (розум).

2.3.6 Терміни хірургії

Хірургія

1. ablation *n* від лат. ablatio, ōnis *f* абляція, відділення, відшарування ампутація, видалення

2. Diminish походить від латинського слова "diminuere", що означає "зменшувати".

3. Diminution походить від латинського кореня "diminuere", і означає "зменшення", "зниження", "спад".

4. **Disability** походить від середньовічно-латинського "disabilitas", що складається з префікса "dis-" (проти) і "abilitas" (здатність).
5. **Disaster** походить від середньовічно-французького "desastre", походить від латинського "disastro", що означає "зірваний".
6. **Disinfectant** походить від латинського "disinfectare", що означає "робити безінфекційним".
7. ****Generate (породжувати)****: Це слово має латинське походження від "generatus", що означає "виробляти" або "створювати".
8. ****Generation (покоління)****: Походить від латинського "generatio", що означає "народження" або "процес створення".
9. **Operation** від латинського слова "operatio", що означає "дія, робота".
10. ****Resection (вирізання, видалення, резекція)****: Це походження від латинського слова "resectio", що означає "вирізання" або "видалення".
11. **Resistance** (опір, протидія, стійкість): походить від латинського "resistentia", що означає "опір", "стійкість".
12. **Retain** (утримувати, стримувати, зберігати): походить від латинського слова "retinere", що означає "тримати", "зберігати".
13. **Retard** (затримувати, гальмувати, уповільнювати): походить від латинського слова "retardare", що означає "затримувати", "уповільнювати".
14. **Labioversio** лат. походження: "Labium" - губа "Versio" – поворот, значення: процес або стан, коли губа знаходиться у відхиленому або повернутому стані.
15. **Labioclination** від. лат. "Labium" - губа "Clinatio" – нахил, значення: нахил губи відносно свого стандартного положення.
16. **Mesiodens** походить від латинського "mesio-" (по центру) та "dens" (зуб).
17. **Mesiodistal - "Mesio-"** - це префікс, який походить від латинського слова "mes", що означає "посередині" або "по центру". "Distal" - це також термін з медичної термінології, який походить від латинського слова "distare", що означає "віддалений" або "віддалений від центру".
18. **hernia** - *hernia походить від латинського hernia (грижа, випинання).*
19. **cavity** - *cavity походить від латинського cavitas (порожнина).*

20. **bite** – від лат. *findere* (різати).
21. **coat** – від лат. *cote* (покриття).
22. **discharge** – від лат. *dischargere* (звільнити).
23. **even** - від лат. *aequus* (рівний).
24. **kind** – від лат. *genus* (рід, клас).
25. **snore** – від лат. *sternuere* (чхати).
26. **sore** – від лат. *dolor* (біль).
27. **sound** – від лат. *sonus* (звук) і *sanus* (здоровий).
28. **Bipolar** (префікс «bi-» (двічі) поєднується з «polar», що походить від латинського «*polaris*», що означає «полюс». У результаті «*bipolar*» має значення «двополюсний».
29. **Clamp n** (затискач, хомут, скоба) – походження цього слова не прямо пов'язане з латинською мовою. Воно має германське походження і пов'язане з середньовічною англійською мовою, але може бути спорідненим з латинським словом *clampus*, що означає "затискач".
30. **Clip n** (скріпка, затискач) – це слово також має германське коріння і не походить безпосередньо з латинської мови. Проте латинське слово *clippus*, що означає "шолом", могло мати віддалений вплив.
31. **Clot n** (згусток, тромб) – походження слова може бути пов'язане з середньоанглійським *clott* або давньоанглійським *clott* («масив, грудка»), і хоча прямого латинського походження немає, воно може бути пов'язане зі словами на зразок латинського *glomus* («клубок»).
32. **m. angle** - *angle* походить від латинського *angulus* (кут).
33. **operation** - походить від латинського *operatio* (дія, робота, операція), утворене від *operari* (працювати, діяти), яке походить від *opus* (робота, дія).
34. **exploratory o.** - *exploratory* походить від латинського *explorare* (досліджувати).

- 35.**recurrent o.** - *recurrent* походить від латинського *recurrere* (повертатися, знову траплятися), від *re-* (знову) і *currere* (бігти).
- 36.**operative** - походить від латинського *operativus* (діючий, ефективний), утворене від *operari* (працювати, діяти).
- 37.**acute/keen v.** - *acute* від латинського *acutus* (гострий), *keen* від староанглійського *cene* (сильний, гострий).

Додаток 2

Тематична класифікація термінів відібраних з англomовних статей збірника «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини»

Медицина

Анатомія

- **organs** (Від латинського *organum* і грецького ὄργανον (*organon*), що означає "інструмент" або "знаряддя".)
- **Lines** — походить від лат. *linea* (лінія).
- **Determining** — лат. *determinare* (обмежувати, визначати).
- **Data** — лат. *datum* (дане).
- **Chronology** — лат. *chronos* (час) + *-logia* (наука).
- **External** — від лат. *externus* (зовнішній).
- **Desynchrony** — частково: *De-* — латинський префікс (позначає заперечення або усунення).
- **Gene** — від грец. *genos*, латинізоване.
- **Internal** — від лат. *internus* (внутрішній).
- **Part** – від латинського *pars* (частина, доля).
- **Craniofacial**. *Cranio*: від латинського *cranium* (череп).
- **Facial** – від латинського *facialis* (пов'язаний із обличчям, від *facies* – обличчя).
- **Fragments** з латинської *fragmentum* (уламок, частина, залишок).
- **Cavity** з латинської *cavitas* («порожнина»).
- **Intern** – латинське *internus* («внутрішній»).
- **Particular** з лат. *particularis*, утвореного від *particula* («частинка»).

- **Classics** - від латинської classicus, що означає «зразковий, найвищого класу».
- **Textual and graphic materials.** Textual: від латинського textus («тканина, текст»).
- **Topography of the pelvic cavity** Topography: латинізоване грецьке topos (місце) + graphein (писати).
- **Pelvic:** латинське pelvis (таз).
- **Cavity:** латинське cavitas (порожнина).
- **Structure** Латинське structura (будова, ● **Biological systems** (біологічні системи) — латинське "biologia" (біологія) та грецьке "bios" (життя), а також латинське "systema" (система).
- **Physiological** (фізіологічний) — латинське "physiologia" (фізіологія), що походить від грецького "physis" (природа) і "logos" (вчення).
- **Organisms** (організми) — латинське "organismus" (організм), яке походить від грецького "organon" (інструмент, орган).
- **Systems** (системи) — латинське "systema", що походить від грецького "systēma" (ціле, система).
- **Animals** (тварини) — латинське "animalis" (живе створіння), від латинського "anima" (душа, життя).
конструкція).
- **Archaeological** — з латинського "archaeologia", що походить від грецького "archaios" (стародавній) і "logos" (вчення).
- **Fibrocystic osteitis** — латинське "fibra" (волокно), "cystis" (кіста, від грецького "kystis"), "osteon" (кістка від грецького "osteon"), "itis" (запалення, латинське).
- **Superior pole** — латинське "superior" (вищий) і "pole" (від латинського "polus" вісь, кут).
- **Anatomical** — латинське "anatomia", від грецького "anatome" (розтин, розсічення).

Серцево-судинна с-ма

- **Vessels** — походить від лат. vasculum (судина).
- **Endomyocardial biopsy** — лат. endo- (всередині), myocardium (серцевий м'яз), biopsy (життя + огляд).
- **Cardiology** — лат. cardio- (серце) + -logia (наука).

- **Echocardiographic parameters** — echo- (звук), cardio- (серце), -graphia (запис).
- **Venous blood** — venous від лат. vena (вена).
- **Oxygen** — від грец. oxys (кислий), латинізоване.
- **Arterial** — від лат. arteria (артерія).
- **Injected** — від лат. injicere (вводити).
- **Hemorrhage** — від грец. haima (кров) + латинізоване.
- **Intravenous** — від лат. intra- (всередині) + vena (вена).
- **Geneticist** — від грец. genesis, латинізоване.
- **Hematologist** — haima (грец.), латинізоване -logia.
- **Subsequently** — від лат. subsequi (слідувати за).
- **Vaccination** — від лат. vacca (корова).
- **Hemolytic** — від грец. haima (кров) + лат. lysis (розчинення).

Дихальна

- **Rhinoceros** — з грецького "rhis" (ніс) і "keras" (ріг).

Нервова

- **Neuro-musculoskeletal** — частково: neuro- (грецьке), musculo- (від лат. musculus), skeletal (грецьке).
- **Integrating** — від лат. integrare (відновлювати).

Ендокринна

Endogenous Латинське endogenus (з грецького endon – всередині + genos – рід, походження).

- **Melatonin** Латинське melas (з грецького melas – чорний) + tonin (від латинського tonus – тонус).
- **Immunological** — від лат. immunis + грецьке -logia.
- **Allergic** — від грец. allos (інший) + латинізоване.
- **Antigens** — від грец. anti- (проти) + gen (утворювати), латинізоване.
- **Glycoproteins** — від грец. glykys (солодкий) + латинізоване.
- **Endocrinology** — від грец. endo- + латинізоване -logia.
- **Parathyroid** — від грец. para- + латинізоване thyroideus.
- **Hyperparathyroidism** — грецьке "hyper" (понад), "para" (біля), "thyreos" (щитоподібна залоза), "ism" (суфікс, що позначає стан).

- Physiology of calcium metabolism — латинське "physiologia" (від грецького "physis" — природа) і грецьке "metabole" (зміна, обмін).
- Methodology — з грецького "methodos" (шлях, спосіб) і "logos" (вчення).
- Glandular organ — латинське "glandula" (залоза), від латинського "glans" (жолудь, форма).
- Pancreas — з грецького "pancreas" (підшлункова залоза).
- Endocrinological — з грецького "endon" (всередині) і "krinein" (відокремлювати), латинське "logos" (вчення).

Травна

- Gastric — від лат. gastricus (шлунковий).
- Problem — від грец. problema, латинізоване.

Сечовидільна

- Adrenal gland — від лат. ad- (поруч) + renalis (нирковий).
- Structure — від лат. structura (будова).
- Gland — від лат. glandula (залоза).

Лімфатична

- Immune systems — від лат. immunis (звільнений).

Репродуктивна

- Gynecology Походження Від грецького gynē («жінка») і logos («наука»).

Латинська форма — gynaecologia.

- Pelvic: Від латинського pelvis («таз»).
- Vagina• Латинське vagina (піхва, піхви, оболонка).
- Gynecology / Gynecologist Латинізоване грецьке gyne (жінка) + logos (вчення).
- Gynecologist – gyne + logos + -ist (латинське закінчення, що означає спеціаліста).
- Intermittent: латинське intermittere (переривати).
- Formation Латинське formatio (утворення).
- Postpartum — від лат. post- (після) + partum (народження).
- Mammalian ovum — mammalian від лат. mamma (груди); ovum (яйце).

Опорно-рухова

- Muscle — від лат. *musculus* (маленький м'яз).

Органи чуття

- Rhinoceros — з грецького "rhis" (ніс) і "keras" (ріг).

Стоматологія

- examination (Походить від латинського *examinare*, що означає "ретельно досліджувати". Корінь *examen* означає "вага" або "оцінка".)
- Maxillofacial traumatology — лат. *maxilla* (щелепа), *facialis* (обличчя), *trauma* (рана), *-logia* (наука).
- Mandibular fragments. Mandibular: від латинського *mandibula* (нижня щелепа, від *mandere* – жувати). Fragments: як зазначено вище.
- Instruments Від латинського *instrumentum* (знаряддя, інструмент).
- Construction materials • Construction: від латинського *constructio* (будівництво, складання)
 - Materials: від латинського *materialis* (речовинний, від *materia* – речовина, матеріал).
- Textual: латинське *textus* (тканина, текст).

Реабілітація

- procedures (Походить від латинського *procedere*, що означає "просуватися вперед" (буквально "про" – вперед, "cedere" – рухатися).
- .Biological rhythms — частково: Biological — від грец. *bios* (життя) через лат. *biologia*. Rhythms — від грец. *rhythmos* (ритм), інтегроване в латину.
- Desynchronoses — від грец. *synchronos* з латинським префіксом *de-*.
- Chronotherapy — від грец. *chronos* (час) + латинізований *therapia* (лікування).
- Synchronize — від грец. *synchronos*, але інтегроване через латинське вживання.
- Therapeutic — від грец. *therapeutikos* (лікувальний), увійшло в латину.
- Diagnosis — від грец. *diagnosis* (розпізнавання), латинізоване в медичній термінології.
- Kinesiology — від грец. *kinesis* (рух) + латинське *-logia* (наука).
- Orthopedic structures. Orthopedic: латинізоване грецьке *orthopedikos* (*orthos* – прямий + *paideia* – навчання, виховання). Structures: від латинського *structura*

(будова, структура).

- Post-traumatic Походить від латинського слова post ("після") і грецького trauma ("рана").
- Deformities Походить від латинського deformis ("спотворений", "викривлений").
- Rehabilitation centers "Rehabilitation" походить від латинського rehabilitatio ("відновлення")
- Particula Походить від латинського particula,
- Activities Походить від латинського activus ("активний").
- Structure Походження Від латинського structura («будова, конструкція»), утвореного від struere («будувати»).
- Graphic hyperlinks. Graphic: Як і раніше, походить від латинізованого graphikos. Hyperlinks: Слово сучасного походження, але складається з грецького hyper- («над») і латинізованого link (від англійського «зв'язок»).
- Interactive • Від латинського inter- (між) і activus (діючий, активний).
- Pre-clinical Pre: латинське prae (перед). Clinical: латинське clinicus (з грецького klinein – лежати, лягати).
- Center Латинське centrum (центр), запозичене з грецького kentron (точка, центр).
- 8. Biological Біо-: латинізоване грецьке bios (життя). Logical: від латинського logicus (з грецького logos – вчення).
- Graphic hyperlinks Hyperlinks: латинізоване грецьке hyper (над) + links (англізм).
- Pathophysiological analysis Patho-: латинізоване грецьке pathos (хвороба). Physiological: латинське physiologicus (з грецького physis – природа).
- Analysis: латинське analysis (розкладання, аналіз).
- Lifestyle Life: латинське vita. Style: латинське stilus (стиль, манера).
- Theoretical and clinical Theoretical: латинізоване грецьке theoretikos (theorein – спостерігати). Clinical: як зазначено вище.
- Glucose-insulin Glucose: латинізоване грецьке glykys (солодкий) Insulin: латинське insula (острів), через зв'язок з островами Лангерганса.
- Comparison Латинське comparatio (порівняння).
- Effect Латинське effectus (результат, дія).
- Metastik: ймовірно похідне від metastasis (з латинізованого грецького meta –

після, за + stasis – стан).

- Biological rhythms Rhythms: латинізоване грецьке *rhythmos* (рух, порядок).
- Functioning of organs Functioning: латинське *functio* (дія). Organs: латинське *organum* (знаряддя, орган).
- Processes Латинське *processus* (процес, рух уперед).
- Desynchrony De-: латинський префікс, що означає заперечення. Synchrony: латинське *synchronus* (одночасність, з грецького *syn* – разом *chronos* – час).
- Chronobiorhythms Chrono-: латинізоване грецьке *chronos* (час). Bio-: як зазначено вище.

Rhythms: як зазначено вище. Rhythmic Латинізоване грецьке *rhythmos*.

- Functions Латинське *functio*.
- Periodic processes Periodic: латинське *periodicus* (з грецького *periodos* – коло, період). Processes: як зазначено вище.
- Clinical medicine Clinical: латинське *clinicus* (з грецького *klinein* – лягати, лежати). Medicine: латинське *medicina* (мистецтво лікування), від *medicus* (лікар).
- Physical activity Physical: латинське *physicalis* (через грецьке *physis* – природа). Activity: латинське *activitas*, похідне від *activus* (активний).
- Synchronou Латинське *synchronus* (з грецького *synchronos* – одночасний; *syn* – разом + *chronos* – час).

- External — від лат. *externus* (зовнішній).
- Desynchrony — частково: De- — латинський префікс (позначає заперечення або усунення). Synchrony — від грец. *synchronos* (одночасний).
- internal — від лат. *internus* (внутрішній).
- Biological rhythms — частково:
- Biological — від грец. *bios* (життя) через лат. *biologia*.
- Rhythms — від грец. *rhythmos* (ритм), інтегроване в латину.
- Desynchronoses — від грец. *synchronos* з латинським префіксом de-.
- Chronotherapy — від грец. *chronos* (час) + латинізований *therapia* (лікування).
- Synchronize — від грец. *synchronos*, але інтегроване через латинське вживання.
- Therapeutic — від грец. *therapeutikos* (лікувальний), увійшло в латину.
- Diagnosis — від грец. *diagnosis* (розпізнавання), латинізоване в медичній термінології.

- Kinesiology — частково (латинське -logia, основа грецька).
- Monograph — від лат. mono- (один) + graphia (запис).
- Diagnostic — від лат. diagnosticus (діагностичний).
- Method — від грец. methodos, латинізоване.
- Adaptation — від лат. adaptatio (пристосування).
- 27. Relaxing — від лат. relaxare (розслабляти).
- 36. Therapeutic — від грец. therapeutikos, латинізоване.
- 37. Statistical — від лат. status (стан).
- 57. Artificial — від лат. artificialis (штучний).

Фармація

- Basis — лат. basis (основа).
- Analyzed based. Analyzed: латинське analysis (з грецького analisis – розв’язання, розкладання). Based: латинське basis (основа, фундамент).
- Photoperiod Латинське photo- (з грецького phos, photos – світло) + periodus (з грецького periodos – період).
- Mixing — від лат. miscere (змішувати).
- Medical — від лат. medicus (лікарський).
- Treatises — від лат. tractatus (обговорення).
- Diagrams — від грец. diagramma, латинізоване.
- Biomedicine — від грец. bios + лат. medicina.
- Fluids — від лат. fluidus (рідкий).
- Hemolytic — від грец. haima (кров) + лат. lysis (розчинення).
- Symptoms — від грец. symptoma, латинізоване.
- Manuscripts — від лат. manus (рука) + scriptum (написане).
- Methylguanidine — з латинського "methyl" (метил) і грецького "guanidine" (суміш, від хімічного складу).
- Molecular biology — з латинського "molecula" (молекула) і грецького "bios" (життя).
- DNA technology — аббревіатура від "Deoxyribonucleic Acid" (ДНК) — латинське "acidum" (кислота) і грецьке "nucleos" (ядро).

- Polypeptide — з грецького "poly" (багато) і латинського "peptid" (від пептід — білковий ланцюг).
- Hormone molecule — з грецького "hormon" (рухати) і латинське "molecula" (молекула).
- Calcium-phosphorus metabolism — з латинського "calcium" (кальцій) і грецького "phosphoros" (фосфор) та "metabole" (зміна).
- Physiology — з латинського "physiologia" (від грецького "physis" — природа).
- Biochemistry — з грецького "bios" (життя) і латинського "chemia" (хімія).

Хірургія

- clinical (Від латинського clinicālis, що походить від грецького κλίνη (klinē), тобто "ліжка")
- Interns at preclinical • Interns: Походить від латинського internus («внутрішній»). У медицині термін означає студента або лікаря, який проходить стажування.
- Preclinical: З латинських prae- («перед») і clinicus (від klinē — грецьке слово, що в латині стало позначати «ліжка», тобто клінічну практику).
- Topography of the pelvic cavity. Topography: Походить від грецького topos («місце») і латинізованого graphia («опис»).
- Pathology Латинське pathologia, запозичене з грецького pathos (хвороба, страждання) + logos (вчення).
- Professional — від лат. professio (професія).
- Viruses — від лат. virus (отрута).
- Influenza — від лат. influenza (вплив).
- Pneumonia — від грец. pneumon, латинізоване.
- Infectious — від лат. infectio (зараження).
- Microbes — від грец. mikros + латинізоване.
- Pathogen — від грец. pathos + gen, латинізоване.
- Epidemics — від грец. epi- (над) + demos (народ), латинізоване.
- Scalpel — латинське "scalpellum" (малий ніж).
- Capsule — латинське "capsula" (коробочка).
- Posterior — латинське "posterior" (задній).
- Examination — латинське "examinatio" (оцінка).
- Community — латинське "communitas" (спільність).

- Tumor — латинське "tumor" (набряк, пухлина).
- Manifestations — латинське "manifestatio" (виявлення).
- Muscle — латинське "musculus" (м'яз), що означає "маленька миша".
- Detoxification — латинське "toxicum" (отрута) і "facio" (робити).
- Postoperative — латинське "post" (після) і "operatio" (операція).

Психологія

- Positive and negative aspects. Positive: походить від латинського positivus (поставлений, визначений). Negative: від латинського negativus (заперечувальний, відмовний).
- Aspects: від латинського aspectus (вид, погляд, точка зору).
- Biblioneurotic method. Biblio: грецьке biblion (книга), але часто використовується в латинізованій формі. Semantic: від латинізованого грецького semantikos (означальний, пов'язаний із значенням). Method: латинське methodus (з грецького methodos – шлях, спосіб).
- Facts Походить від латинського слова factum, що означає "діло", "зроблене".
- Facts Походить від латинського слова factum, що означає "діло", "зроблене".
- Assimilation Латинське assimilatio (уподібнення, засвоєння).
- Historiographic Historio-: латинізоване грецьке historia (оповідання, дослідження). Graphic: від латинізованого грецького graphikos (graphein – писати).
- Laws Латинське lex, legis (закон).
- Chronorhythms — це, ймовірно, похідне від грецького "chronos" (час) і латинського "arithmos" (число), хоча таке слово не є загальноживаним.
- Chronomedicine (хрономедицина) — з грецького "chronos" (час) і латинського "medicina" (медицина).
- Etiological Латинське aetiologia (через грецьке aitia – причина + logos – вчення).
- Pathological Латинське pathologicus (через грецьке pathos – страждання, хвороба + logos – вчення).
- Diagnostic Латинське diagnosticus (через грецьке diagnosis – розпізнавання; dia – через + gnosis – знання).

● Prognosis of pathology Prognosis: латинське prognosis (з грецького pro – перед + gnosis – знання).

Pathology: латинське pathologia (з грецького pathos – хвороба + logos – вчення).

● Humans — від лат. humanus (людський).

● Hypothesis — від грец. hypothesis, латинізоване.

● Human evolution — human від лат. humanus; evolution від лат. evolutio.

● Secrete — латинське "secreta" (відокремлювати).

● Substance — латинське "substantia" (сутність).

● Element — латинське "elementum" (складова частина).

● Symptom complex — латинське "symptoma" (ознака) від грецького "symptoma" (позначення).

● Dominant — латинське "dominari" (панувати).

● **Laboratory** — латинське "laboratorium" (місце праці).

Додаток 3

Способи словотвору термінів відібраних зі словника ТЕРМІНИ, УТВОРЕНІ СУФІКСАЛЬНИМ СПОСОБОМ

А

abdominal *a* абдомінальний, черевний латинське abdomin

abducent *a* відвідний (про м'яз) латинське abducens

abductor *n* відвідний м'яз латинське abducere

aberrant *a* аберантний, відхилений від норми латинське aberrans

ability *n* здатність, вміння латинське abilitas

ablation *n* ампутація, видалення латинське ablatio

antiviral *a* противірусний латинське anti viral

anxious *a* який тривожиться, хвилюється; який побоюється; тривожний, неспокійний латинське anxius borrowed from latin anxius, from angō ("to cause pain, choke"); akin to ancient greek ἄγκω (ánkhō, "to choke"). see anger; angst.

С

cavity - cavity походить від латинського cavitas (порожнина)

Ciliary - від латинського слова "cilia", що означає "вії".

Circadian - походить від латинських слів "circa" (близько) і "dies" (день), що означає "близько до дня", оскільки цей термін вказує на добовий ритм.

Circulation - від латинського "circulatio", що означає "колообіг" або "рух у колі".

Circulatory - від латинського "circulatorius", що означає "рухаючийся в колі" або "пов'язаний з рухом у колі".

Circumduction - складається з латинських коренів "circum" (навколо) і "ducere" (водити), що означає "рухатися навколо".

Circumference - від латинського "circumferentia", що означає "навколишня лінія".

Circumferential - походить від латинського "circumferre", що означає "проходити навколо".

Circumstance - походить від латинського "circumstantia", що означає "обставина" або "умова".

Clinical - походить від латинського "clinicus", що означає "лікарський".

Clinician - від англійського "clinic", що означає "лікарня" або "клініка".

Coagulate - від латинського "coagulare", що означає "згортати".

Coagulation - від латинського "coagulatio", що означає "згортання".

D

Diminish походить від латинського слова "diminuere", що означає "зменшувати".

Diminution походить від латинського кореня "diminuere", і означає "зменшення", "зниження", "спад".

Disability походить від середньовічно-латинського "disabilitas", що складається з префікса "dis-" (проти) і "abilitas" (здатність).

Disaster походить від середньофранцузького "desastre", походить від латинського "disastro", що означає "зірваний".

discharge – від лат. dischargere (звільнити)

disinfect - від лат. disinfectare (позбавляти від інфекції)

Disinfectant походить від латинського "disinfectare", що означає "робити безінфекційним".

duct - *duct походить від латинського ductus (канал, шлях)*

Е

Etheric походить від латинського слова "aethericus", яке, у свою чергу, походить від грецького "aither", що означає "небо" або "повітря".

Evacuation походить від латинського "evacuatiōnem", що означає "виведення", "виганання". even - від лат. aequus (рівний)

Eversion походить від латинського "evertere", що означає "перевертати", "вивертати", "перекидати".

Г

- ****General (загальний)****: Походження пояснюється через середньовічне латинське слово "generalis", що має значення "загальний" або "всезагальний".
****Generalized (узагальнений)****: Складається з слова "general" та суфікса "-ized", що допомагає утворювати прикметники з ідеєю загальності.

21/19/2

****Generally (загалом)****: Походить від "general" з додаванням суфікса "-ly", який утворює прислівник з ідеєю загальності чи зазвичайності.

Generate (породжувати)*: Це слово має латинське походження від "generatus", що означає "виробляти" або "створювати".

****Generation (покоління)****: Походить від латинського "generatio", що означає "народження" або "процес створення".

****Generative (генеративний)****: Відноситься до "generate", з суфіксом "-ive", що утворює прикметники, які показують здатність чи здібність.

****Generic (непатентований, родовий)****: Це походить від латинського "genericus", що означає "загальний" або "спільний".

****Genital (дітородний, статевий)****: Це слово походить від латинського "genitalis", що означає "стосуються репродуктивних органів".

goiter - *goiter* походить від латинського *guttur* (горло)

gout - *gout* походить від латинського *gutta* (крапля), що стосується сечової кислоти, яка спричиняє подагру

Н

38. **hernia** - *hernia* походить від латинського *hernia* (грижа, випинання)

І

insufficiency - *insufficiency* походить від латинського *insufficiencia* (недостатність)

L

lability **n** лабільність, непостійність, нестабільність (from Latin “labilis”)

labiocervical **a** який (що) відноситься до губної поверхні шийки переднього зуба (from Latin “labium” (губа), “cervix” (шия))

labioclination **n** зміщення (зуба) у напрямку до губи, губне зміщення переднього зуба (from Latin “labium” (губа) і “clinare” (нахил, схилення))

labioversion **n** зміщення (зуба) у напрямку до губи, вестибулярно-губне зміщення (from Latin “labium” (губа) і “vertere” (повертати))

M

medical **e.** деонтологія, лікарська етика - *medical ethics* (медична етика) – лікарська етика, також від грецького “ethos,” через латинське

medullary **a** медулярний, мозковий (from Latin “medulla”)

menstrual **a** менструальний (from Latin “menstruus”)

mental **a** розумовий, психічний, душевний (from Latin “mens” or “mentis”)

Mental retardation (затримка розумового розвитку): термін “retardation” у поєднанні з “mental” використовується для позначення затримки розумового розвитку

mesentery **n** брижа (from Latin “mesenterium”)

mesioclination **n** мезіальне зміщення зуба (from Latin “mesio” (від “mes” - середина) і “clination” (від “clinare” - нахиляти).

mesiocclusion **n** прогенічний (антеріальний, мезіальний) прикус; звуження зубної дуги нижньої щелепи (from Latin “mesio” (від “mes” - середина) і “occlusion” (закриття, сполучення))

Mesiodens - походить від латинського “mesio-” (по центру) та “dens” (зуб).

mesiodistal **a** мезіодистальний (from Latin “mesio” (від “mes” - середина) і “distal” (від “dīstāre” - бути віддаленим))

mesioincisal a мезіорізцевий (from Latin "mesio" (від "mes" - середина), "incisal" (від "incisus" - різати, розрізати), що вказує на розташування або напрямок від середини до краю (від верху до нижнього краю) передніх зубів, які часто називаються різцями)

muscles - muscles походить від латинського musculus (маленька мишка), оскільки давні анатоми порівнювали м'язи з мишками під шкірою

O

Operation - від латинського слова "operatio", що означає "дія, робота".

Operative - також від латинського "operativus", що означає "діючий, працездатний".

Opportunistic - походить від латинського "opportunus", що означає "сприятливий, вигідний".

Oral - також від латинського "oralis", що означає "устний".

Orally - також від латинського "oralis", тобто означає "устно".

Organic - від грецького "organikos", що означає "життєвий".

Organism - від грецького "organismos", що означає "організм, організація".

Originate - від латинського "originari", що означає "походити, виникати".

Orthodontic - походить від грецького "orthos" (прямий, правильний) та "odous" (зуб), що означає "правильне положення зубів".

P

pregnancy - *pregnancy* походить від латинського *praegnans* (вагітність)

Pains - *pain* походить від латинського *poena* (покарання, біль)

R

****Resection** (вирізання, видалення, резекція)**: Це походження від латинського слова "resectio", що означає "вирізання" або "видалення".

****Resident** (плікар-ординатор, прикомандирований)**: Походить від латинського слова "residentem", що означає "перебувати" або "проживати".

****Resistance** (опір, протидія, стійкість)**: Походить від латинського слова "resistentia", що означає "протидія" або "запобігання".

****Respiration** (дихання)**: Походить від латинського слова "respirare", що означає "дихати" або "дихання".

****Respiratory** (дихальний)**: Це походження від "respiration" з додаванням суфікса "-ary", що вказує на пов'язаність з певним процесом чи функцією.

****Responsible** (відповідальний; той, що несе)**: Походить від латинського "responsabilis", що означає "під судову відповідальність".

****Restless** (неспокійний, тривожний, невгамовний)**: Складається зі слова "rest" (відпочинок) та суфіксу "-less", що вказує на відсутність.

****Restoration** (відновлення)**: Походить від латинського слова "restaurare", що означає "відновлювати" або "відновлення".

****Retardation** (затримка, гальмування, запізнення, ретардація)**: Походить від латинського слова "retardare", що означає "гальмувати" або "затримувати".

****Retarded** (сповільнений, відсталий (розумово відсталий))**: Формується від "retardation", вказуючи на затримку чи сповільнення.

Retention (затримка, затримання, утримання, зберігання): походить від латинського слова "retinere," де "re-" означає "знову" або "назад," а "tenere" — "тримати" або "утримувати”

S

Solubility - походить від латинського "solubilitas", що означає "здатність до розчинення".

Soluble - також походить від латинського "solubilis", що означає "здатний розчинятися".

Solution - від латинського "solutio", що означає "розчинення".

Solvent - від латинського "solvēns", що означає "розчинник".

snore – від лат. sternuere (чхати)

Sorbent - від латинського "sorbēre", що означає "поглинати".

sore – від лат. dolor (біль)

sound – від лат. sonus (звук) і sanus (здоровий)

Spatial - від латинського "spatium", що означає "простір" або "відстань".

Spermatic - походить від грецького "spermatikos", що означає "сім'яний".

Spinal - походить від латинського "spina", що означає "спинний".

Tolerable - від латинського "tolerabilis", що означає "що можна терпіти".

Tolerance - від латинського "tolerantia", що означає "толерантність".

Tolerant - походить від "tolerance".

V

vall - *vall походить від латинського vallum (захисний бар'єр, стіна).*

Visceral (вісцеральний) походить від латинського слова "viscera", що означає "внутрішні органи".

Viscosity (в'язкість, клейкість) походить від латинського "viscidus", що означає "клейкий", "ліпкий". 25

Viscosity ((динамічна) в'язкість, внутрішнє тертя, клейкість) також походить від "viscidus", але у формі "viscositas", яка вказує на властивість бути в'язкою чи клейкою.

Visibility (видимість, огляд) походить від англійського "visible", що означає "видимий".

Visible (видимий, очевидний, помітний) походить від латинського "visibilis", що означає "можливий для побачення".

Vision (зір, зображення) походить від латинського "visio", що означає "побачення", "видіння".

Visual (що сприймається зором, візуальний) походить від "visio" і вказує на все, що пов'язано з баченням або зоровим сприйняттям.

Visualize (візуалізувати, уявляти собі у думках) складається з префіксу "vis" (зоровий) і "alize", що вказує на процес перетворення у зорову форму або уяву.

Vital (вітальний, життєвий, життєздатний) походить від латинського "vitalis", що означає "що належить до життя".

ТЕРМІНИ, УТВОРЕНІ ПРЕФІКСАЛЬНИМ СПОСОБОМ

A

abacterial a (від латинського "a-", що означає "без", і "bacterium", що означає "бактерія") безмікробний, стерильний, асептичний

abarthrosis n (від грецького "a-", що означає "без", і "arthrosis", що вказує на суглоб) діартроз, суглоб, синовіальне з'єднання, зчленування

abarticular a (від латинського ab- «подалі від» + articulus «суглоб»)
позасуглобовий

acute (surgical) a (від латинського "aberrans", що означає "відхилятися" або "блукати") гострий живіт

abdominal a (лат. abdomen, abdominis — черевно) абдомінальний, черевний

abducent a (від латинського abductor-відвідний м'яз) відвідний (про м'яз)

abductor n (від латинського abductor-відвідний м'яз) відвідний м'яз

aberrant a (від латинського "aberrans", що означає "відхилятися") аберантний, відхилений від норми

abiotic a (від латинського "a-", що означає "без", і "biotikos", що означає "життєвий") абіотичний, неживий

ablation n (від латинського "ablatus", що означає "знятий" або "усунений")
ампутація, видалення

antibiotic n (грец. αντι — проти, грец. βιотікос — життєвий) антибіотик

anticoagulant n (грец. αντι — проти та лат. coagulatio зсідання) антикоагулянт, речовина, що затримує згортання крові

antidote (від грецького "antidoton", що складається з "anti-", що означає "проти", та "dotos", що означає "даний") антидот, протиотрута

20 /17/3

antigen (від латинського "anti-", що означає "проти", і грецького "genes", що означає "той, що викликає") антиген

antioxidant n (від латинського "anti-", що означає "проти", та грецького "oxys", що означає "кислий", разом із "dant", що походить від латинського "dare", що означає "давати") антиоксидант, інгібітор окислення

antipsychotic a (від грецького "anti-", що означає "проти", і "psychosis" — "психоз") антипсихотичний, який знімає або запобігає нападу психоду

antipyretic n (від лат. «анти — проти» і «грец. πυρος — вогонь») протигарячковий або жарознижуючий засіб

antiseptic n (від грец. Ἀντί — проти і σηπτικός — гноїстий) антисептичний засіб, антисептик, а протигнильний, антисептичний; який використовує, застосовує антисептики

antiserum n (з латинського "anti-", що означає "проти", і грецького "sēma" "знак") імунна сироватка, антисироватка

antiviral a (від латинського anti-"проти", та "virus" "отрута" або "вірус") протівірусний

В

Biparental (складається з префікса «bi-« (двічі) і кореня «parent» (батько), що походить від латинського «parens», що означає «батько» або «мати». Таким чином, «biparental» буквально означає «від обох батьків»)

Bipolar (префікс «bi-« (двічі) поєднується з «polar», що походить від латинського «polaris», що означає «полюс». У результаті «bipolar» має значення «двополюсний»)

С

Clamp n (затискач, хомут, скоба) – походження цього слова не прямо пов'язане з латинською мовою. Воно має германське походження і пов'язане з середньовічною англійською мовою, але може бути спорідненим з латинським словом **clampus**, що означає "затискач"

Clip n (скріпка, затискач) – це слово також має германське коріння і не походить безпосередньо з латинської мови. Проте латинське слово **clippus**, що означає "шолом", могло мати віддалений вплив

Clot n (згусток, тромб) – походження слова може бути пов'язане з середньоанглійським **clott** або давньоанглійським **clott** («масив, грудка»), і хоча прямого латинського походження немає, воно може бути пов'язане зі словами на зразок латинського **glomus** («клубок»)

Coagulate v (коагулювати, згортатися) – походить від латинського дієслова **coagulare**, що означає "згущувати" або "згортати". Це слово безпосередньо походить з латинської

Coagulation n (коагуляція, згортання) – це іменник також походить від латинського слова **coagulatio**, що означає "процес згущення" або "згортання"

D

diminish, diminution - від лат. *diminutio* (зменшення)

15/11/4

disability - від лат. *disabilitas* (безсилля)

disadvantage - від лат. *dis-* (негатив) + *vantaggio* (перевага)

disaster - від лат. *disastrum* (поганий вплив зірок)

discharge - від лат. *dischargere* (вивільняти)

discomfort - від лат. *discomfortare* (позбавляти комфорту)

disease - від лат. *diseases* (хвороба)

disinfect - від лат. *disinfectare* (позбавляти від інфекції)

disinfectant - від лат. *disinfectans* (дезінфікуючий)

disorder - від лат. *disordinem* (безлад)

dislodge - від лат. *dislocare* (зрушувати)

H

hypopituitarism **n** гіпопітуїтаризм, недостатність функції гіпофізу (з грецької "hypo", що означає "нижче" або "зниження". від латинського "pituita" (сльоза, слиз))

hyposensitive **a** з низькою чутливістю (з грецької "hypo", що означає «нижче», «sensitivus», що походить від "sensus" (відчуття), означає "чутливий")

hyposensitization **n** зниження чутливості до алергенів (з грецької мови "hypo", що означає нижче, від лат. слова "sensibilis", що означає "чутливий")

hypotension **n** знижений артеріальний тиск, знижений тонус, гіпотонія (з грецької «hypo», що означає нижче. лат. «tensio», (тягнути, напружувати), означає "тиск" або "напруження")

hypotensive **n** гіпотонік, гіпотензивний засіб; а гіпотензивний, що знижує артеріальний тиск (з грецької "hypo", що означає «нижче» від лат. "tensivus", що походить від "tendere" (тягнути, напружувати)

hypothalamus **n** гіпоталамус (лат. *hypothalamus*, від герц. ὑπό — «під» і θάλαμος — «кімната, камера, відсік, таламус»)

hypothyroidism **n** гіпотеріоз (лат. *hypothyreoidismus*), також гіпотиреоз (*hypothyreosis*)

hypovolaemia **n** гіповоле́мія (з грецької "hupo", що означає «нижче», від грецького «volēma», що означає «об'єм», і лат. «haima» (кров), тобто «об'єм крові»)

hypoxemia **n** гіпоксе́мія, знижений вміст кисню в крові

(Слово складається з префікса «hypo-» (під) і кореня «охеміа», що походить від грецького «охус» (кисень) і «haima» (кров). Воно вживається в латині у формі «hypoxemia».)

hypoxia **n** (хурохіа; грец. hupo – нижче, лат. oxugenium – кисень), гіпоксія, кисневий голод

R

Resection (вирізання, видалення, резекція): походить від латинського слова "resectio", що означає "відрізання" або "видалення"

Resistance (опір, протидія, стійкість): походить від латинського "resistentia", що означає "опір", "стійкість"

22/14/8

Retain (утримувати, стримувати, зберігати): походить від латинського слова "retinere", що означає "тримати", "зберігати"

Retard (затримувати, гальмувати, уповільнювати): походить від латинського слова "retardare", що означає "затримувати", "уповільнювати"

Retardation (затримка, гальмування, запізнення, ретардація): походить від латинського слова "retardare," де "re-" означає "назад," а "tardare" — "уповільнювати" або "затримувати"

mental retardation (затримка розумового розвитку): термін "retardation" у поєднанні з "mental" використовується для позначення затримки розумового розвитку

Retarded (сповільнений, відсталий): походить від латинського слова "retardare," що має значення "уповільнювати" або "стримувати"

Retention (затримка, затримання, утримання, зберігання): походить від латинського слова "retinere," де "re-" означає "знову" або "назад," а "tenere" — "тримати" або "утримувати"

ТЕРМІНИ, УТВОРЕНІ СПОСОБОМ СЛОВОСКЛАДАННЯ

В

Biochemical - Може мати походження із латинської "bio-" (життя) та "chemical" (хімічний).

Bioinorganic - Може мати походження із латинської "bio-" (життя) та "inorganic" (неорганічний).

Bioorganic - Може мати походження із латинської "bio-" (життя) та "organic" (органічний).

С

Circumduction - походить від латинського слова «circumductio», що утворене від circum (навколо) і ducere (вести, спрямовувати).

Circumstance - також має латинське походження від «circumstantia», утвореного від circum (навколо) і stare (стояти).

Л

labiocervical а який (що) відноситься до губної поверхні шийки переднього зуба (latin: labio- + cervical)

Labioversion з лат. Labium" - губа "Versio" - поворот Значення:

процес або стан, коли губа знаходиться у відхиленому або повернутому стані.

Labioclination Латинське походження: "Labium" - губа "Clinatio" – нахил Значення: нахил губи відносно свого стандартного положення.

М

Mesioclination - походить від латинського "mesio-" (що означає "по центру") та "clinare" (що означає "нахилений").

Mesioclusion - "Mesio-" - префікс, який походить від латинського "mes", що означає "посередині" або "по центру". "Occlusion" - це термін з медичної термінології, який походить від латинського "occlusio", що означає "закриття"

Mesiodens - походить від латинського "mesio-" (по центру) та "dens" (зуб).

Mesiodistal - "Mesio-" - це префікс, який походить від латинського слова "mes", що означає "посередині" або "по центру". "Distal" - це також термін з медичної термінології, який походить від латинського слова "distare", що означає "віддалений" або "віддалений від центру".

ТЕРМІНИ, УТВОРЕНІ СПОСОБОМ СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ

А

abacterial - латинська приставка *ab-* (без) + *bacterium* (бактерія). *Bacterium* походить від грецького *bakterion* (паличка), оскільки бактерії часто мають паличкоподібну форму

abarticular - латинське *ab-* (від) + *articulus* (суглоб), *articulus* також означає точку з'єднання

a. gout - *gout* походить від латинського *gutta* (крапля), що стосується сечової кислоти, яка спричиняє подагру

abdominal - латинське *abdomen* (живіт) з суфіксом *al* (що відноситься до), *abdomen* може походити від *abdere* (ховати), бо черевна порожнина "ховає" внутрішні органи

a. discomfort - *discomfort* походить від латинського *dis-* (заперечення) + *comfortare* (зміцнювати, надавати сили)

a. hernia - *hernia* походить від латинського *hernia* (грижа, випинання)

a. cavity - *cavity* походить від латинського *cavitas* (порожнина)

a. muscles - *muscles* походить від латинського *musculus* (маленька мишка), оскільки давні анатоми порівнювали м'язи з мишками під шкірою

a. pains - *pain* походить від латинського *poena* (покарання, біль)

a. pregnancy - *pregnancy* походить від латинського *praegnans* (вагітність)

a. wall - *wall* походить від латинського *vallum* (захисний бар'єр, стіна)

aberrant - латинське *ab-* (від) + *errare* (блукати, помилятися), означає "відхилений від норми"

a. duct - *duct* походить від латинського *ductus* (канал, шлях)

a. goiter - *goiter* походить від латинського *guttur* (горло)

ablation - латинське *ablatus* (видалення, відсічення), утворене від *ab-* (від) + *ferre* (нести)

antiviral — латинське *anti-* (проти) + *virus* (отрута, вірус), *virus* має латинське походження і спочатку означало "отруту"

a. agent - *agent* походить від латинського *agere* (діяти)

арех - латинське *арех* (вершина, найвища точка)

a. murmur - тигмур походить від латинського *murmur* (*шепіт, слабкий звук*)

a. insufficiency - *insufficiency* походить від латинського *insufficientia*
(недостатність)

В

birth п народження (*birth* походить від середньоанглійського *birthe*, що в свою чергу походить від староанглійського *gebyrd*, що означало «народження» або «стан народження»)

b. certificate свідоцтво про народження (слово *certificate* походить від пізньої латини *certificatus*, що є минулим часом від *certificare* — «підтверджувати, засвідчувати»)

b. rate рівень народжуваності (від латинського слова *rata*, скорочення від *pro rata parte* — «згідно з часткою»)

b. record реєстрація народження, офіційний запис про народження (від латинського *recordari*, що означало «пам'ятати» або «повторювати в пам'яті»)

date of b. дата народження (від латинського слова *data*, що є формою множини від *datum*, що буквально означає "те, що дано")

give b. народити (від староанглійського *giefan*, що означало "давати")

b.director накусна напрямна пластинка (від англо-нормандської французької *directour*, від пізньолатинської *director* "губернатор", від *dirigere* "керувати")

b.plane оклюзійна площина (від латинського *planum* «плоска поверхня», середнього роду від прикметника *planus* «рівнинний».)

b.plate прикусний шаблон (середньовічної латині *plata* «пластинчатий обладунок», заснований на грецькому *platus* «плоский»)

b.registration визначення прикусу (від середньовічної латинської *registratio(n-)*, заснованої на латині *regerere* "вводити, записувати")

C

circumference - circum (навколо), ferre (нести)

c. of chest - cista (ящик)

circulatory - circolare (рухатися по колу)

c. failure - fallere (обманювати)

c. system - systema (система елементів)

circumstance - circum (навколо), stare (стояти)

favourable c(s) - favorem (допомога)

unfavourable c(s) - префікс in, favourable (негативний)

clearance - clarus (ясний)

immune c. - immunis (вільний)

lymphatic c. - lympa (волога)

renal c. - renalis (нирки)

tissue c. - tessere (ткати)

cleft - fissura (щілина)

c. lip - lipa (губа)

c. palate - palatum (піднебіння)

D

diminution - походить від латинського diminutio (зменшення), утвореного від дієслова diminutare (зменшувати). Корінь minu- означає "менший" або "зменшувати"

27/26/1

d. of mental activity - mental походить від латинського mens (розум), а activity від латинського activitas (активність)

disability - походить від старофранцузького desabilite (безсилля), що виникло з латинської префікса dis- (заперечення) та habilis (здатний, придатний)

d. benefit - benefit від латинського bene (добро) та facere (робити)

d. income insurance - income походить від латинського incotus (вхід, прибуток), а insurance від старофранцузького ensurer (запевняти, гарантувати).

d. rate - rate походить від старофранцузького rate (оцінка, норма), що має латинське походження від rata (рахунок, квота)

d. aid - *aid* походить від старофранцузького *aide* (допомога), яке походить від латинського *adjutorium* (допомога, підтримка)

discharge - походить від старофранцузького *descharger* (звільняти), утвореного від префікса *dis-* (відокремлення) та *charger* (навантажувати), яке походить від латинського *carricare* (навантажувати, перевозити на возі)

serum d. - *serum* походить від латинського *serum* (сироватка)

purulent d. - *purulent* від латинського *pus* (гній)

d. activity - *activity* від латинського *activitas* (активність)

d. incidence - *incidence* від латинського *incidere* (надати на, траплятися)

d. management - *management* від латинського *manus* (рука), що спочатку стосувалося "керування руками"

d. prevention - *prevention* походить від латинського *praeventio* (попередження), що утворене від *prae-* (перед) і *venire* (приходити)

E

ethyl петил - *ethyl* (етил) – від латинського "aether," що означає «ефір», і "-yl," що походить із грецької мови і в хімії позначає радикали

e. alcohol етиловий спирт - *ethyl alcohol* (етиловий спирт) – «алкоголь», від арабського "al-kuhl," що означає "дрібний порошок", який пізніше став позначати дистильовані речовини

e. ether етиловий ефір - *ethyl ether* (етиловий ефір) – "ether" походить від латинського "aether," що означає "чисте небо" або "високий ефір", а в хімії – це органічна сполука

ethics етика, мораль, вчення про мораль - *ethics* (етика) – від грецького "ethikos," що означає «пов'язаний із звичаями», через латинське "ethica"

medical e. деонтологія, лікарська етика - *medical ethics* (медична етика) – лікарська етика, також від грецького "ethos," через латинське

ethmoid а решітчастий (про кістку) - *ethmoid* (решітчастий) – від латинського "ethmoides," що походить від грецького "ēthmos," що означає «сито» через свою схожість з решітчастою структурою

e. groove решітчаста борозна (носової кістки) - *ethmoid groove* (решітчаста борозна) та *ethmoid sinuses* (пазухи решітчастої кістки) також походять від цієї кореневої форми

e. sinuses пазухи решітчастої кістки

E. tube евстахієва труба - *Eustachian tube* (евстахієва труба) – назва походить від імені італійського анатома XVI століття Бартоломео Евстахія (*Bartolomeo 22/13/9*

Eustachi), який вперше детально описав цю частину вуха. Слово "tube" походить від латинського "tuba," що означає «труба» або «трубчастий інструмент»

eversion п виворіт, перекидання - *Eversion* (виворіт) – від латинського "evertere," що означає «перекидати» або «перевертати»

e. of the eyelid виворіт повіки - *Eversion of the eyelid* (виворіт повіки) походить від того ж латинського кореня

G

gene п ген (від гр. γένος «рід», спорідненого з дінд. jánaḥ, лат. genus «тс.», псл. zętb, укр. зять;)

dominant g. домінантний ген (від лат. dominans, дієприкметник теперішнього часу від лат. dominari, таке ж походження як домінантність, домінування)

recessive g. рецесивний ген (від латинського «recessivus», що означає «той, що відступає» (від «recedere» – відступати))

g. dentistry геріатрична стоматологія (походить від лат. dēns, dentis «зуб», спорідненого з двн. zap (нвн. Zahn), днн. tand, лат. dantis «тс.», псл. *dęsna, укр. ясна;)

g. hospital геріатрична лікарня (лат. прикм. hospitālis, -е «належний до гостя; гостинний» є похідним від hospes «господар; гість»)

g. medicine геріатрична медицина (для людей старечого віку), походить від лат. ars medicina (лікувальне мистецтво)

H

hyposensitization п зниження чутливості до алергенів

(від грецького "hypo," що означає «під», «менше», "Sensitization" – від латинського "sensus," що означає «відчуття»

h. therapy гіпосенсибілізаційна терапія (від грецького «*therapeia*», що означає «лікування»). Це слово вживається в латинській мові як «*therapia*»)

hypotonic a зі зниженим (м'язевим) тонусом; гіпотонічний (розчин) (означає «менше» або «зниження» (з грецького "hypo"). від лат. "tonus," що походить від грецького "tonos," що означає «напруга» або «тонус»)

h. shock гіпотонічний шок, гіпоосмотичний шо
(від старофранцузького «*eschoquer*», що означає «збити з пантелику» або «сильно вразити», а його коріння йде до латинського «*excochare*», що означає «ударяти»)

I

Iatric - від латинського "iaticus" (лікарський), походить від грецького "iatros" (лікар)

latrogenic - з латинського "iatros" (лікар) і грецького "genes" (породжений), означає "викликаний лікарем"

i. heart trouble - проблеми з серцем, викликані лікуванням

i. illness - захворювання, що виникло внаслідок лікування

i. immunosuppressio - імуносупресія, викликана медичним втручанням

i. neurosis - невроз, викликаний лікуванням

18/13/5

Icteric - від латинського "icterus" (жовтяниця) походить від грецького "ikteros"

K

kidney нирка - походить від середньоанглійського "kidenei," можливо, через англосаксонське походження. Латинська назва нирки – "ren" (звідси такі похідні, як renal – нирковий)

artificial k. штучна нирка - слово "artificial" походить від латинського "artificialis" (штучний)

floating k. блукаюча нирка - латинське слово "ren mobilis" використовується для позначення рухомої нирки

k. failure ниркова недостатність - "failure" походить від латинського "fallere" (не вдаватися)

k. pelvis ниркова миска - "pelvis" з латини означає «таз» або «чаша»

k. stone камінь у нирці - "stone" латинською "calculus," що означає «камінь»

k. transplant нирка для трансплантації - "transplant" походить від латинського "transplantare" (пересаджувати)

k. cell кіллер-клітина - слово "cell" походить від латинського "cella," що означає «камера»

k. Lymphocyte лімфоцит-кілер, лімфоцит-«вбивця» - "lymphocyte" від латинського "lympa" (волога) та грецького "kytos" (клітина)

k. cap колінна чашечка - слово "cap" від латинського "capra" (покриття)

k. joint колінний суглоб - "joint" від латинського "jungere" (з'єднувати)

k. pad наколінник - "pad" від латинського "patina" (плоска поверхня, тарілка)

kit n комплект, набір - походить від середньоанглійського "kitte," що походить від старофранцузького "quite," і може мати латинське походження через латинське "cista" (коробка, скриня)

first aid k. аптечка - слово "aid" походить від латинського "adiutare" (допомагати)

L

labium - це слово повністю від латинського "губа"

I. majora (великі статеві губи) - термін "majora" походить від латинського "major," що означає "великий"

I. minora (малі статеві губи) - термін "minora" походить від латинського "minor," що означає "менший"

labial - від латинського "labialis" що в свою чергу від "labium"

I. arch (губна ортодонтична дуга) - термін "arch" походить від латинського "arcus," що означає "дуга"

I. teeth - у латинському контексті можна розглядати як "dentes labiales"

melanoma - від латинського "melas" темний

malignant m. (злоякісна меланома) - термін "malignant" походить від латинського "malignus," що означає "злоякісний"

membrane - від латинського "membrana" перетинка

cellular m. вказує на мембрану, яка оточує клітину

germinal m. (бластодерма) - слово "germinal" походить від латинського "germen," що означає "зародок"

25/24/1

tympanic m. (барабанна перетинка) - термін "tympanic" походить від латинського "tympanim," що означає "барабан"

memory - від латинського "memoria" пам'ять

involuntary m. - *involuntary* походить від латинського *involuntarius* (не довільний, не за власним бажанням), утворене з префікса *in-* (заперечення) і *voluntas* (воля)

long-term m. - *long-term* утворено від англійських слів *long* (довгий) та *term* (термін), яке походить від латинського *terminus* (межа, кінець)

poor m. - *poor* походить від латинського *pauper* (бідний, скромний)

visual m. - *visual* походить від латинського *visualis* (зорова), від *videre* (бачити)

voluntary m. - *voluntary* походить від латинського *voluntarius* (добровільний, за власним бажанням), від *voluntas* (воля)

mesial - від латинського "medialis" серединний

m. occlusion - *occlusion* походить від латинського *occludere* (закривати, блокувати), від *ob-* (проти) та *claudere* (закривати)

mesiodistal - від латинського "mesial" від слова "medialis" серединний "distal" від "distalis" дальні

mesioincisal - від латинського "mesial" від слова "medialis" серединний "incisal" від "incisal" різати

m. angle - *angle* походить від латинського *angulus* (кут)

О

operation - походить від латинського *operatio* (дія, робота, операція), утворене від *operari* (працювати, діяти), яке походить від *opus* (робота, дія)

exploratory o. - *exploratory* походить від латинського *explorare* (досліджувати)

recurrent o. - *recurrent* походить від латинського *recurrere* (повертатися, знову траплятися), від *re-* (знову) і *currere* (бігти)

operative - походить від латинського *operativus* (діючий, ефективний), утворене від *operari* (працювати, діяти)

o. dentistry - *dentistry* походить від латинського *dens* (зуб)

o. mortality - *mortality* походить від латинського *mortalitas* (смертність), утворене від *mortalis* (смертний)

oral - походить від латинського *oralis* (ротовий), утворене від *os* (рот)

o. medicine - *medicine* походить від латинського *medicina* (лікування), від *medicus* (лікар)

o. sinus - *sinus* походить від латинського *sinus* (заглиблення, порожнина)

R

resident «резидент» походить від лат. *residens*, від латинського слова “*residentem*” (той, що залишається або мешкає), від “*residere*” (сидіти, залишатися на місці)

r. medical capacity - від латинського “*medicus*” (лікар), що походить від “*mederi*” (лікувати), від латинського “*capacitas*”, що означає здатність, від “*capax*” (місткий, здатний утримувати)

respiration - латинського походження *respiration*, від латинського “*respiratio*” (дихання), утвореного від “*re-*” (знову) і “*spirare*” (дихати)

23/

artificial r. - від латинського “*artificialis*” (штучний), що походить від “*ars*” (мистецтво, ремесло) + “*facere*” (робити)

respiratory - від латинського “*respiratorius*”, що стосується дихання, від “*spirare*” (дихати)

r. arrest - від латинського “*arrestare*” (зупиняти, стримувати), що походить від “*ad-*” (до) + “*restare*” (залишатися)

r. tract - від латинського “*tractus*” (шлях, протока), утвореного від “*trahere*” (тягнути)

rest - від латинського “*restare*” (залишатися, бути на місці)

r. position of the mandible - від латинського “*positio*” (місцезнаходження), від “*ponere*” (ставити), від латинського “*mandibula*” (щелепа), утвореного від “*mandere*” (кусати)

restoration - від латинського *restauratio*, від латинського “*restaurare*”

(відновлювати, повертати), від “*re-*” (знову) + “*staurare*” (будувати, робити)

r. of health - від давньоанглійського “*haelth*”, що означає “стан добробуту” або “здоров’я”

retardation - від латинського *retardatio*

mental r. - від латинського “*mentalis*”, що стосується розуму, від “*mens*” (розум)

retention - від латинського “*retentio*” (утримання), утвореного від “*retinere*” (тримати назад), від “*re-*” (назад) + “*tenere*” (тримати)

r. of urine - від латинського “*urina*”, що означає сеча

socket п западина, гніздо, заглиблення - від середньоанглійського “*soket*,” що походить від латинського “*socsa*,” що означає «малий черевик», згодом розширилося до значення “гніздо” чи “заглиблення”

eye s. очна ямка – аналогічно, слово “*socket*” тут використовується в значенні “западина”

s. of the hip западина вертлюга - *Socket of the hip* (западина вертлюга) – латинське слово “*acetabulum*” використовувалося для позначення цієї частини тіла, яке означало «малий оцтовий глек», пізніше почало використовуватися як “гніздо стегна”

solubility п розчинність - від латинського “*solubilis*,” що означає «те, що може бути розчинене» або «легкий для розчинення», від дієслова “*solvere*,” що означає «розчиняти»

acid s. розчинність в кислоті - *solubility number* (показник розчинності), *water solubility* (розчинність у воді) – всі походять від латинського кореня “*solvere*”

s. number показник розчинності

s. test перевірка на розчинність

water s. розчинність у воді

solution п розчин, розчинення - від латинського “*solutio*,” що означає «акт розчинення», також від “*solvere*”

acid s. кислотний розчин - *alkaline solution* (лужний розчин), *aqueous solution* (водний розчин), *buffer solution* (буферний розчин), *nutrient solution* (поживний

розчин), *saturated solution* (насичений розчин) – всі ці терміни походять від латинського "*solutio*"

alkaline s. лужний розчин

aqueous s. водний розчин

24/2

buffer s. буферний розчин

nutrient s. поживний розчин

saturated s. насичений розчин

sore а хворобливий, запалений п болячка, виразка, рана - походить від староанглійського "*sar*", яке, в свою чергу, має коріння в латинському "*sorus*", що означає «болісний» або «рани»

s. throat запалене горло, ангіна - використовується в аналогічному сенсі для опису болю або запалення

spermatic а сім'яний - від латинського "*spermaticus*", що походить від грецького "*spermatikos*", що означає «з пов'язаним з насінням» або «сім'ям»

s. cord сім'яний канатик - **spermatic fluid** (сім'яна рідина) – походять від цього кореня

spinal а спинний - від латинського "*spina*," що означає «шип» або «хребет»

s. column хребетний стовп - латинське "*columna vertebralis*" використовується для позначення хребетного стовпа

tiresome - від латинського "*trahere*" тягнути

t. of the tongue - "*tip*" від "*apex*", і "*lingua*" язик

tissue - від латинського "*texere*" ткати

cellular t. - від латинського "*cellula*" клітина

connective t. - від латинського "*connectere*" з'єднувати

muscular t. - від латинського "*musculus*" м'яз

t. paper - термін "*tissue*" походить від латинського "*tessere*," що означає "ткати" тому серветка

titer - від латинського "*titulus*" заголовок

coli t. - "*coli*" походить від латинського "*Escherichia coli*," що є науковою назвою кишкової палички”

infectious t. - термін "infectious" походить від латинського слова "infectio," що означає "зараження"

tolerance - від латинського "tolerantia" терпіння

immune t. (імунна толерантність) - термін "immune" походить від латинського "immunis," що означає "захисний"

V

visceral - походить від латинського слова viscera (внутрішні органи), що відноситься до органів у порожнинах тіла (зокрема, черевної порожнини)

viscid/viscous - походить від латинського viscidus або viscosus (липкий, в'язкий).

Ці терміни використовуються для опису густих, тягучих речовин

blood v. - viscosity походить від латинського viscositas, що позначає в'язкість або липкість

v. liquid - liquid походить від латинського liquidus (рідкий, текучий)

viscosity - походить від латинського viscositas (в'язкість), що описує опір течії рідини або її внутрішнє тертя

specific v. - specific походить від латинського specificus (особливий), що походить від species (вид)

visibility - походить від латинського visibilitas (видимість), утвореного від visibilis (видимий), що походить від videre (бачити)

28/27/1

limited/poor v. - limited від латинського limitare (обмежувати), poor від латинського pauper (бідний)

vision - походить від латинського visio (бачення), утвореного від videre (бачити)

acute/keen v. - acute від латинського acutus (гострий), keen від староанглійського cene (сильний, гострий)

impaired v. - impaired від латинського impairare (зменшувати, погіршувати)

normal v. - normal походить від латинського normalis (нормальний)

visual - походить від латинського visualis (зорова, видима), утвореного від videre (бачити)

v. aids - aids походить від старофранцузького aide (допомога), що має латинське коріння в adjutorium (допомога)

v. cell - *cell* від латинського *cella* (комірка, маленька кімната)
v. center - *center* від латинського *centrum* (центр)
v. distance - *distance* від латинського *distantia* (відстань)
v. image — *Image* від латинського *imago* (образ, відображення)
v. field - *field* від староанглійського *feld* **image** - *image* від латинського *imago* (образ, відображення)
v. memory - *memory* від латинського *memoria* (пам'ять) **nerve** - *nerve* від латинського *nervus* (жила, нерв)
v. nerve — *nerve* від латинського *nervus* (жила, нерв)
v. organ - *organ* від латинського *organum* (інструмент, орган)
v. signal - *signal* від латинського *signum* (знак, сигнал)

ТЕРМІНИ, УТВОРЕНІ СПОСОБОМ КОНВЕРСІЇ

bite – від лат. *findere* (різати)
coat – від лат. *cote* (покриття)
discharge – від лат. *dischargere* (звільнити)
even - від лат. *aequus* (рівний)
geriatric – від грец. *geron* (старий) + лат. *iaticus* (лікування)
hypotensive – від лат. *hypo-* (нижче) + *tensio* (тиск)
kind – від лат. *genus* (рід, клас)
snore – від лат. *sternuere* (чхати)
sore – від лат. *dolor* (біль)
sound – від лат. *sonus* (звук) і *sanus* (здоровий)

ДОДАТОК 4

3.4 Структура термінів: суфіксальні, префіксальні, словоскладання, словосполучення, терміни утворені способом конверсії за збірником «Актуальні питання суспільних наук та історії медицини»

Нульовий

- **Vessels** — походить від лат. *vasculum* (судина).

- Basis — лат. basis (основа).
 - Lines — походить від лат. linea (лінія).
 - Determining — лат. determinare (обмежувати, визначати).
 - Data — лат. datum (дане).
 - Synchronize — від грец. synchronos, але інтегроване через латинське вживання.
 - Therapeutic — від грец. therapeutikos (лікувальний), увійшло в латину.
 - Diagnosis — від грец. diagnosis (розпізнавання), латинізоване в медичній термінології.
 - Aspects: від латинського aspectus (вид, погляд, точка зору).
 - Part Від латинського pars (частина, доля).
 - Fragments Латинське fragmentum (уламок, частина, залишок).
 - Instruments Від латинського instrumentum (знаряддя, інструмент).
 - Facts Походить від латинського слова factum, що означає "діло", "зроблене".
- Vagina• Латинське vagina (піхва, піхви, оболонка).
- Analysis: латинське analysis (розкладання, аналіз).
 - Systems (системи) — латинське "systema", що походить від грецького "systēma" (ціле, система).
 - 9. Diagnosis — від грец. diagnosis (розпізнавання), латинізоване в медичній термінології.

Суфіксальний

- clinical (Від латинського clinicālis, що походить від грецького κλίνη (klinē), тобто "ліжко")
- examination (Походить від латинського examinare, що означає "ретельно досліджувати". Корінь examen означає "вага" або "оцінка".)
- External — від лат. externus (зовнішній).
 - Internal — від лат. internus (внутрішній).
 - Facial: від латинського facialis (пов'язаний із обличчям, від facies – обличчя).
- Particula Походить від латинського particula

Activities Походить від латинського *activus* ("активний").

Interns at preclinical • Interns: Походить від латинського *internus* («внутрішній»). У медицині термін означає студента або лікаря, який проходить стажування.

- Pelvic: Від латинського *pelvis* («таз»).
- Cavity: Від латинського *cavitas* («порожнина»).
- Structure Походження Від латинського *structura* («будова, конструкція»), утвореного від *struere* («будувати»).
- Classics Походження: Від латинського *classicus*, що означає «зразковий, найвищого класу».
- Assimilation Латинське *assimilatio* (уподібнення, засвоєння).
- Center Латинське *centrum* (центр), запозичене з грецького *kentron* (точка, центр).
- Materials: латинське *materia* (речовина, матеріал).
- Lifestyle Life: латинське *vita*. Style: латинське *stilus* (стиль, манера).
- 17. Theoretical and clinical Theoretical: латинізоване грецьке *theoretikos* (*theorein* – спостерігати). Clinical: як зазначено вище.
- 19. Comparison Латинське *comparatio* (порівняння).
- 20. Effect Латинське *effectus* (результат, дія).
- Intermittent: латинське *intermittere* (переривати).
- Laws Латинське *lex, legis* (закон).
- Formation Латинське *formatio* (утворення).
- Functioning of organs Functioning: латинське *functio* (дія). Organs: латинське *organum* (знаряддя, орган).
- Processes Латинське *processus* (процес, рух уперед).
- Functions Латинське *functio*.
- Periodic processes Periodic: латинське *periodicus* (з грецького *periodos* – коло, період). Processes: як зазначено вище.
- Organisms (організми) — латинське "*organismus*" (організм), яке походить від грецького "*organon*" (інструмент, орган).
- Animals (тварини) — латинське "*animalis*" (живе створіння), від латинського "*anima*" (душа, життя).

- 6. Physical activity Physical: латинське *physicalis* (через грецьке *physis* – природа). Activity: латинське *activitas*, похідне від *activus* (активний).
- 1. External — від лат. *externus* (зовнішній).
- 3. Internal — від лат. *internus* (внутрішній).
- 7. Synchronize — від грец. *synchronos*, але інтегроване через латинське вживання.
- 8. Therapeutic — від грец. *therapeutikos* (лікувальний), увійшло в латину.
- 6. Integrating — від лат. *integrare* (відновлювати).
- 7. Professional — від лат. *professio* (професія).
- 8. Muscle — від лат. *musculus* (маленький м'яз).
- 9. Symbol — від грец. *symbolon*, латинізоване.
- 10. Rituals — від лат. *ritus* (обряд).
- 11. Represents — від лат. *repraesentare* (представляти).
- 12. Immune systems — від лат. *immunis* (звільнений).
- 13. Adaptation — від лат. *adaptatio* (пристосування).
- 14. Gastric — від лат. *gastricus* (шлунковий).
- 15. Problem — від грец. *problema*, латинізоване.
- 16. Humans — від лат. *humanus* (людський).
- 17. Mixing — від лат. *miscere* (змішувати).
- 18. Gene — від грец. *genos*, латинізоване.
- 40. Hypothesis — від грец. *hypothesis*, латинізоване.
- 41. Viruses — від лат. *virus* (отрута).
- 42. Influenza — від лат. *influentia* (вплив).
- 43. Pneumonia — від грец. *pneumon*, латинізоване.
- 44. Infectious — від лат. *infectio* (зараження).
- 45. Microbes — від грец. *mikros* + латинізоване.
- Anatomical — латинське "*anatomia*", від грецького "*anatome*" (розтин, розсічення).
- Scalpel — латинське "*scalpellum*" (малий ніж).
- Capsule — латинське "*capsula*" (коробочка).
- Secrete — латинське "*secreta*" (відокремлювати).

- Substance — латинське "substantia" (сутність).
- Element — латинське "elementum" (складова частина).

Префіксальний

- procedures (Походить від латинського *procedere*, що означає "просуватися вперед" (буквально "про" – вперед, "cedere" – рухатися).
- Desynchrony — частково: De- — латинський префікс (позначає заперечення або усунення).
- Desynchronoses — від грец. *synchronos* з латинським префіксом de-.

Preclinical: З латинських *prae-* («перед») і *clinicus* (від *klinē* — грецьке слово, що в латині стало позначати «ліжко», тобто клінічну практику).

Interactive • Від латинського *inter-* (між) і *activus* (діючий, активний).

Pre-clinical Pre: латинське *prae* (перед). Clinical: латинське *clinicus* (з грецького *klinein* – лежати, лягати).

- Desynchrony De-: латинський префікс, що означає заперечення. Synchrony: латинське *synchronus* (одночасність, з грецького *syn* – разом *chronos* – час).
- 2. Desynchrony — частково: De- — латинський префікс (позначає заперечення або усунення). Synchrony — від грец. *synchronos* (одночасний).
- 5. Desynchronoses — від грец. *synchronos* з латинським префіксом de-.
- 21. Antigens — від грец. *anti-* (проти) + *gen* (утворювати), латинізоване.
- 34. Intravenous — від лат. *intra-* (всередині) + *vena* (вена).

Словоскладання

- Cardiology — лат. *cardio-* (серце) + *-logia* (наука).
- Chronology — лат. *chronos* (час) + *-logia* (наука).
- Chronotherapy — від грец. *chronos* (час) + латинізований *therapia* (лікування).
- Kinesiology — від грец. *kinesis* (рух) + латинське *-logia* (наука).
- Craniofacial. Cranio: від латинського *cranium* (череп).
- Post-traumatic Походить від латинського слова *post* ("після") і грецького *trauma* ("рана").

Gynecology Походження Від грецького gynē («жінка») і logos («наука»). Латинська форма — gynaecologia.

Pathology • Латинське pathologia, запозичене з грецького pathos (хвороба, страждання) + logos (вчення).

- Gynecology / Gynecologist Латинізоване грецьке gyne (жінка) + logos (вчення).

- Gynecologist – gyne + logos + -ist (латинське закінчення, що означає спеціаліста).

- 8. Biological Біо-: латинізоване грецьке bios (життя). Logical: від латинського logicus (з грецького logos – вчення).

- 18. Glucose-insulin Glucose: латинізоване грецьке glykys (солодкий) Insulin: латинське insula (острів), через зв'язок з островами Лангерганса.

- Biological systems (біологічні системи) — латинське "biologia" (біологія) та грецьке "bios" (життя), а також латинське "systema" (система).

- Physiological (фізіологічний) — латинське "physiologia" (фізіологія), що походить

від грецького "physis" (природа) і "logos" (вчення).

- Chronorithms — це, ймовірно, похідне від грецького "chronos" (час) і латинського

"arithmos" (число), хоча таке слово не є загальновживаним.

- Chronomedicine (хрономедицина) — з грецького "chronos" (час) і латинського "medicina" (медицина).

- 1. Clinical medicine Clinical: латинське clinicus (з грецького klinein – лягати, лежати). Medicine: латинське medicina (мистецтво лікування), від medicus (лікар).

- 2. Etiological Латинське aetiologia (через грецьке aitia – причина + logos – вчення).

- 3. Pathological Латинське pathologicus (через грецьке pathos – страждання, хвороба + logos – вчення).

- 4. Diagnostic Латинське diagnosticus (через грецьке diagnosis – розпізнавання; dia – через + gnosis – знання).

- 5. Prognosis of pathology Prognosis: латинське prognosis (з грецького pro – перед + gnosis – знання).

Pathology: латинське pathologia (з грецького pathos – хвороба + logos – вчення).

- 7. Synchronou Латинське synchronus (з грецького synchronos – одночасний; syn – разом + chronos – час).

- 4. Biological rhythms — частково: Biological — від грец. bios (життя) через лат. biologia. Rhythms — від грец. rhythmos (ритм), інтегроване в латину.

- Methodology — з грецького "methodos" (шлях, спосіб) і "logos" (вчення).

- Historiographical — з грецького "historia" (історія) і "grapho" (писати).

- Rhinoceros — з грецького "rhis" (ніс) і "keras" (ріг).

- Methylguanidine — з латинського "methyl" (метил) і грецького "guanidine" (суміш, від хімічного складу).

- Postoperative — латинське "post" (після) і "operatio" (операція).

- Molecular biology — з латинського "molecula" (молекула) і грецького "bios" (життя).

- DNA technology — аббревіатура від "Deoxyribonucleic Acid" (ДНК) — латинське "acidum" (кислота) і грецьке "nucleos" (ядро).

- Polypeptide — з грецького "poly" (багато) і латинського "peptid" (від пептід — білковий ланцюг).

- Hormone molecule — з грецького "hormon" (рухати) і латинське "molecula" (молекула).

- Calcium-phosphorus metabolism — з латинського "calcium" (кальцій) і грецького "phosphoros" (фосфор) та "metabole" (зміна).

Словосполучення

- Endomyocardial biopsy — лат. endo- (всередині), myocardium (серцевий м'яз), biopsia (життя + огляд).

- Echocardiographic parameters — echo- (звук), cardio- (серце), -graphia (запис).

- Maxillofacial traumatology — лат. maxilla (щелепа), facialis (обличчя), trauma

(рана), -logia (наука).

- .Biological rhythms — частково: Biological — від грец. bios (життя) через лат. biologia. Rhythms — від грец. rhythmos (ритм), інтегроване в латину.

- Positive and negative aspects. Positive: походить від латинського positivus (поставлений, визначений). Negative: від латинського negativus (заперечувальний, відмовний).

- Biblione semantic method. Biblio: грецьке biblion (книга), але часто використовується

в латинізованій формі. Semantic: від латинізованого грецького semantikos (означальний, пов'язаний із значенням). Method: латинське methodus (з грецького methodos – шлях, спосіб).

- Analyzed based. Analyzed: латинське analysis (з грецького analusis – розв'язання, розкладання). Based: латинське basis (основа, фундамент).

- Orthopedic structures. Orthopedic: латинізоване грецьке orthopedikos (orthos – прямий + paideia – навчання, виховання). Structures: від латинського structura (будова, структура).

- Mandibular fragments. Mandibular: від латинського mandibula (нижня щелепа, від mandere – жувати). Fragments: як зазначено вище.

- Construction materials • Construction: від латинського constructio (будівництво, складання) • Materials: від латинського materialis (речовинний, від materia – речовина, матеріал).

Topography of the pelvic cavity. Topography: Походить від грецького topos («місце») і латинізованого graphia («опис»).

Textual and graphic materials. Textual: Від латинського textus («тканина, текст»).

Graphic: Від грецького graphikos через латинізацію. Materials: Від латинського materialis («матеріальний, речовинний»).

- Graphic hyperlinks. Graphic: Як і раніше, походить від латинізованого graphikos. Hyperlinks: Слово сучасного походження, але складається з грецького hyper- («над») і латинізованого link (від англійського «зв'язок»).

- **Historiographic** **Historio-**: латинізоване грецьке **historia** (оповідання, дослідження). **Graphic**: від латинізованого грецького **graphikos** (**graphein** – писати).

- **Metastik**: ймовірно похідне від **metastasis** (з латинізованого грецького **meta** – після, за + **stasis** – стан).

- **Chronobiorhythms** **Chrono-**: латинізоване грецьке **chronos** (час). **Bio-**: як зазначено вище.

Rhythms: як зазначено вище. **Rhythmic** Латинізоване грецьке **rhythmos**.

- **Endogenous** Латинське **endogenus** (з грецького **endon** – всередині + **genos** – рід, походження).

- **Melatonin** Латинське **melas** (з грецького **melas** – чорний) + **tonin** (від латинського **tonus** – тонус).

- **Photoperiod** Латинське **photo-** (з грецького **phos, photos** – світло) + **periodus** (з грецького **periodos** – період).

- **Monograph** — від лат. **mono-** (один) + **graphia** (запис).

- **Neuro-musculoskeletal** — частково: **neuro-** (грецьке), **musculo-** (від лат. **musculus**), **skeletal** (грецьке).

- **Epidemics** — від грец. **epi-** (над) + **demos** (народ), латинізоване.

- **Physiology** — з латинського **"physiologia"** (від грецького **"physis"** — природа).

- **Biochemistry** — з грецького **"bios"** (життя) і латинського **"chemia"** (хімія).

- **Endocrinological** — з грецького **"endon"** (всередині) і **"krinein"** (відокремлювати), латинське **"logos"** (вчення).